

WAGENINGEN **UR**

For quality of life

wetenschapswinkel

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Succesbepalende factoren voor nu en de toekomst

Carmen Aalbers
Frans Padt

Mei 2010

Rapport 264

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Succesbepalende factoren voor nu en de toekomst

Carmen Aalbers

Frans Padt

Colofon

TITEL

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel.
Succesbepalende factoren voor nu en de toekomst.

TREFWOORDEN/KEYWORDS

Interactief onderzoek, gezamenlijke kennisontwikkeling, kennisbenutting,
maatschappelijke doorwerking, wetenschappelijke doorwerking, *science for impact*

OPDRACHTGEVER

Wetenschapswinkel Wageningen UR

FINANCIËLE ONDERSTEUNING

Wetenschapswinkel Wageningen UR en Investeringsprogramma *Scaling & Governance*
van Wageningen UR

PROJECTCOÖRDINATIE

Dr. F.J.G. Padt, Alterra Wageningen UR

PROJECTUITVOERING

Ir. C.B.E.M. (Carmen) Aalbers en dr. F.J.G. (Frans) Padt, Alterra Wageningen UR

BEGELEIDINGSKOMMISSIE

Ir. G.H.M.B (Gerard) Straver (Wetenschapswinkel, opdrachtgever)
Ing. B. (Bram) ten Cate (WOT Natuur & Milieu Wageningen UR, gedelegeerd opdrachtgever)
Ir. J. (Jet) Proost (Jet Proost Communicatie Advies & Journalistiek)
Prof. Dr. Ir. A.E.J (Arjen) Wals (Educatie en Competentiestudies Wageningen UR)
Dr. Ir. D.J. (Derk Jan) Stobbelaar (Hogeschool Van Hall Larenstein)
Ir. C.B.E.M. (Carmen) Aalbers (Alterra, onderzoeker)
Dr. F.J.G. (Frans) Padt (Alterra, onderzoeker en projectleider)

FOTOVERANTWOORDING

De foto's in dit rapport zijn afkomstig van gepubliceerde rapporten van de Wetenschapswinkel,
tenzij anders aangegeven.

LAY-OUT EN OMSLAGONTWERP

Hildebrand DTP, Wageningen

DRUK

Grafisch Service Centrum, Wageningen
(Dit rapport is gedrukt op FSC papier)

BRONVERMELDING

Verspreiding van het rapport en overname van gedeelten
eruit worden aangemoedigd, mits voorzien van deugdelijke
bronvermelding.

ISBN

978-8585-195-0

WETENSCHAPSWINKEL WAGENINGEN UR

Rapportnummer 264, mei 2010

Het keurmerk voor verantwoord
bosbeheer

SCS-COC-00652-IL

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Succesbepalende factoren voor nu en de toekomst

Rapportnummer 264

Carmen Aalbers en Frans Padt, Wageningen, mei 2010

Wetenschapswinkel Wageningen UR

Postbus 9101
6700 HB Wageningen
(0317) 48 39 08
wetenschapswinkel@wur.nl

Maatschappelijke organisaties zoals verenigingen en belangengroepen, die niet over voldoende financiële middelen beschikken, kunnen met onderzoeksvragen terecht bij de Wetenschapswinkel Wageningen UR. Deze biedt ondersteuning bij de realisatie van onderzoeksprojecten. Aanvragen moeten aansluiten bij de werkgebieden van Wageningen UR: duurzame landbouw, voeding en gezondheid, een leefbare groene ruimte en maatschappelijke veranderingsprocessen.

Alterra Centrum Landschap

Postbus 47
6700 AA Wageningen
(0317) 48 61 92
info.alterra@wur.nl
www.alterra.wur.nl

Alterra maakt deel uit van Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR). Alterra is hét kennisinstituut voor de groene ruimte. Alterra biedt een combinatie van toegepast en wetenschappelijk onderzoek in een veelheid van expertisevelden op het gebied van de groene ruimte en het gebruik ervan. Enkele aspecten van Alterra-onderzoek zijn: flora en fauna, bodem, water, milieu, geo-informatie, remote sensing, landschap, landinrichting, mens en maatschappij.

Woord vooraf

Naast onderwijs en onderzoek is maatschappelijke dienstverlening een belangrijke taak van Wageningen UR. Overheidsorganisaties, bedrijven en grotere maatschappelijke organisaties kunnen voor onderzoek en advies van oudsher goed terecht bij de verschillende onderdelen van Wageningen UR. Voor kleinere maatschappelijke organisaties ligt dat anders. Zij beschikken vaak niet over de middelen om onderzoeksvragen uit te zetten bij de universiteit of een onderzoeksinstituut.

Voor deze groep is er de Wetenschapswinkel. Allerlei maatschappelijke groeperingen kunnen via de Wetenschapswinkel toegang krijgen tot expertise die binnen Wageningen UR aanwezig is. De Wetenschapswinkel is een centraal loket binnen Wageningen UR waar burgers met hun ideeën, plannen en onderzoeksvragen terecht kunnen. De Wetenschapswinkel biedt hen gerichte ondersteuning bij het opzetten en uitvoeren van onderzoeksprojecten. Vanwege de aansluiting bij de maatschappelijke actualiteit spreken deze onderzoeksprojecten vaak tot de verbeelding.

Dit jaar bestaat de Wageningse Wetenschapswinkel 25 jaar! Dit jubileum is de aanleiding voor dit onderzoek. De afgelopen 25 jaar zijn ruim 260 onderzoeksprojecten via de Wetenschapswinkel uitgevoerd. De Wetenschapswinkel wilde weten wat het belang is geweest van die projecten. Niet alleen voor de aanvragende organisaties, maar ook voor het onderzoek zelf. In hoeverre wordt het succes van deze projecten bepaald door de formule van de Wetenschapswinkel? In hoeverre spelen andere factoren een rol? Om de dienstverlening van de Wetenschapswinkel te kunnen verbeteren is het van belang hier zicht op te hebben. Het is voor het eerst dat een dergelijk onderzoek is uitgevoerd naar de werkwijze van de Wageningse Wetenschapswinkel.

Opvallend vind ik dat de Wetenschapswinkel er met de opdrachtgever steeds weer in slaagt om rondom elk onderzoek hele interessante netwerken te mobiliseren. Hierin worden onderzoekers en maatschappelijk betrokkenen uitgedaagd bij te dragen aan de kwaliteit en de gebruikswaarde van het project. Ook vind ik het bijzonder hoe de Wetenschapswinkel invulling geeft aan het begrip interactief onderzoek. Door de intensieve samenwerking tussen aanvragers en onderzoekers is er eerder sprake van 'onderzoek doen met' dan van 'onderzoek doen voor'. Als laatste wil ik noemen de bijdrage van de Wetenschapswinkel aan de benutting van Wageningse kennis in de regio. De samenwerking op locatie tussen studenten, onderzoekers en vertegenwoordigers uit de regio blijkt voor alle betrokkenen te leiden tot een waardevolle en enthousiasmerende confrontatie van ervaringen, kennis en invalshoeken.

Hierbij wil ik de onderzoekers Carmen Aalbers en Frans Padt, de leden van begeleidingscommissie van dit onderzoeksproject alsook de geïnterviewde medewerkers en klanten van harte bedanken voor hun inspanning. Het rapport is de moeite van het lezen waard. Met name de citaten maken duidelijk hoezeer projecten van de Wetenschapswinkel zich op het snijvlak van wetenschap en samenleving bevinden. Ze illustreren goed hoe waardevol en soms knap lastig deze projecten zijn voor zowel de onderzoekers als voor de opdrachtgevers. Ik ga ervan uit dat dit onderzoek ertoe bijdraagt dat Wageningen UR de Wetenschapswinkel ook in de toekomst ruimte blijft bieden voor aansprekende onderzoeksprojecten op basis van burgerinitiatieven. *Science for Impact!!*

Dr. ir. Rien Komen

Voorzitter adviesraad Wetenschapswinkel Wageningen UR

Inhoud

Woord vooraf	5
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding en achtergrond onderzoek	11
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	11
1.3 Leeswijzer	12
2 Analytisch kader	13
2.1 Onderzoeksmodel	13
2.1.1 Inleiding	13
2.1.2 Werkwijze van de Wetenschapswinkel	14
2.1.3 Doorwerking	15
2.1.4 Samenvatting onderzoeksitems	18
2.2 Onderzoeksaanpak	18
2.2.1 Strategie per onderzoeksvraag	18
2.2.2 Methoden	19
3 Onderzoeksthema's 1985-2009	21
3.1 Algemeen	21
3.2 Selectie voor nadere analyse	22
4 Analyse van geselecteerde onderzoeken	25
4.1 De werkwijze globaal beschreven	25
4.2 Werkwijze in de praktijk	25
4.2.1 De voorbereidingsfase	26
4.2.2 Het onderzoeksproces	27
4.2.3 De afrondingsfase	33
4.3 Doorwerking	35
4.3.1 Maatschappelijke doorwerking	35
4.3.2 Wetenschappelijke doorwerking	39
4.4 Conclusies	41
5 Succesbepalende factoren	43
Literatuur	46
Bijlagen	
1 Overzicht onderzoeken van de Wetenschapswinkel (1985-2009)	47
2 Projectgegevens geselecteerde onderzoeken	61
3 Interviewguide	73

In onderzoek van de Wetenschapswinkel werken onderzoekers en maatschappelijke partijen intensief samen.

Zichtbaarheid en bereikbaarheid van de Wetenschapswinkel voor alle groepen uit de samenleving in een belangrijke succesbepalende factor.

Samenvatting

In 2010 bestaat de Wageningse Wetenschapswinkel 25 jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum wil de Wetenschapswinkel terugblikken op het werk dat de afgelopen 25 jaar is verricht en zich verder oriënteren op de toekomst. *Science for Impact* is een belangrijke missie van de Wetenschapswinkel. De werkwijze van de Wetenschapswinkel is erop gericht maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking van het onderzoek te bevorderen. In dit onderzoek is nagegaan wat de succesbepalende factoren zijn in die werkwijze.

De belangrijkste conclusie is dat om doorwerking te bevorderen intensieve samenwerking tussen onderzoekers, maatschappelijke partijen en eventueel landelijke vertegenwoordigers en externe deskundigen wenselijk is. Mits goed vormgegeven kunnen onderzoekers en andere betrokkenen door die samenwerking op een nieuw spoor worden gezet en kunnen nieuwe inzichten en oplossingen voor geconstateerde problemen ontstaan. Dit kan de wetenschap vooruit helpen, maar ook de maatschappelijke partijen voor wie het onderzoek werd uitgevoerd. Onderzoek van de Wetenschapswinkel kan maatschappelijke partijen een stem geven in beleid en besluitvorming, maar ook leiden tot innovaties in de praktijk of tot nieuwe coalities.

Welke succesbepalende factoren zijn in dit onderzoek naar voren gekomen? Deze vatten we hieronder samen.

- In onderzoek van de Wetenschapswinkel wordt meestal al intensief samengewerkt. Om er het maximale uit te halen kunnen nog aanvullende voorzieningen worden getroffen zoals het inbouwen van *peer review*, het afspreken van een duidelijke rolverdeling en het inzetten van 'instrumenten voor transitie' waarmee een nieuwe verfrissende blik op een bestaande situatie kan worden ontwikkeld en bestaande belangenconfiguraties kunnen worden opgebroken. Een voorbeeld is het organiseren van een gezamenlijke 'schouw' in het veld met onderzoekers, maatschappelijke partijen en bestuurders.
- Het is van belang voldoende tijd en ruimte in te bouwen voor de interactie tussen de onderzoeker en maatschappelijke partijen en om de maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking van het onderzoek goed te documenteren. Op die manier is het aantrekkelijk voor onderzoekers om te participeren in onderzoek van de Wetenschapswinkel.
- Verder is het belangrijk studenten bij het onderzoek te blijven betrekken, direct contact tussen geïnteresseerde studenten en maatschappelijke organisaties te faciliteren en openheid en onbevangenheid in het studentonderzoek te stimuleren.
- Ten slotte noemen we de zichtbaarheid en bereikbaarheid van de Wetenschapswinkel voor alle groepen uit de samenleving als een belangrijke succesbepalende factor, evenals het maken van een communicatieplan voor het gericht benaderen van de politiek en maatschappelijke groeperingen.

Het onderzoek is uitgevoerd door elf zorgvuldig geselecteerde onderzoeksprojecten gedetailleerd te onderzoeken aan de hand van documentenonderzoek en interviews met maatschappelijke partijen en onderzoekers. Het onderzoek is deels theoretisch, maar vooral empirisch gestuurd.

De succesbepalende factoren die uit dit onderzoek naar boven zijn gekomen, zullen op de jubileumdag op 17 juni 2010 worden besproken tegen de achtergrond van meer algemene trends in de verhouding tussen wetenschap en samenleving zodat de Wetenschapswinkel zich gericht op de toekomst kan voorbereiden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond onderzoek

In 2010 bestaat de Wageningse Wetenschapswinkel 25 jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum wil de Wetenschapswinkel terugblikken op het werk dat de afgelopen 25 jaar is verricht en zich verder oriënteren op de toekomst. Een keerpunt is geweest de omvorming van de Landbouwuniversiteit naar een Universiteit voor *Life Sciences* en de samenvoeging met een aantal DLO-onderzoeksinstituten in 2000. Het werkveld van de Wetenschapswinkel is daardoor een stuk breder geworden. Onderzoek naar de leefomgeving is veel meer centraal komen te staan in vergelijking met de periode voor 2000 toen vooral landbouwkundig gerelateerd onderzoek werd uitgevoerd. Ook de onderzoeksaanpak en de omgang met de maatschappelijke organisatie lijken aanzienlijk te zijn veranderd, met meer aandacht voor transdisciplinariteit en participatie.

Deze verschuivingen hebben geleid tot nieuwe verhoudingen tussen maatschappelijke organisaties en 'Wageningen' als onderzoeksbolwerk. De Wetenschapswinkel wil weten wat dit betekent voor de relevantie van het onderzoek van de Wetenschapswinkel. Hoe hebben de vraagstellers de kennis die het onderzoek opleverde gebruikt?¹ Heeft deze kennis de positie van de vraagstellers veranderd, misschien versterkt? Wat was de eigen inbreng van de vraagstellers? Waar heeft de opgedane kennis toe geleid? Maar ook andersom, hebben de vraagstellers met hun vragen de onderzoekers van Wageningen UR wellicht op een nieuw spoor gezet? Wat hebben de onderzoekers zelf geleerd van hun projecten en hun contact met de vraagstellers?

Het jubileum en de gesprekken tussen Alterra en de Wetenschapswinkel zijn de aanleiding geweest tot het opstellen van een projectplan (Alterra, 2009). De Wetenschapswinkel heeft dit plan in juni 2009 geaccordeerd. Vervolgens is een begeleidingscommissie ingesteld die het onderzoek intensief heeft begeleid. Deze begeleidingscommissie bestond uit de volgende personen: Gerard Straver (Wetenschapswinkel, opdrachtgever), Bram ten Cate (WOT Natuur & Milieu Wageningen UR, gedelegeerd opdrachtgever), Jet Proost (Jet Proost Communicatie Advies & Journalistiek), Arjen Wals (Educatie en Competentiestudies Wageningen UR) en Derk-Jan Stobbelaar (Hogeschool Van Hall Larenstein). De Wetenschapswinkel en het Investeringsprogramma *Scaling & Governance* van Wageningen UR hebben het onderzoek gefinancierd.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Met dit onderzoek leveren we een inhoudelijke bijdrage aan de jubileumdag in 2010. Deze bijdrage spitsen we toe op de werkwijze van de Wetenschapswinkel. Het onderzoeksdoel is na te gaan welke factoren in de werkwijze van de Wetenschapswinkel bepalend geweest zijn voor het al dan niet bereiken van 'succes'. Dit noemen we de 'succesbepalende factoren'. In overleg met de begeleidingscommissie is besloten dat de maat voor succes het bereiken van maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking is. *Science for impact* is namelijk een belangrijke missie van de Wetenschapswinkel. De succesbepalende factoren die uit dit onderzoek naar voren komen zullen op de jubileumdag in 2010 worden besproken.

De onderzoeksdoelstelling is te achterhalen wat de succesbepalende factoren in de werkwijze van de Wetenschapswinkel geweest zijn voor het bereiken van maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking van het onderzoek.

¹ Met 'vraagsteller' bedoelen we de maatschappelijke partij voor wie de Wetenschapswinkel het onderzoek uitvoert. De Wetenschapswinkel zelf is 'opdrachtgever' voor de onderzoeksgroepen binnen Wageningen UR.

Deze doelstelling is uiteengelegd in vier empirische onderzoeksvragen.

1. *Op welke thema's had het onderzoek van de Wetenschapswinkel de afgelopen tien jaar betrekking? Zijn hierin verschillen waar te nemen ten opzichte van de periode daarvoor?*

Toelichting: Zoals in de inleiding is aangegeven is het werkveld van de Wetenschapswinkel sinds 2000 een stuk breder geworden ten opzichte van de periode daarvoor. Voordat de onderzoeksvragen 2 en 3 kunnen worden aangepakt moet hier eerst beter zicht op zijn. Bekeken wordt waar die verbreding nu precies uit bestond. Welke thema's zijn erbij gekomen en welke zijn er wellicht afgevallen? Door de werkwijze en doorwerking na 2000 voor verschillende thema's te onderzoeken ontstaat een genuanceerd beeld.

2. *Hoe wordt onderzoek van de Wetenschapswinkel georganiseerd en hoe verloopt dat onderzoekproces in de praktijk?*

Toelichting: Deze vraag heeft betrekking op de werkwijze van de Wetenschapswinkel. We maken daarbij onderscheid in de manier waarop het onderzoek wordt georganiseerd (de Wetenschapswinkel heeft daar een protocol voor) en de manier waarop het onderzoeksproces in de praktijk verloopt.

3. *Wat voor soort maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking van het onderzoek is er?*

Toelichting: De werkwijze van de Wetenschapswinkel is erop gericht maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking te creëren (*science for impact*, zie hiervoor). We gaan na wat voor soort doorwerking er is. In het kader van dit onderzoek is het niet mogelijk om de doorwerking voor een groot aantal onderzoeken te 'meten', laat staan de doorwerking te koppelen aan de gevolgde werkwijze voor die onderzoeken. Dit zou een formele evaluatie en statistische analyse vergen en dat valt buiten het kader en de doelstelling van dit onderzoek.

4. *Wat zijn de succesbepalende factoren bij het werk van de Wetenschapswinkel met het oog op doorwerking?*

Toelichting: Wel is op een kwalitatieve wijze achterhaald of de werkwijze van de Wetenschapswinkel heeft bijgedragen aan maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking en zo ja, welke factoren daarin bepalend zijn geweest. Dit noemen we de succesbepalende factoren.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 schetsen we de onderzoeksaanpak in dit onderzoek. Deze komt erop neer dat we eerst een globaal overzicht hebben gemaakt van de onderwerpen van onderzoek over de afgelopen 25 jaar en de verschuivingen daarin aangeven. De resultaten daarvan worden in hoofdstuk 3 gepresenteerd. Vervolgens is voor een aantal onderzoeken uit de periode 2000-2009 de gevolgde werkwijze en doorwerking in detail onderzocht (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 reflecteren we op onze empirische bevindingen, mede op basis van wetenschappelijke literatuur, en benoemen we een aantal succesbepalende factoren voor doorwerking.

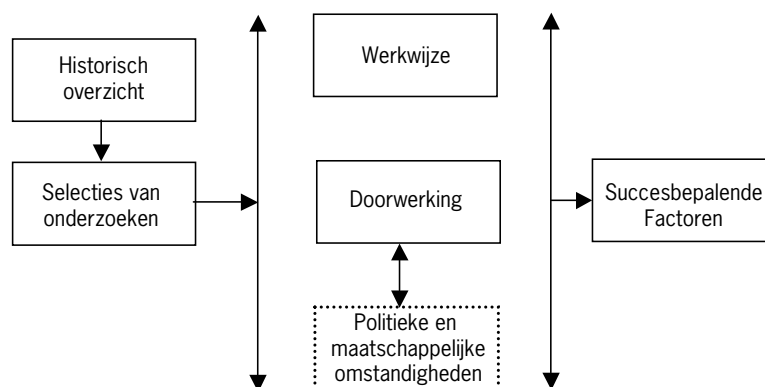
2 Analytisch kader

Dit hoofdstuk beschrijft het analytisch kader, waarbij we eerst een onderzoeksmodel presenteren en uitwerken (2.1). Daarna beschrijven we de onderzoeksstrategie per onderzoeksvraag (2.2).

2.1 Onderzoeksmodel

2.1.1 Inleiding

Het onderzoeksmodel aan de hand waarvan we het onderzoek uitvoeren is weergegeven in figuur 1. Dit onderzoeksmodel geeft in grote lijnen aan op welke wijze de doelstelling ('het achterhalen van succesbepalende factoren voor doorwerking') stapsgewijs wordt gehaald (zie ook Verschuren & Doorewaard, 2007).

Figuur 1. Onderzoeksmodel.

Het historisch overzicht (onderzoeksvraag 1) maakt duidelijk op welke thema's het onderzoek van de Wetenschapswinkel de afgelopen tien jaar betrekking had, afgezet tegen de periode daarvoor. We selecteren een aantal onderzoeken uit de afgelopen tien jaar en onderwerpen deze aan een nadere analyse. Een dergelijke selectie is een logisch gevolg van de vraagstelling: de Wetenschapswinkel wil weten of de werkwijze die de afgelopen jaren is ontwikkeld doorwerking heeft bevorderd. Het is daarom weinig zinvol om al te ver in de tijd terug te kijken naar de werkwijze van de Wetenschapswinkel.

De Wetenschapswinkel brengt maatschappelijke organisaties en onderzoekers bij elkaar om onderzoek uit te voeren waar die organisaties zelf geen geld voor hebben. Om na te gaan hoe de Wetenschapswinkel dit doet, is een analyse van de werkwijze noodzakelijk (onderzoeksvraag 2). We beschrijven eerst in algemene zin de manier waarop de Wetenschapswinkel het onderzoek organiseerde (conform het protocol van de Wetenschapswinkel) en daarna in detail hoe het onderzoeksproces in de praktijk verliep. Dit op basis van een gedetailleerde analyse van de geselecteerde onderzoeken.

Om de vraag naar doorwerking (onderzoeksvraag 3) te beantwoorden is het relevant om onderscheid te maken tussen een 'ontdekking' en 'innovatie'. Een ontdekking is het kennen van iets wat nog niet gekend was en kan het gevolg zijn van het onderzoek. Van innovatie is sprake als die kennis tot nieuwe inzichten, praktijken en handelingsperspectieven binnen de wetenschap en de samenleving leidt en dus 'doorwerkt'. Een bepaalde werkwijze kan doorwerking bevorderen. Bij doorwerking maken we onderscheid in maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking. Daarnaast verwachten we dat politieke en maatschappelijke omstandigheden een rol spelen, maar in het kader van dit onderzoek kunnen we daar maar beperkt aandacht aan geven.

We verwachten dat de werkwijze van de Wetenschapswinkel het al dan niet doorwerken van onderzoek voor een belangrijk deel kan verklaren. We verbinden daarom de antwoorden op vraag 2 en 3 en benoemen op basis daarvan 'succesbepalende factoren' (onderzoeksvraag 4). De succesbepalende factoren hebben de vorm van discussiepunten: we benoemen enkele punten waarvan wij denken dat ze belangrijk zijn om verder te bespreken, bijvoorbeeld op de jubileumdag.

Hierna worden de centrale begrippen in het onderzoek (werkwijze en doorwerking) verder toegelicht.

2.1.2 Werkwijze van de Wetenschapswinkel

Onder 'werkwijze' verstaan we een manier van werken om een bepaald doel te bereiken, in dit geval het bereiken van maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking. We veronderstellen dat de werkwijze van de Wetenschapswinkel de doorwerking voor een belangrijk deel kan verklaren. Een goede werkwijze verhoogt de kans op doorwerking. Maar wat is een 'goede' werkwijze? Om die vraag beantwoorden gebruiken we de draagvlakmatrix van Buijs (2009). Buijs heeft deze matrix ontwikkeld voor het natuurbeleid en wil daarmee aangeven dat de mate van overeenstemming over de doelen en middelen voor natuurbeleid én de binding tussen betrokken partijen het 'draagvlak' en daarmee de kans op doorwerking van dat beleid bepaalt. Er worden vier gradaties van draagvlak onderscheiden: enthousiasme, acceptatie, gelatenheid en protest: zie figuur 2.

		Overeenstemming over doelen en middelen	
		Laag	Hoog
Binding	Hoog	PROTEST	ENTHOUSIASME
	Laag	GELATENHEID	ACCEPTATIE

Figuur 2. Draagvlakmatrix (Buijs, 2009).

Toepassen model draagvlakmatrix

Dit model kunnen we toepassen op het werk van de Wetenschapswinkel. Als de vraagsteller en de onderzoekers gedurende het onderzoeksproces overeenstemming bereiken over het doel van het onderzoek (gegeven de beschikbare middelen) kan er draagvlak voor dat onderzoek ontstaan. De minimale variant daarbij is acceptatie. De vraagsteller en onderzoekers accepteren het onderzoek en doen er eventueel verder hun voordeel mee. Enthousiasme kan ontstaan naarmate de onderzoekers en de vraagsteller (en hun achterbannen) zich meer aan elkaar en aan het onderzoek gebonden weten.² De kans op doorwerking is dan het grootst. Als de vraag van de vraagsteller gedurende het onderzoek zodanig verandert dat deze er geen betrokkenheid meer bij voelt zal de reactie eerder tot gelatenheid of zelfs protest leiden. De kans op maatschappelijke doorwerking is dan gering. Het kan ook voorkomen dat de onderzoeker zich niet meer betrokken voelt bij het onderzoek. Dan is de kans op wetenschappelijke doorwerking gering.

We veronderstellen dat een goede werkwijze van de Wetenschapswinkel zich kenmerkt door het streven naar overeenstemming over het onderzoeksdoel (en middelen) en het vergroten van de binding tussen de onderzoekers, de vraagsteller en hun achterbannen. Ofwel het creëren van enthousiasme. En enthousiasme vergroot de kans op doorwerking.

Wat doet de Wetenschapswinkel om enthousiasme voor het onderzoek te bevorderen? Om deze vraag te beantwoorden, analyseren we de werkwijze van de Wetenschapswinkel vanaf het aller-eerste begin, vanaf het moment dat de vraagsteller contact opneemt met de Wetenschapswinkel. We onderscheiden drie fasen: voorbereiding, onderzoek en afronding. Voor iedere fase analyseren we wat de Wetenschapswinkel 'doet' om enthousiasme te bevorderen. We laten hierbij in eerste instantie 'de empirie spreken'. In tweede instantie vallen we terug op inzichten uit de literatuur. In hoofdstuk 4 is dit terug te vinden: we presenteren de empirische resultaten en verwijzen naar de literatuur waar we dat zinvol achten en we een meerwaarde zien. Op één punt maken we een

² We interpreteren de binding bij het groenobject zoals Buijs dit gebruikt voor ons onderzoek wat ruimer, als betrokkenheid bij een bepaalde praktijk. Die praktijk kan bijvoorbeeld betrekking hebben op een specifiek gebied, een landbouwsector, of een product op de markt.

uitzondering. Uit de literatuur (zie hierna) is namelijk bekend dat enthousiasme kan ontstaan in een proces van gezamenlijke kennisontwikkeling tussen onderzoekers en *stakeholders* ofwel wetenschap en praktijk. Omdat gezamenlijke kennisontwikkeling zo kenmerkend is voor het onderzoek van de Wetenschapswinkel geven we hier specifieke aandacht aan.

Gezamenlijke kennisontwikkeling

Intensieve samenwerking tussen de vraagsteller en de onderzoekers gedurende het onderzoeksproces kan tot gezamenlijke kennisontwikkeling en nieuwe inzichten leiden (*eye-openers*). Een nieuw inzicht kan geleidelijk ontstaan, maar ook plotseling in een bepaalde situatie of tijdens een bepaalde gebeurtenis. Die momenten kunnen bewust worden gecreëerd door 'instrumenten voor transitie' in te zetten. Dit zijn instrumenten die de onderzoeker en stakeholders kunnen inzetten om een nieuwe verfrissende kijk op een bestaande situatie te ontwikkelen, bestaande belangenconfiguraties open te breken en transities in gang te zetten of daaraan bij te dragen (Birgersson *et al.*, 2001; Aalbers *et al.*, 2003; RMNO, 2003).³

Nog verder doorgevoerd kan gezamenlijke kennisontwikkeling leiden tot een 'paradigmaverschuiving', dat wil zeggen een afwijking van gevestigde zienswijzen op een bepaalde problematiek.⁴ In dat geval kan het onderzoek van de Wetenschapswinkel de onderzoekers van Wageningen UR en de begeleidingscommissie op een nieuw spoor zetten. Nieuwe oplossingen worden dan denkbaar en mogelijk (Irwin & Michaels, 2003) en ook dit kan leiden tot enthousiasme voor het onderzoek. Anderzijds kan het voorkomen dat het onderzoek in een richting wordt gestuurd die weliswaar aansluit bij gevestigde zienswijzen, maar waarbij er geen recht meer wordt gedaan aan de oorspronkelijke vraag. Als de oplossingen niet meer relevant en van betekenis zijn voor de werkpraktijk is de kans op doorwerking bijzonder gering. De vragensteller zal de resultaten niet gebruiken, legt ze naast zich neer of zal zich ertegen verzetten (linker deel in figuur 2).

In onderzoek van de Wetenschapswinkel worden bruggen geslagen tussen wetenschap en praktijk, wat tot gezamenlijke kennisontwikkeling kan leiden. Een cruciale factor daarbij lijkt bezielend leiderschap te zijn, als er mensen zijn die zo'n proces kunnen leiden, denkbeelden naar de oppervlakte halen, luisteren en steeds weer met hernieuwd elan en energie het gesprek tussen de partijen aangaan (Horlings & Padt, 2009). Aan dit soort leiderschap geven we in dit onderzoek ook speciale aandacht.

2.1.3 Doorwerking

Wat betreft doorwerking maken we onderscheid tussen maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking. De Wetenschapswinkel verricht of zet namelijk onderzoek uit op verzoek van maatschappelijke partijen en werkt daarmee op het snijvlak van wetenschap en maatschappelijke praktijk.

Maatschappelijke doorwerking

Maatschappelijke doorwerking heeft te maken met de vraag waarmee de vraagsteller oorspronkelijk de Wetenschapswinkel benaderde. Als die vraag beantwoord is en de vraagsteller heeft er wat mee gedaan, is er maatschappelijke doorwerking. Zo kan het zijn dat het onderzoek tot een nieuwe werkpraktijk heeft geleid. Maar het kan ook nieuwe vragen hebben opgeroepen en nieuwe antwoorden hebben opgeleverd. Als de vraagsteller er desondanks wat mee heeft gedaan, is er ook maatschappelijke doorwerking.

Met welke vragen komen maatschappelijke organisaties naar de Wetenschapswinkel toe? Uit vooronderzoek (*screening* van de 250 rapporten) kwam naar voren dat vraagstellers onderzoek van de Wetenschapswinkel willen gebruiken om:

- 3 Een voorbeeld hiervan is een project in Rotterdam waarin immigranten jongeren in hun buurt foto's maakten van mooie en lelijke plekken en daarmee het gesprek met de onderzoekers aangingen. Al pratende over de keuze van de meest lelijke en meest mooie foto, kwamen zowel onderzoekers als jongeren tot dieper inzicht in de beleving en waardering van de openbare ruimte door migranten en de factoren die daarbij een doorslaggevende rol vormen (De Ruiter & Aalbers, 2005).
- 4 We gebruiken het woord 'paradigma' hier in de zin van zienswijze, filosofisch uitgangspunt, grondhouding, wereldbeeld van de betrokkenen bij het onderzoek (en niet in de zin van een wetenschappelijk paradigma zoals door Kuhn is beschreven in *The Structure of Scientific Revolutions* uit 1962).

De onderzoeksthema's in de afgelopen 25 jaar betroffen een breed scala, zoals sociale aspecten van landbouw, voedingsmiddelen, dierzorg, zorgboerderijen en leefomgeving.

1. invloed op praktijk of beleid te krijgen;
2. een tegengeluid te laten onderbouwen (kennisontwikkeling) en te laten horen in beleid (agendering);
3. de eigen werkpraktijk te veranderen.

In termen van 'transities' kunnen we spreken van een behoefte aan transitie van beleid, van kennis en van instituties (RMNO, 2003).

Ad 1. Allereerst zijn er de onderzoeken die zijn uitgevoerd voor zwakke groepen die geen grip hebben op de beleidsontwikkeling en zich daarom tot de Wetenschapswinkel richten. Het kan gaan om versterking van kleine organisaties. Onderzoek kan zich ook richten op de zwakke belangen van bijvoorbeeld natuur en milieu of arbeiders om deze te verdedigen in de beleidsvorming. Voorbeelden van dit soort onderzoeken zijn: 'Het imago van de NAJK bij haar leden' uit 1990 (rapport 46) en 'De toekomst van het agrarische vrouwenwerk' uit 1992 (rapport 70).

Ad 2. Het kan ook gaan om het articuleren van tegengeluiden. Een voorbeeld is de studie naar armoede in de land- en tuinbouw uit 2000 (rapport 166). Hierbij werd aandacht gevraagd voor armoede in de land- en tuinbouw. Dit was tegengeluid in een tijd waarin alle aandacht uitging naar schaalvergroting en Europese en daaraan gekoppelde economisch groei. In andere studies werd gewezen op de negatieve effecten van de superheffing (rapporten 5, 6, 7, 19).

Ad 3. Ten slotte kan er behoefte zijn aan verandering van bestaande praktijken, zoals verbetering van de markt; verbetering van de leefomgeving; verbetering van natuur- en milieubeheer en verbetering van werk- en leefomstandigheden van mensen en dieren.

Wetenschappelijke doorwerking

Het bewerkstelligen van wetenschappelijke doorwerking is feitelijk onderdeel van het wetenschappelijk bedrijf. Wetenschappelijke doorwerking kan worden bewerkstelligd op directe manieren (artikelen, presentaties, subsidies). Maar doorwerking kan ook indirect zijn als de onderzoeker de inzichten en ervaringen uit het onderzoek meeneemt in een volgend onderzoek en/of breder implementeert binnen de eigen onderzoekseenheid. Een carrièremove kan behulpzaam zijn voor wetenschappelijke doorwerking op een andere locatie. In dit onderzoek kijken we zowel naar de directe als de indirecte wetenschappelijke doorwerking.

Politieke en maatschappelijke omstandigheden

In dit onderzoek verklaren we de maatschappelijke doorwerking vooral uit 'interne' factoren, namelijk de werkwijze van de Wetenschapswinkel zelf. Maar er zijn ook 'externe' factoren die de doorwerking mede bepalen, waaronder politieke en maatschappelijke factoren. In dit onderzoek kunnen we daar maar beperkt aandacht aan geven. We beperken ons daarom in dit hoofdstuk tot één (klassiek) model dat ons mogelijk kan helpen bij het interpreteren van de onderzoeksresultaten: het 'agendavormingsmodel' van Kingdon (1984).⁵ Dit model laat zien dat wetenschappelijk onderzoek pas doorwerkt in de (beleids)praktijk als het politieke en maatschappelijke aandacht krijgt. Kingdon's model is gebaseerd op drie 'stromen': een probleemstroom, een oplossingenstroom en een politieke stroom. In de probleemstroom worden maatschappelijke problemen geformuleerd (ongewenste situaties). In de oplossingenstroom formuleren wetenschappers, experts en beleidsmakers beleidsalternatieven. De politieke stroom omvat veranderingen in het politieke klimaat en politieke instituties, verkiezingsuitslagen, de publieke opinie en campagnes van belangengroepen. Als de drie stromen samenkomen, ontstaat er politiek momentum voor beleidsbeslissingen. Dat moment wordt een *window of opportunity* genoemd. Deze kunnen op verschillende manieren worden geopend: door toeval, politiek ondernemerschap, media aandacht of door een crisis.

Toegepast op het onderzoek van de Wetenschapswinkel, zit het onderzoek van de Wetenschapswinkel in de oplossingenstroom en door het onderzoek goed uit te voeren (wetenschappelijk verantwoord met aandacht voor het proces) wordt de kans op doorwerking vergroot. Maar of die doorwerking ook werkelijk wordt gerealiseerd, hangt af van externe politieke en maatschappelijke omstandig-

⁵ Kingdon's model heeft betrekking op 'ongestructureerde' problemen waarbij er, zoals in veel onderzoek van de Wetenschapswinkel, uiteenlopende opvattingen over de problematiek en oplossingen zijn en onvoldoende zekere kennis.

heden. Het kan voorkomen dat het onderzoek politieke of maatschappelijke aandacht en daardoor 'vleugels' krijgt. Het onderzoek wordt dan als oplossing voor een maatschappelijk probleem gezien en ligt politiek gezien goed. De doorwerking is dan mogelijk groter dan verwacht. Het omgekeerde kan dus ook voorkomen: als maatschappelijke en/of politieke partijen het niet eens met het onderzoek kunnen ze het onderzoek in een 'kwaad daglicht' stellen waardoor de doorwerking geringer wordt. Ten slotte kan het voorkomen dat politieke en maatschappelijke groepen met het onderzoek 'aan de haal' gaan. Het is dan niet meer duidelijk vast stellen of de doorwerking is veroorzaakt door het onderzoek van de Wetenschapswinkel of dat ook andere factoren een rol hebben gespeeld.

2.1.4 Samenvatting onderzoeksitems

In deze paragraaf geven we per onderzoeksvraag een samenvatting van de onderzoeksitems zoals die hiervoor zijn uitgelegd.

Onderzoeksvraag 1

Op welke thema's had het onderzoek van de Wetenschapswinkel de afgelopen tien jaar betrekking? Zijn hierin verschillen waar te nemen ten opzichte van de periode daarvoor?

Onderzoeksitem: onderzoeksthema (onderwerp waarop het onderzoek betrekking had).

Onderzoeksvraag 2

Hoe wordt onderzoek van de Wetenschapswinkel georganiseerd en hoe verloopt dat onderzoekproces in de praktijk?

Onderzoeksitems:

- Activiteiten in de voorbereidingsfase;
- Activiteiten in de onderzoeksfase, waaronder gezamenlijke kennisontwikkeling;
- Activiteiten in de afrondingsfase.

Onderzoeksvraag 3

Wat voor soort wetenschappelijke en maatschappelijke doorwerking van het onderzoek is er?

Onderzoeksitems:

- Maatschappelijke doorwerking, waaronder beleidsbeïnvloeding, agendering van 'tegengeluiden' en verandering van werkpraktijken;
- Wetenschappelijke doorwerking, waaronder directe en indirecte doorwerking;
- Zijdelings: politieke en maatschappelijke omstandigheden.

Onderzoeksvraag 4

Wat zijn de succesbepalende factoren bij het werk van de Wetenschapswinkel met het oog op doorwerking?

Hier zijn geen onderzoeksitems benoemd omdat deze vraag wordt beantwoord op basis van de antwoorden op de onderzoeksvragen 2 en 3.

2.2 Onderzoeksaanpak

2.2.1 Strategie per onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag 1: Op welke thema's had het onderzoek van de Wetenschapswinkel de afgelopen tien jaar betrekking? Zijn hierin verschillen waar te nemen ten opzichte van de periode daarvoor?

Er is een overzicht gemaakt op basis van de informatie op de website van de Wetenschapswinkel en jaarverslagen (t/m rapport 257 uit mei 2009). Dit overzicht is in een database gezet om de analyse te kunnen uitvoeren. Bij het indelen van de onderzoeken naar onderwerp hebben we ons door de empirie laten leiden en niet een a priori indeling gehanteerd. Voor elk rapport is een onderwerp benoemd op basis van de rapporttitel, vraagsteller en projectinformatie. Wanneer het onderwerp niet zondermeer duidelijk was is het rapport er op nageslagen. Het streven was een beperkt aantal onderwerpen te benoemen.

Onderzoeksvraag 2: Hoe wordt onderzoek van de Wetenschapswinkel georganiseerd en hoe verloopt dat onderzoek in de praktijk?

Bij deze onderzoeksvraag is allereerst de werkwijze van de Wetenschapswinkel gereconstrueerd aan de hand van de drie eerder onderscheiden fasen (voorbereiding, onderzoek, afronding). Iedere fase is eerst globaal beschreven op basis van beschikbare informatie en gesprekken met de coördinator van de Wetenschapswinkel. Vervolgens is een selectie gemaakt van onderzoeken en is elke fase in detail onderzocht. Hierbij hebben we gekozen voor een kwalitatieve aanpak. We hebben ervoor gekozen om de werkwijze en doorwerking voor een beperkt aantal onderzoeken 'in de diepte' te onderzoeken. Dit is een verantwoorde aanpak omdat dit onderzoek geen formele evaluatie is van het onderzoek van de Wetenschapswinkel, maar uitsluitend gericht is op het achterhalen van succesbepalende factoren voor doorwerking (zie hoofdstuk 1). Zoals Flyvbjerg aangeeft in *Five misunderstandings about case-study research* (2006) leidt inzicht bij dit soort onderzoeken tot nuttiger kennis dan bijvoorbeeld een statistische analyse op basis van een grote 'steekproef' van Wetenschapswinkelrapporten.

Als methode is gekozen voor interviews met de onderzoekers en de vraagstellers bij dit onderzoek. De selectie en interviews worden hierna apart toegelicht.

Onderzoeksvraag 3: Wat voor soort maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking van het onderzoek is er?

Informatie hierover was afkomstig uit de interviews en de projectbeschrijvingen op de website van de Wetenschapswinkel (vanaf 2005). Bij maatschappelijke doorwerking is gekeken of en hoe de oorspronkelijke vraag van de vraagsteller is beantwoord (beleidsbeïnvloeding, tegengeluiden, verandering van werkpraktijken) en bij wetenschappelijke doorwerking naar directe en indirecte doorwerking (zie paragraaf 2.1.3).

Onderzoeksvraag 4: Wat zijn de succesbepalende factoren bij het werk van de Wetenschapswinkel met het oog op doorwerking?

Voor beantwoording van deze vraag zijn de onderzoeksbevindingen nog eens goed bekeken en met elkaar in verband gebracht. In deze fase is aanvullende wetenschappelijke literatuur gebruikt om de succesbepalende factoren verder te onderbouwen.

2.2.2 Methoden

Selectie van onderzoeken

Voor beantwoording van de tweede en derde onderzoeksvraag is een selectie gemaakt van te bestuderen rapporten. De selectie voldoet aan de volgende criteria:

1. Het onderzoek is na 2000 uitgevoerd. Na 2000 is namelijk een nieuwe weg ingeslagen en een terugblik op die periode is belangrijker voor de toekomstige ontwikkeling van de Wetenschapswinkel dan de periode 1985-2000. Bovendien zullen de te interviewen onderzoekers en vragenstellers zich te weinig herinneren van de onderzoeken van meer dan tien jaar geleden om nog betrouwbare informatie te kunnen geven.
2. Er is een spreiding over de organisatieonderdelen van Wageningen UR.
3. Er is een spreiding over de onderzoeksthema's.
4. De onderzoeken hadden naar verwachting maatschappelijke en/of wetenschappelijke doorwerking. Dit is een verantwoorde keuze omdat we op die manier zinvolle informatie krijgen. Bij toepassing van dit criterium is advies gevraagd aan de Wetenschapswinkel.
5. De onderzoekers en vraagstellers zijn bereid en hebben tijd mee te werken met dit onderzoek. De onderzoekers konden de maatschappelijke en/of wetenschappelijke doorwerking indicatief bevestigen. Hiertoe is een e-mail gestuurd aan de betrokken onderzoekers (ook die niet meer bij Wageningen UR werkzaam zijn). De vragenstellers zijn zowel telefonisch als per e-mail benaderd.

Criterium 2 en 3 worden hier nog even specifiek toegelicht. We willen onderzoeken selecteren waarin de verschillende onderwerpen gelijkmatig naar voren komen en er geen bias zit in de verdeling over de Science Groups van Wageningen UR. Er zou een bias ontstaan als er een beperkt

aantal onderzoeken zou worden onderzocht dat door een of twee Science Groups is uitgevoerd. De werkwijze van de betrokken onderzoekers of het karakter van de sector zou teveel het beeld gaan bepalen van de werkwijze.

Bestudering van geselecteerde onderzoeken

Van de geselecteerde rapporten zijn projectbeschrijvingen gemaakt. Hierin zijn de volgende gegevens opgenomen (zie *bijlage 2*):

- rapportnummer en publicatiedatum;
- auteurs;
- aanvrager;
- naam van de onderzoekers en organisatieonderdeel;
- leden van de begeleidingscommissie (naam en organisatie);
- financiering;
- eindproducten (rapport, persbericht, brochure, anders);
- publicaties in wetenschappelijke tijdschriften en vakbladen.

Veel gegevens waren al voorhanden op de website van de Wetenschapswinkel. Aanvullende gegevens zijn verzameld op basis van de rapporten. Er is geen systematisch overzicht beschikbaar van de artikelen die naar aanleiding van het onderzoek in kranten en tijdschriften zijn verschenen, dus deze is niet in de projectbeschrijving opgenomen.

Interviews

Interviews zijn gehouden met de onderzoekers en vraagstellers, zowel *face-to-face* als telefonisch. Er is een semi-open interviewstijl gehanteerd. Er zijn zes interviews gehouden met vraagstellers en acht met onderzoekers van Wageningen UR, zoals de beschikbare projectmiddelen toelieten. Deze interviews duurden ca. 45 tot 60 minuten en werden afgenomen aan de hand van de interviewvragen in *bijlage 3*. Deze vragen hadden betrekking op de werkwijze van de Wetenschapswinkel, het onderzoeksproces en de rol van de verschillende actoren daarin (staf en studenten van Wageningen UR, vraagstellers en leden van de begeleidingscommissie) en de doorwerking.

De interviews duurden ongeveer een uur en zijn opgenomen en uitgeschreven tot een lopende tekst in goede zinnen in ongeveer vier A4-tjes. Het verslag is voor goedkeuring toegestuurd per e-mail. Daarbij kwam in nagenoeg alle gevallen een gecorrigeerde en/of goedgekeurde versie terug.

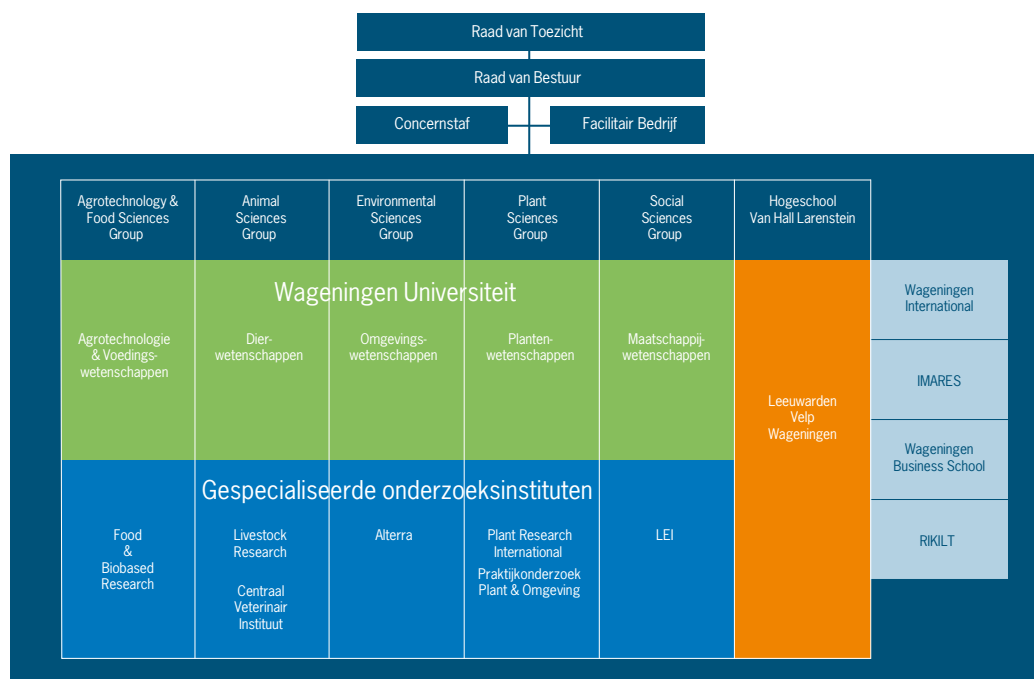
De resultaten van de interviews zijn tussentijds en na een eerste analyse met de begeleidingscommissie besproken. Omdat de leden van de begeleidingscommissie zelf ook veel ervaring met onderzoek van de Wetenschapswinkel hebben, kon validering van de resultaten plaatsvinden. Op basis hiervan zijn aanvullende interviews niet verder overwogen.

3 Onderzoeksthema's 1985-2009

3.1 Algemeen

Onderzoeksvraag 1: Op welke thema's had het onderzoek van de Wetenschapswinkel de afgelopen tien jaar betrekking? Zijn hierin verschillen waar te nemen ten opzichte van de periode daarvoor?

Vanaf de oprichting in 1985 tot medio 2009 heeft de Wetenschapswinkel ongeveer 250 onderzoeken uitgevoerd. In deze paragraaf schetsen we in het kort om welke onderwerpen het zoal ging en wat de verschuivingen daarin zijn geweest. Ons historisch overzicht is te vinden in *bijlage 1*. Per rapport is aangegeven: het jaar van publicatie, auteurs, titel van het rapport, rapportnummer en het organisatieonderdeel van Wageningen UR (figuur 3).

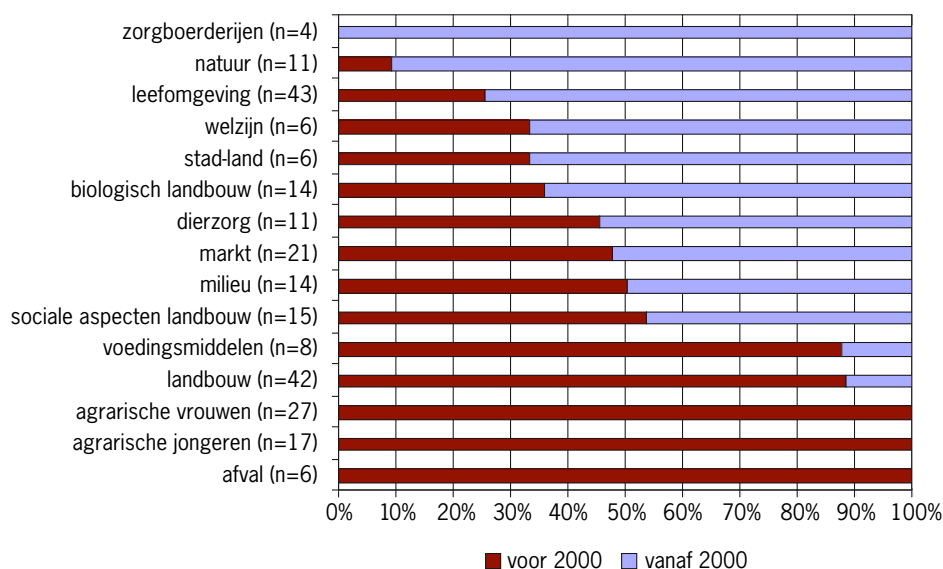
Figuur 3. Organigram van Wageningen UR.

Ook is het onderwerp van onderzoek globaal aangeduid. Daarbij is niet uitgegaan van een bestaande indeling, maar is op basis van de titel, vraagsteller en projectinformatie een hoofdonderwerp benoemd⁶. De volgende hoofdonderwerpen zijn onderscheiden:

- afval (veelal hergebruikmogelijkheden);
- dierzorg (dierwelzijn en diergezondheid);
- landbouw (onder andere Europees landbouwbeleid, bedrijfsontwikkeling, teelttechnische maatregelen, mest- en ammoniakbeleid, toekomstperspectief voor agrarische jongeren, emancipatie en ondernemerschap van agrarische- en plattelandsvrouwen, en sociale aspecten, waaronder armoede);
- leefomgeving (veelal lokale projecten en soms breder verkennend onderzoek);
- markt (voor landbouwproducten);
- milieu (veelal water- en luchtkwaliteit);
- natuur (veelal locatiespecifiek);
- stad-land (regionale initiatieven);
- voedingsmiddelen (met name gezondheid);
- welzijn (vitaliteit, gezondheid en gezin);
- zorgboerderijen.

⁶ De meeste onderzoeken hadden betrekking op meer onderwerpen, maar hier is alleen het hoofdonderwerp benoemd.

Voor deze onderwerpen is nagegaan hoeveel onderzoeken voor 2000 en vanaf 2000 zijn uitgevoerd (zie ook *bijlage 1*). Het jaar 2000 is gekozen omdat de Landbouwniversiteit en de DLO-instituten toen werden samengevoegd tot Wageningen UR en het accent verschoof van landbouw naar *Life Sciences*. De Wetenschapswinkel kreeg vanaf toen ook de ruimte om aan niet-landbouw gerelateerde vragen te werken. Deze verschuiving is in figuur 4 duidelijk terug te zien. In deze figuur is per onderwerp aangegeven hoeveel onderzoek voor en na 2000 is uitgevoerd (in percentages). Voor 2000 hadden veel onderzoeken betrekking op landbouw (bijna 100). Opvallend is de grote groep onderzoeken die voor 2000 specifiek betrekking hadden op agrarische jongeren (17) en agrarische- en plattelandsvrouwen (27). Vanaf 2000 nam het landbouwonderzoek duidelijk af. Biologische landbouw en sociale aspecten van de landbouw hadden zowel voor en na 2000 aandacht in het onderzoek. Specifiek onderzoek naar voedingsmiddelen werd vooral voor 2000 uitgevoerd; daarna werd het onderwerp breder opgepakt binnen onder andere de thema's markt en welzijn. Onderzoek gerelateerd aan milieu, markt en dierzorg werd zowel voor als na 2000 uitgevoerd. Onderzoek naar afval werd vooral voor 2000 uitgevoerd, hoewel juist kort geleden twee onderzoeken zijn gedaan naar mestvergiftiging en alternatieven voor vuilstort in voormalige zandgroeven (dit viel buiten onze selectie). Duidelijke 'stijgers' zijn stad-land, welzijn, leefomgeving, natuur en zorgboerderijen. In absolute zin is leefomgeving te grootste stijger met 32 onderzoeken na 2000 tegen elf in de periode daarvoor.

Figuur 4. Verdeling van de onderzoeksrapporten over verschillende onderwerpen voor en na het jaar 2000 (n = aantal uitgevoerde onderzoeken).

3.2 Selectie voor nadere analyse

Voor de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag (werkwijze) en derde onderzoeksvraag (doorwerking) is een aantal onderzoeken geselecteerd voor nadere analyse. De selectiecriteria zijn beschreven in paragraaf 2.2.2. De selectie op basis van de criteria 1 t/m 5 heeft geleid tot een lijst van elf onderzoeken (tabel 1a). Deze selectie is besproken met de begeleidingscommissie. In deze tabel is ook aangegeven met wie interviews zijn gehouden (onderzoekers en/of vraagstellers). Deze keuze is ingegeven door praktische overwegingen.

De onderzoeken die zijn afgevalen op basis van criterium 5 zijn vermeld in tabel 1b. Deze selectie voldoet nog wel aan criteria 1 t/m 4. De reden voor afvallen was veelal een gebrek aan tijd. Voor sommigen was het onderzoek al te lang geleden om zich de details ervan te kunnen herinneren. Sommige leden van de begeleidingscommissie hebben ook onderzoeken begeleid (rapporten 192, 223, 231, 237), maar om hun rol als lid van de begeleidingscommissie en onderzoeker te scheiden, zijn die onderzoeken niet geselecteerd voor nadere analyse.⁷

⁷ Een uitzondering is het onderzoek naar de tuinparken in Utrecht (rapport 222) omdat de Derk-Jan Stobbelaar later aan de begeleidingscommissie is toegevoegd (nadat het tuinenonderzoek al was geanalyseerd).

Tabel 1a. Geselecteerde onderzoeken op basis van criterium 1 t/m 4.

Nr.	Verkorte titel	Jaar	Project-coördinatie	Thema	Interview onderzoeker	Interview vraagsteller
180	Bergsche Maasveren	2001	Omgevingswet.	leefomgeving	X	
193	Jeugddorp De Glind	2003	Alterra	leefomgeving		X
194	Zorg dat je boer blijft	2004	Plant Research International	zorgboerderijen	X	
207	Visie op de varkenskolom	2004	LEI	landbouw	X	X
214	Verkeer Brummen	2005	Omgevingswet.	leefomgeving	X	
218	Businessplan Vechtdal	2006	Food & Biobased Research	markt		X
222	Tuinparken Utrecht	2006	Maatschappijwet.	leefomgeving	X	X
229	Hoogstamboomgaard	2006	Alterra	natuur		X
235	Verkeer Erp	2007	Maatschappijwet.	leefomgeving	X	
242	Introductie dromedaris	2008	Dierwetenschappen	dierzorg	X	X
256	Kip ik heb je	2009	Dierwetenschappen	dierzorg	X	

Tabel 1b. Afgevalen onderzoeken op basis van criterium 5.

Nr.	Verkorte titel	Jaar	Projectcoördinatie	Thema
160	Landbouw en zorg loont	2000	Plant Research International	zorgboerderijen
192	Buurttuin Culemborg	2003	Maatschappijwetenschappen	leefomgeving
203	Verwilderde kippen	2004	Dierwetenschappen	dierwelzijn
208	Leidsche Rijn	2006	LEI	markt
212	Goudse kaas	2005	Food & Biobased Research	markt
217	Kleine kernen De Liemers	2005	Maatschappijwetenschappen	leefomgeving
219	Cassave friet	2005	Food & Biobased Research	markt
223	Duurzame katoen	2006	Plantwetenschappen	markt
226	Recreatiestrandjes Veluwemeer	2006	Alterra	natuur
227	Thuisverkoop op het platteland	2006	LEI	stad-land
231	Fair trade winkel Ede	2007	Maatschappijwetenschappen	markt
237	Buitengewoon binnenterrein	2008	Alterra	leefomgeving
238	Ontwerp tracé A50	2008	Omgevingswetenschappen	leefomgeving
239	Zonnespreng	2007	Alterra	leefomgeving
249	N340 Vechtdal	2008	Omgevingswetenschappen	leefomgeving
253	Wie zorgt voor wie	2009	Plant Research International	stad-land
255	Paardenhoeven	2009	Dierwetenschappen	dierzorg

4 Analyse van geselecteerde onderzoeken

4.1 De werkwijze globaal beschreven

Onderzoeksvraag 2: Hoe wordt onderzoek van de Wetenschapswinkel georganiseerd en hoe verloopt dat onderzoek in de praktijk?

De Wetenschapswinkel volgt bij het onderzoek een aantal vaste stappen. Deze staan deels op de website; ook is er een protocol. De eerste stap in de voorbereidingsfase (fase 1) is de intake. Als de aanvrager aan de criteria voldoet wordt in een oriënterend gesprek besproken wat de vraagsteller met het onderzoek wil en hoe deze de onderzoeksresultaten denkt te gebruiken. Soms worden vraagstellers direct doorverwezen naar onderzoekers binnen Wageningen UR. Zo niet, dan wordt de vraag uitgezet binnen het netwerk van de Wetenschapswinkel. Dit netwerk bestaat uit oud-medewerkers van de Wetenschapswinkel en onderzoekers die eerder onderzoek voor de Wetenschapswinkel hebben gedaan. De standaardprocedure is dat een e-mail wordt gestuurd aan de projectleiders met de vraag of ze interesse hebben om het onderzoek uit te voeren. Soms wordt er direct contact gelegd met een projectleider of onderzoeker.

Vervolgens wordt een begeleidingscommissie ingesteld die bestaat uit de vraagsteller, de onderzoekers (WUR-onderzoekers en/of studenten), eventueel de begeleiders van de student, de projectleider, meestal ook 'derde' partijen en de coördinator van de Wetenschapswinkel. Derde partijen kunnen maatschappelijke organisaties zijn of deskundigen van binnen of buiten Wageningen UR, soms betaalde onafhankelijke adviseurs. Van de vraagsteller en 'derde partijen' wordt verwacht dat ze tijd investeren voor de begeleiding en de noodzakelijke onderzoeksgegevens aanleveren.

Het onderzoeksproces (fase 2) begint met het articuleren van de onderzoeksvraag. Dit is niet noodzakelijk dezelfde vraag als de vraag waarmee de vraagsteller de Wetenschapswinkel benaderde. Er zit een wetenschappelijke 'vertaling' tussen: de vraag moet niet alleen relevant maar ook onderzoekbaar zijn. In veel onderzoeken van de Wetenschapswinkel is er specifiek aandacht voor procesbegeleiding om de samenwerking tussen de onderzoekers, de vraagsteller en eventueel derden soepel te laten verlopen.

Een goed verlopen onderzoeksproces kan bijdragen aan enthousiasme voor het onderzoek binnen de begeleidingscommissie en zo kan worden voorgesorteerd op bredere doorwerking. Maar om die doorwerking ook daadwerkelijk te realiseren, is meer nodig. In de fase van afronding (fase 3) geeft de Wetenschapswinkel hier specifiek aandacht aan. Allereerst moet worden besloten hoe de onderzoeksresultaten naar buiten worden gebracht. Hierbij zijn zowel inhoud als vorm van belang. Inhoudelijk moet het product relevant én toepasbaar zijn. Relevante kennis is kennis die door partijen – wellicht na een vertaalslag door henzelf – gebruikt kan worden. Toepasbare kennis is kennis waar de praktijk nauwelijks nog een vertaalslag aan hoeft te leveren en nagenoeg meteen mee aan de gang kan. De vorm van de kennisproducten kan ook grote invloed hebben op de doorwerking. Een workshop of een 200 pagina's tellend wetenschappelijk verwoord relaas, een brochure met plaatjes, of een nieuwsbericht op televisie werken op verschillende wijze.

Als het eindproduct is uitgebracht, wordt het project afgesloten. Maar dat betekent niet dat alle activiteiten gelijk worden stopgezet. Er worden nog artikelen aangeboden aan vakbladen of wetenschappelijke tijdschriften, presentaties gegeven en subsidies aangevraagd voor vervolgonderzoek. Ook de vragensteller gaat met de uitkomsten van het onderzoek aan de slag.

4.2 Werkwijze in de praktijk

In deze paragraaf gaan we in detail in op elke fase en benoemen we factoren die kenmerkend zijn voor de werkwijze van de Wetenschapswinkel. De kopjes boven de alinea beogen daarvan een samenvatting te zijn. Deze factoren zijn tussentijds toegelicht in de begeleidingscommissie.

4.2.1 De voorbereidingsfase

Intake

Maatschappelijke organisaties hebben de Wetenschapswinkel met hele praktische vragen benaderd. Hoeveel geld blijft er in de varkenskolom achter dat niet bij de varkensboer komt? Hoe kan de pont over de Bergsche Maas in de vaart blijven zonder tolheffing? Hoe kunnen we sluipverkeer in de gemeente Brummen tegengaan? Zijn er alternatieven voor de gekozen rondweg in Erp? Kan de dromedaris voor melkproductie in Nederland worden gehouden? Hoe kunnen we de gemeente Utrecht ervan overtuigen dat ons volkstuinencomplex moet blijven bestaan? Wat kost het doorvoeren van welzijnsbevorderende maatregelen in de veehouderij? Hoe agrarisch moet een zorgboerderij zijn? Hoe kan de natuurwaarde van hoogstamboomgaarden worden verhoogd? Waar kunnen we in 2015 staan als Stichting Vechtdal? Wat zijn de toekomstmogelijkheden voor jeugddorp De Glind?

De Wetenschapswinkel beoordeelde de ontvankelijkheid van de aanvraag en fungeerde daarbij als *gatekeeper*.⁸ De onderzoeken die de Wetenschapswinkel heeft aangenomen, zijn maatschappelijk en wetenschappelijk relevant en werden doorgelaten. Onderzoeken die gevoelig lagen en de reputatie van Wageningen UR mogelijk konden schaden, werden kritisch beoordeeld. Het welzijns-onderzoek 'Kip ik heb je' (rapport 256) bijvoorbeeld, was aangevraagd door de Stichting Wakker Dier en de vrees bestond dat de resultaten selectief zouden worden gebruikt. Hierover zijn bij aanvang van het onderzoek nadere afspraken gemaakt.

Soms heeft de Wetenschapswinkel zelf onderzoek geëntameerd naar aanleiding van een concrete vraag. Het dromedarisonderzoek (rapport 242) bijvoorbeeld kwam voort uit een oriënterende vraag van de dromedarishouder of het houden van dromedarissen in Nederland mogelijk was. Deze vraag kon niet zonder meer worden beantwoord. Omdat de vraag voor de praktijk en het onderzoek interessant was, is besloten er een Wetenschapswinkelonderzoek van te maken.

Bij de door ons bestudeerde onderzoeken waren de aanvragers al bekend met de Wetenschapswinkel. De aanvrager voor het onderzoek in Brummen (rapport 214) bijvoorbeeld was werkzaam bij Wageningen UR. De vraagsteller voor het boomgaardonderzoek (rapport 229) was werkzaam bij Alterra en is op die manier bij de Wetenschapswinkel terecht gekomen. De vragensteller van het 'De Glind' onderzoek (rapport 193) was voorheen werkzaam bij IKC Natuur en Landbouw van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in Wageningen. Een familielid van de dromedarismelker was goed bekend met Dierwetenschappen en zag een markt in productie en verkoop van dromedarismelk vanuit zijn eigen beroepspraktijk. De vragenstellers van het 'Businessplan Vechtdal' onderzoek (rapport 218) en het varkensonderzoek (rapport 207) werden door hun al bestaande contacten bij het ministerie van LNV respectievelijk het LEI naar de Wetenschapswinkel doorverwezen. Deze voorbeelden geven aan dat vraagstellers al contacten kunnen hebben in onderzoek en beleid een daardoor de weg naar de Wetenschapswinkel gemakkelijk weten te vinden. Dit kan voor andere vraagstellers natuurlijk anders liggen.

Samenwerking in een begeleidingscommissie

In alle onderzochte projecten heeft de Wetenschapswinkel de projectleiders en/of onderzoekers direct benaderd en een begeleidingscommissie ingesteld. Hierin zaten in alle gevallen de vraagsteller en onderzoekers van Wageningen UR. Bij de meeste onderzoeken zijn ook bij het onderwerp betrokken organisaties uitgenodigd. Bij het varkensonderzoek waren dat onder andere vrouwen- en consumentenorganisaties, bij het dromedarisonderzoek houders van andere exotische landbouwdieren en bij het verkeersonderzoek in Erp (rapport 235) oud-bestuurders bij gemeenten. In het onderzoek naar zorgboeren (rapport 194) was ook een deskundige van een andere universiteit betrokken. In het tuinenonderzoek (rapport 222) was een landelijke vertegenwoordiger voor volkstuinen vertegenwoordigd om de resultaten breed te kunnen uitdragen en te koppelen aan landelijke ontwikkelingen. Een begeleidingscommissie was belangrijk voor de voortgang van het onderzoek:⁹

⁸ In de politicologie verwijst het begrip *gatekeeper* naar personen of instituties die in de positie zijn om informatiestromen en de toegang naar kennis- en besluitvormingscentra te regelen.

⁹ Bij elk citaat is aangeven of deze van een onderzoeker of een vraagsteller afkomstig is en op welke onderzoek het betrekking heeft (waarbij naar het rapportnummer wordt verwezen).

“Een begeleidingscommissie is een manier van input, maar kan ook enthousiasmeren bij de voortgang en de betrokkenheid geeft waardering voor je werk. En ze kunnen richting geven als het de foute kant opgaat.” [onderzoeker 194]

“De commissie had steeds hele leuke vergaderingen en we hebben steeds hele grote stappen gezet. Er werd heel open vergaderd en iedereen bereidde de vergaderingen goed voor. Alles werd goed doorgelezen, ze hadden steeds hele specifieke vragen en we kwamen steeds bij elkaar met een heel duidelijk doel om keuzes te maken.” [onderzoeker 256]

Tijdens het onderzoeksproces (zie hierna) droeg het samenwerken in een begeleidingscommissie, waarin experts uit de praktijk zitten, bij aan wat Funtowicz & Ravetz (1993) ‘*extended peer review*’ noemen. Deze auteurs op het gebied van *postnormal science* hebben hiermee willen aangeven dat onderzoekers het niet alleen af kunnen in het werkveld van duurzame ontwikkeling. De hoge mate van complexiteit vraagt om een dialoog van verschillende disciplines én mensen uit de praktijk. Dit is herkenbaar in de praktijk:

“Als je science for impact wil doen, zul je er een heel proces van moeten maken.” [onderzoeker 222]

Onderstaande citaten geven aan dat er kennis van de onderzoeksthema’s bij deskundigen aanwezig is die niet zonder meer bij de onderzoekers zelf aanwezig is. In hun optiek is het nuttig die *peers* zoals een slager, een bankemployee of groenbeheerder te betrekken. Maar *peers* kunnen ook wetenschappers zijn.

“Ze zijn in gesprek gegaan. Bijvoorbeeld met de slager, over het vierkant verwaarden van het varken. Die slager heeft er verstand van.” [vraagsteller 218]

“In de begeleidingscommissie zaten mensen die het meest recent met het onderzoeksthema bezig waren geweest en iemand die het laatste onderzoek had gedaan naar de vogelstand in hoogstamboomgaarden. In de begeleidingscommissie zaten ook een landschaps- en heggenman en deskundigen in praktisch landschapsbeheer.” [vraagsteller 229]

4.2.2 Het onderzoeksproces

Gezamenlijke kennisontwikkeling

In hoofdstuk 2 gaven we aan dat gezamenlijke kennisontwikkeling van onderzoekers en vraagstellers tot nieuwe inzichten en daardoor tot enthousiasme voor het onderzoek kan leiden en dat dit de kans op doorwerking vergroot. Op basis van dit onderzoek kunnen we hier nu preciezer in zijn.

Nieuwe inzichten ontstonden vaak al in een vroegtijdig stadium in het onderzoek, namelijk bij het articuleren van de onderzoeksvraag. Discussie tussen de Wetenschapswinkel, de onderzoekers en de vraagsteller over de precieze onderzoeksvraag is een vast onderdeel in het onderzoeksproces. In alle onderzochte onderzoeken is de vraagstelling geobjectiveerd, verbreed of juist versmald. De aanvragers van het varkensonderzoek bijvoorbeeld legden de machtsvraag op tafel en wilden weten waarom de varkensboeren zo weinig voor hun product ontvingen. Besloten is toen niet de machtsvraag als ingang voor het onderzoek te kiezen maar op een objectieve manier de kosten in de keten te onderzoeken en daarvan de gevolgen in beeld te brengen.

“We werkten al met onderzoekers, die tipten ons. Ze zeiden dat het redelijk innovatief was wat wij wilden en raadden ons aan met de Wetenschapswinkel contact op te nemen. Het idee van ‘de totale varkenskolom doorlichten’, vanaf de boer tot aan het einde, niets overgeslagen, ook de vervoerders niet, dat idee komt van de werkgroep af. Er is met de boeren uit de werkgroep overlegd hoe dat onderzoek gedaan kon worden.” [vraagsteller 207]

In de begeleidingscommissie zaten ook een landschaps- en heggenman en deskundigen in praktisch landschapsbeheer [vraagsteller 229].

Met de boeren uit de werkgroep is overlegd hoe het onderzoek om de totale varkenskolom door te lichten, gedaan kon worden [vraagsteller 207].

De verkeersonderzoeken, waarbij het om acute verkeersproblemen ging, zijn ook met een objectieve vraagstelling opgepakt. Bij de Maasveren (rapport 189) zijn de kosten en baten van de veerponten op een rijtje gezet en voor Brummen zijn enkele verkeersscenario's ontwikkeld.

“We hadden drie scenario's ontwikkeld. Toen ontstond een discussie en dat heeft voor de bewoners inzichtelijk gemaakt wat er aan de hand is en dat er meerdere oplossingsrichtingen mogelijk zijn. En dat je dan tot verschillende uitkomsten komt.”
[onderzoeker 214]

In het tuinenonderzoek ging het aanvankelijk om het behoud van de tuinen, maar besloten is toen het onderzoek te verbreden en de vraag te stellen wat de beste ontwikkeling is voor de buurt en de wijk als geheel. Het dromedarisonderzoek is verbreed naar de introductie van exotische productiedieren in Nederland (met de dromedaris als case studie). Bij het welzijnsonderzoek 'Kip ik heb je' is de vraag juist versmald. De aanvrager wilde aanvankelijk zoveel mogelijk welzijnsmaatregelen en de kosten daarvan op een rijtje zetten. Maar dit bleek onhaalbaar en toen is besloten in te zoomen op het rapen van kippen omdat daar het minst over bekend was en wetenschappelijk veel uit te halen was.

Nieuwe inzichten ontstonden niet alleen bij het begin van het onderzoeksproces (zie hiervoor), maar vaak ook pas later gedurende het onderzoek. In de verkeersonderzoeken heeft een breder perspectief tot nieuwe probleemdefinities en daarmee tot nieuwe oplossingen geleid. Omdat dit vaak wezenlijk nieuwe inzichten zijn, noemen we dit een verandering van paradigma, dat wil zeggen een afwijking van gevestigde zienswijzen op een bepaalde problematiek (zie 2.1.2). In het varkensonderzoek bleek door een zorgvuldige reconstructie van de kosten dat er niet veel geld in de keten bleef hangen, terwijl dat wel de veronderstelling van de vraagsteller was toen het onderzoek begon.

“Er kwam een groep boeren met de vraag: hoe zit dan nu precies, wat wordt er door wie verdiend in de keten? We hebben het idee dat er weinig bij ons terecht komt. Er is toen voor het eerst stevig gerekend waar de kosten in alle fasen van de keten nu precies inzitten. Voor boeren is toen duidelijk geworden dat er heel veel kosten zijn. Dat er een heleboel stappen in de keten zitten en dat daar kosten worden gemaakt die verklaarbaar zijn. Het brengt partijen bij elkaar als je weet dat er echte kosten worden gemaakt en dat niet een deel verdwijnt in de zakken van iemand. Het brengt een gesprek op gang: als je weet dat de marges in de hele keten niet zo groot zijn, wat kunnen we dan gezamenlijk doen zodat er meer verdiend wordt?” [onderzoeker 207]

In Erp is de verkeersproblematiek op regionale in plaats van lokale schaal onderzocht omdat er anders geen uitweg leek te bestaan in de lokale belangenstrijd rondom de verkeersproblematiek. In het tuinenonderzoek werd duidelijk dat de stichting teveel op de tuinen en te weinig op de relatie met de omgeving was gericht. Om die reden is de organisatie van het volkstuinencomplex nog tijdens de looptijd van het onderzoek veranderd en heeft de voorzitter na afloop van het onderzoek de fakkel overgedragen aan iemand anders. In andere gevallen heeft het onderzoek bijgedragen aan een beter begrip voor de complexiteit van de zaak. Zo maakte het welzijnsonderzoek duidelijk dat welzijnsbevorderende maatregelen vaak alleen kunnen worden genomen als tegelijk ook systeeminnovaties worden doorgevoerd.

De begeleidingscommissie kwam in alle onderzoeken meer dan vier keer bij elkaar over een projectduur van circa zes maanden tot een jaar. Daardoor konden de onderzoeksresultaten tussentijds steeds worden gedeeld. Ook was er regelmatig informeel contact tussen de onderzoekers en de aanvrager. Nieuwe inzichten ontstonden daardoor geleidelijk, ook omdat de onderzoeken meestal lang genoeg duurden om de onderzoeksresultaten te laten bezinken. Bij de bestudeerde onderzoeken was er zelden sprake van een plotselinge 'doorbraak' of eye-openers.

“Ik heb niet een heel andere kijk op de problematiek gekregen, maar wel een meer genuanceerde kijk. Het is niet zo dat je de boomgaarden kunt opstoten in de vaart der volkeren. Elke eigenaar beslist wat hij wil doen in zijn boomgaard. Dat is niet voor te schrijven. Je kunt wel voorlichten.” [vraagsteller 229]

In de onderzochte projecten komen we instrumenten voor transitie tegen waarvan bekend is dat die een aanjager kunnen zijn voor het ontstaan van nieuwe inzichten (hoofdstuk 2). Voorbeelden zijn het gebruik van aansprekend beeldmateriaal (tuinenonderzoek), een schouw en een gezamenlijk bezoek van de werkplek door onderzoeker en vraagsteller (tuinenonderzoek, Businessplan Vechtdal, varkensonderzoek, dromedarisonderzoek) en het samen werken aan of gebruiken van scenario's (De Glind).

“Zo ontstonden aan de hand van beeldende presentaties door de onderzoekers en studenten van hun werk enthousiasme en ideeën bij leden en omwonenden om mee aan de slag te gaan. Er werden groepjes gemaakt over wie welk soort belangstelling had: thema's om mee aan de gang te gaan werden benoemd. Hieruit ontstond na afloop van het project een stuurgroep die werkgroepen aanzwengelde per thema.” [vraagsteller 222]

“Een doorbraak werd bewerkstelligd door het denken in meerdere opties in de scenariostudie, het denken in meerdere toekomstbeelden, het formuleren van de mogelijkheden waaruit je kunt kiezen.” [vraagsteller 222]

De Wetenschapswinkel en de vraagsteller maakten soms in een contract afspraken over hoe zij omgaan met de onderzoeksresultaten. Daarmee werd geprobeerd selectief gebruik van de onderzoeksresultaten te voorkomen (wat gezamenlijke kennisontwikkeling veelal tekort zou doen).

Leiderschap

De 'herijking' van de vraagstelling leverde soms spanningen op met de aanvrager die de vraag vaak het liefst direct beantwoord zag. De dromedarishouder wilde met het oog op een vergunningsaanvraag een zo gunstig mogelijk onderzoeksresultaat, terwijl het voor de onderzoekers nog lang niet duidelijk was of aan belangrijke welzijnseisen werd voldaan. Het inperken van het welzijnsonderzoek tot het rapen van kippen was aanvankelijk een teleurstelling voor de aanvrager omdat het de kans ontnam om de veronderstelde misstanden in de veehouderij breed over het voetlicht te brengen. Overigens heeft de Stichting Wakker Dier tijdens het onderzoek toch nog de publiciteit gezocht door het rapen van kippen als ongewenste praktijk neer te zetten. In beide gevallen was de reputatie van Wageningen UR als onafhankelijke wetenschappelijke instelling in het geding en moest met zorg aan de conclusies worden gewerkt.

Dit soort moeilijkheden kon doorgaans worden voorkomen met leiderschap. In hoofdstuk 2 gaven we aan dat met bezielend leiderschap bruggen kunnen worden geslagen tussen wetenschap en praktijk en dat dit gezamenlijke kennisontwikkeling kan bevorderen. Dit idee van leiderschap kan worden bevestigd, waarbij het in de kern ging om het overbruggen van de maatschappelijke vraag van de vraagsteller en de wetenschappelijke vraagstelling (*mediation*). De procesbegeleider was dan *mediator* tussen het belang van Wageningen UR en het belang van de vraagsteller.

“Bij elk onderzoek heb je spanningen als de opdrachtgever een bepaalde uitkomst wil hebben. Maar dan moet je laten zien dat wetenschap nu eenmaal een eigen methode heeft en niet als lobby- of pressiemiddel ingezet kan worden.” [onderzoeker 242]

Meestal voorzag de coördinator of de procesbegeleider van de Wetenschapswinkel in de leiderschapsrol, soms ontwikkelde leiderschap zich bij iemand anders in de begeleidingscommissie. In het tuinenonderzoek en het onderzoek naar zorgboeren waren de vraagstellers stichtingen en vervulden de bestuursleden van die stichtingen die leiderschapsrol.

“Ik vond de coördinator van de Wetenschapswinkel tijdens het gehele project zeer betrokken. In het begin gaf hij de tip om er studenten op te zetten. Hij hielp om het onderzoek goed van de grond te krijgen. Hij was heel coöperatief en geïnteresseerd in de voortgang. Hij voerde regelmatig voortgangsgesprekken met ons en creëerde een clubje erom heen.” [vraagsteller 229]

“De coördinator van de Wetenschapswinkel speelde een duidelijke rol in het begin bij het maken van de afspraken. Aan het einde was hij weer betrokken. Er werd goed overlegd en hij was altijd bereikbaar als het nodig was.” [vraagsteller 222]

Inzet van studenten

Bijna alle leerstoelgroepen hebben een of meer studenten op het onderzoek gezet, behalve in het varkensonderzoek dat daarvoor te gevoelig en te complex werd bevonden. Bij onderzoek dat door de onderzoeksinstituten van Wageningen UR werd uitgevoerd waren vaak geen studenten betrokken.¹⁰

Door de vraagstellers werd herhaaldelijk aangegeven dat studenten een positieve rol vervulden: ze denken *out of the box*. In de literatuur over *boundary work* wordt de houding van sommige onderzoekers beschreven als een van 'piketpaaltjes slaan' om in het contact met de praktijk juist door het gebruiken van moeilijke woorden de praktijk van hun wetenschappelijk domein te weren. Transdisciplinaire persoonlijkheden (Scholz, 2009) daarentegen zijn onderzoekers die in openheid mee willen gaan, flexibel zijn voor de vragen en denkbeelden in de praktijk en een toegankelijk taalgebruik hanteren. Voor transdisciplinair onderzoek zijn dit belangrijke eigenschappen. Studenten lijken wat dit betreft een streepje voor te hebben.

"Door haar naïviteit ontlokte de studente veel aan die eigenaren, die merkten dat wat zij vonden ook belangwekkend was." [vraagsteller 229]

Ook de coördinator van de Wetenschapswinkel had een open en onbevangen opstelling. En ook een open flexibele houding van de vraagstellers droeg bij aan het leerproces.

"Hij was betrokken bij de koersverandering en stemde ermee in om er actieonderzoek van te maken." [vraagsteller 222]

"Het is echt wel een proces geweest. Je weet in de opdrachtfase niet waar het heen gaat, dat is voor mijn persoonlijk een prettig leermoment geweest. Elkaar stimuleren daar gaat het om." [vraagsteller 218]

"Dat de Wetenschapswinkel en Alterra bij een breder platform te rade gaan dan alleen bij de opdrachtgever, dus andere partijen interviewden en de brede bijeenkomst met bestuurders uit de streek en van de provincie organiseerden, heeft de maatschappelijke doorwerking ook positief beïnvloed. Het leidde tot meer draagvlak in de streek op bestuurlijk niveau. Een functionaris die destijds op die manier betrokken was steunt in zijn nieuwe functie van wethouder nog steeds het Jeugddorp De Glind." [vraagsteller 193]

Direct ervaren van de praktijk

In alle onderzoeken heeft de onderzoeker veldwerk gedaan en daardoor direct kennis kunnen nemen van het 'onderzoeksobject'. In het varkensonderzoek voerde de onderzoeker keukentafelgesprekken met de varkensboeren en bezocht en sprak met slagers en vervoerders. De retail wilde geen informatie geven. In het onderzoek naar zorgboerderijen is participatief onderzoek gedaan. In het dromedarisonderzoek heeft de onderzoeker het gedrag van de dieren geobserveerd in de stal. In het welzijnsonderzoek 'Kip ik heb je' zijn boerderijen en de fabrikanten van machines bezocht. In het boomgaardonderzoek kwamen gesprekken op gang in de boomgaard en kon de boomgaard 'ervaren' worden. De studente die het onderzoek voor De Glind deed heeft zelfs meerdere nachten in het dorp De Glind gewoond.

"Je moet er echt induiken. In de boom hangen, op de grond gaan liggen kijken. De interviews in de boomgaarden, ze bekijken met eigenaren... Wat de boomgaard betekent aan de tafel, is interessant en stimulerend, voor de eigenaar en voor jezelf. Wat is het dagelijkse verhaal achter die boomgaard. Wat doen, vinden die eigenaars?" [vraagsteller 229]

"De studente had goed aansluiting gevonden bij wat Jeugddorp De Glind en het dorp De Glind in essentie is. En wat betreft de ontwikkelingsrichtingen die er zijn voor de gemeenschap. De studente heeft in De Glind meerdere dagen overnacht." [vraagsteller 193]

10 In een aantal recente Alterra onderzoeken (in dit rapport niet geanalyseerd) waren wel studenten betrokken.

Met elke hap een beterlandschap doet het lekker in de markt. Als je het noemt dan glimlachen de mensen [vraagsteller 218].

Bij elk onderzoek heb je spanningen als de opdrachtgever een bepaalde uitkomst wil hebben. Maar dan moet je laten zien dat wetenschap nu eenmaal een eigen methode heeft en niet als lobby- of pressiemiddel ingezet kan worden [onderzoeker 242].

Ook het op locatie vergaderen kan bijdragen aan een beter begrip van het onderzoeksobject. In het tuinenonderzoek is mede om deze reden steeds op locatie vergaderd. De vraagsteller had ervoor gezorgd dat door op locatie te vergaderen, de leden en omwonenden van het tuinenpark zonder meerkosten aan de overleggen en presentaties konden deelnemen. In het Businessplan Vechtdal onderzoek organiseerde de vraagsteller (de stichting) de vergaderingen van de begeleidingscommissie in het Vechtdal zelf.

“De onderzoekers zijn komen praten met de boeren, de VVV in het gebied. Dat was onze voorwaarde. Onderzoekers hebben de neiging om het theoretisch te maken. We hebben gezegd: “ze moeten naar ons toekomen”. We hebben met ze gesproken bij de Rabobank en bij het Vechtdal Restaurant. Ze zijn ook op de bedrijven gaan kijken. Dat was een voorwaarde van ons. Ze zijn in gesprek gegaan. Bijvoorbeeld met de slager, over het vierkant verwaarden van het varken. Die slager heeft er verstand van, de restaurants niet. Dat was een sterk concept. Want de onderzoekers hebben automatisch de neiging om een zaak van de literatuur uit aan te vliegen. We willen méér vooruitkijken, vooruit denken, het beeld van de ondernemers toetsen om het plan zo kort mogelijk bij de waarheid uit te laten komen.” [vraagsteller 218]

Een ander voorbeeld is afkomstig uit het onderzoek naar paardenhoeven (rapport 255), dat niet in detail door ons is onderzocht. In dit onderzoek werden traditionele en *natural balance* hoefsmeden met elkaar in contact gebracht. Tijdens vergaderingen was de sfeer afwijzend, maar tijdens een bezoek aan de paardenstal ontstond het vertrouwen dat beide groepen iets van elkaar konden leren. De locatie maakte hier het verschil in communicatie (pers. med. Gerard Straver, Wetenschapswinkel Wageningen).

In andere onderzoeken werd, veelal uit praktische overwegingen, niet gekozen voor vergaderingen op locatie. Wageningen ligt centraal en als de onderzoekers in de meerderheid zijn, is vergaderen in Wageningen vaak het meest praktisch. Bij de verkeersonderzoeken werd het ook als een teken van betrokkenheid beschouwd als de leden van de begeleidingscommissie de reis naar Wageningen ondernamen.

Overigens kan het direct ervaren van het onderzoeksobject ook tot misverstanden leiden. In het dromedarisonderzoek zijn in de stal de nodige emoties naar boven gekomen. De onderzoekers hadden een ander doel dan de dromedarismelker, en de laatste ergerde zich aan de manier waarop de onderzoekers de stress van de dromedaris scoorden. Er stonden natuurlijk ook tegenstrijdige belangen op het spel.

“Ik vond dat de onderzoekers nogal theoretisch keken, met weinig gevoel voor de praktijk. Zo werd tijdens het scoren van de stress van de dieren geen rekening gehouden met het feit dat het nog maar om een kleine groep van vijf dieren ging, dat er een tractor langs kwam en er op dat moment veel vliegen in de melkveestal waren (het was zomer, CA/FP). Dat veroorzaakte meer trappen door de dromedaris. Ik vond het dus vrij theoretisch, niet praktisch denkend.” [vraagsteller 242]

4.2.3 De afrondingsfase

Keuze van het eindproduct

Bij de meeste onderzoeken was het eindproduct een rapport; alleen bij het tuinenonderzoek is voor een brochure gekozen omdat verwacht werd dat deze beter gelezen zou worden dan een rapport. Deze brochure is een standaardwerk geworden voor volkstuinverenigingen. Het rapport over het varkenonderzoek is in de eindfase ingedikt door een collega van de onderzoeker. Vaak was het eindrapport een bewerkte versie van een afstudeerscriptie, zoals bij het boomgaardonderzoek.

Uiteraard kan een pakkende titel van het rapport bijdragen aan belangstelling voor het rapport en doorwerking.

“De titel: “met elke hap een beter landschap” doet het lekker in de markt. Als je het noemt dan glimlachen de mensen.” [vraagsteller 218]

Andere eindproducten zijn bijdragen aan symposia, presentaties, artikelen in vakbladen, posters en brochures. Ook persberichten en de website per project zijn eindproducten (zie hierna).

Website en persberichten

De Wetenschapswinkel heeft alle rapport en projectinformatie op de website gezet. Ook is in bijna alle gevallen een persbericht uitgebracht. Bij het varkensonderzoek, het De Glind-onderzoek en het boomgaardenonderzoek heeft dit tot veel publiciteit geleid in landelijke en regionale dagbladen. Ook is de onderzoeker van het varkensonderzoek geïnterviewd voor het RVU-programma Keuringsdienst van Waarde (22 november 2005). In het boomgaardenonderzoek heeft de vraagsteller zelf ook een deel van de publiciteit verzorgd. Radio Gelderland heeft een week lang een lunchuitzending over De Glind verzorgd. In het boomgaardenonderzoek is met een poster aan publiciteit gewerkt. Dit was een initiatief van de vraagsteller zelf.

“Er is een poster gemaakt over de natuurontwikkelingsmogelijkheden, al in 2005, met een startfondsje van de Wetenschapswinkel. De poster hang ik tijdens de jaarlijkse sapdag steeds op. Als ik de poster ophang roept dat altijd vragen op om het rapport.”
[vraagsteller 229]

“Ik heb zelf op basis van het rapport een artikel geschreven. Dat artikel leverde vragen om het rapport op. Ik heb de totale oplage van het rapport van de Wetenschapswinkel gekregen en verspreid. Ik schat dat ik inmiddels tussen de 30 en 40 exemplaren/pdf's heb gedistribueerd.” [vraagsteller 229]

De Wetenschapswinkel verwacht van de vraagstellers dat deze zelf ook voor publiciteit zorgen.

“Hoe moet je communicatie bedrijven? Dat staat in het businessplan. Ze zorgen dat ze de krant halen, dat ze regelmatig op een goede manier in het nieuws komen.”
[vraagsteller 218]

*“Er waren onder meer persberichten in Trouw, de Barneveldse Krant, het Reformatorisch Dagblad. Radio Gelderland heeft naar aanleiding van het onderzoek een vijfdaagse uitzending gehouden van steeds een half uur per dag waarvoor ze vijf dagen in De Glind stonden. Elke dag kozen ze een thema voor de uitzending. Dit kwam waarschijnlijk ook door het persbericht. Ook de Rudolphstichting zelf heeft de pers niet geschuwd. Ze deden mee aan de prijsvraag van Wetenschapswinkelprojecten in Maastricht en werden genomineerd. Dit was een actie vanuit de Wetenschapswinkel.”*¹¹
[vraagsteller 193]

De website en persberichten waren ook belangrijk om de onderzoeksresultaten nationale bekendheid te geven. De uit de persberichten voortgekomen nationale radio- en tv-uitzendingen (Radio Gelderland over De Glind en het varkensonderzoek) en artikelen in nationale kranten (Trouw en het Reformatorisch Dagblad in het geval van De Glind) zorgden ervoor dat een veel breder publiek op de hoogte kon raken van het onderzoek en kennis kon nemen van de resultaten.

Publieke presentatie

Zoals gebruikelijk bij onderzoek van de Wetenschapswinkel wordt het eindrapport publiekelijk gepresenteerd. Met name waar belangentegenstellingen moeten worden overbrugd, is dit belangrijk met het oog op doorwerking. De uitkomsten van het verkeersonderzoek bijvoorbeeld waren van direct belang voor de bewoners. Ook de resultaten van het tuinenonderzoek zijn direct aan de tuinders, buurtbewoners en andere belangstellenden gepresenteerd omdat directe belangen in het spel waren. De burgemeester van Utrecht schreef het voorwoord. En het rapport is overhandigd aan de burgemeester.

¹¹ De Wetenschapswinkel heeft met het onderzoek de eerste prijs gewonnen. Ook met het onderzoek naar de Maasveren werd de eerste prijs gewonnen.

“Het rapport en het proces heeft politici omgeturnd. Ik verwacht dat met de inbedding in de wijk ook op termijn de inbreiding tegengehouden kan worden. Andere resultaten: beter groenbeheer en samenwerking met de buurt, zoals op de gemeentelijke strook langs de noordrand waar problemen ontstonden met buurtbewoners vanwege dichtgroeien en overlast door schaduw door achterstallig onderhoud van de gemeente. Nu is er een project van buurtbewoners en tuinders gezamenlijk om te komen tot een mooie natuurlijke strook. Het initiatief is door gemeente en wijkbureau positief ontvangen en gesubsidieerd.” [vraagsteller 222]

“Ons Buiten koos voor inbedding in Utrecht en koos daarom voor de burgemeester. De burgemeester werd bij de presentatie uitgenodigd om peettante te worden van het drie dagen oude geitje Annie dat pas geboren was in de Dierenweide van Ons Buiten. Dat leverde enorm veel publiciteit op.” [vraagsteller 222]

Een ander voorbeeld is het boomgaardenonderzoek:

“De presentatie aan de wethouders leverde pers op, zoals een artikel in de Leeuwarder Courant. Dat krijg je bij zo’n presentatie als je er wat hoogwaardigheidsbekleders bij betreft.” [vraagsteller 229]

Toen uit het varkensonderzoek duidelijk was geworden dat de marges in de keten klein zijn, is geprobeerd een discussie op gang te brengen over betere samenwerking in de keten om de keten minder kwetsbaar te maken. Vooral de boeren bleken kwetsbaar omdat ze niet voldoende betaald kregen voor hun arbeid, bijvoorbeeld bij prijsacties voor vlees. Om aandacht te vragen voor hun situatie zijn de resultaten van het varkensonderzoek gepresenteerd tijdens een bijeenkomst met retailers, het productschap Vee en Vlees en de toenmalige directeur van het LEI, Vinus Zachariasse. Deze heeft het rapport aangeboden aan de toenmalige landbouwminister Cees Veerman. Ook is het aangeboden aan de toenmalige voorzitter van de Vaste Kamercommissie voor de Landbouw (Annie Schreijer-Pierik). Ten slotte is er een extra oplage gedrukt voor de leden van de *European Pig Producers* (waar de hoofdonderzoeker lid van was).

Deze inspanningen van de Wetenschapswinkel laten zien dat de Wetenschapswinkel met het onderzoek politiek ondernemerschap heeft gestimuleerd. In termen van Kingdon (1984) is geprobeerd om vanuit de oplossingsstroom een momentum te creëren voor besluitvorming door politieke en maatschappelijke vertegenwoordigers te laten delen in de onderzoeksresultaten (zie paragraaf 2.1.3).

Een ander voorbeeld is het dromedarisonderzoek dat vraagtekens heeft gezet bij de kaders van de Raad voor Dieraangelegenheden voor de toelating van exotische landbouwhuisdieren. Dit heeft tot nieuw onderzoek geleid. Een hele actieve rol voor de onderzoeker was er bij het Maasverenonderzoek. Naar aanleiding van dit onderzoek is de vraagsteller naar de bestuursrechter gestapt en heeft een van de onderzoekers tijdens de zitting uitleg van zaken gegeven.

4.3 Doorwerking

Onderzoeksvraag 3: Wat voor soort maatschappelijke en wetenschappelijke doorwerking van het onderzoek is er?

4.3.1 Maatschappelijke doorwerking

Uit vooronderzoek kwam naar voren dat vraagstellers de Wetenschapswinkel om drie redenen benaderen: om invloed op beleid of praktijk te krijgen, om een maatschappelijk tegengeluid te onderbouwen of om de eigen werkpraktijk te vernieuwen (zie paragraaf 2.1.3). De door ons geanalyseerde onderzoeken laten zien dat maatschappelijke doorwerking vooral op invloed en verandering van werkpraktijken betrekking had en minder op het formuleren van maatschappelijke tegengelingen. Hier gaan we in dit rapport dan ook niet verder op in. Wel kwam er een nieuwe vorm van maatschappelijke doorwerking naar boven, namelijk het ontstaan van nieuwe coalities. Dit behandelen we wel.

Invloed op beleid en praktijk

Onderzoek van de Wetenschapswinkel heeft soms geleid tot verandering van de eigen organisatie en emancipatie van de leden, waardoor de organisatie krachtiger is geworden en in een betere positie is gekomen om invloed uit te oefenen.

Het verkeersonderzoek in Erp heeft geleid tot gemeentelijke besluitvorming in lijn met de aanbevelingen in het rapport. Mede naar aanleiding van het tuinenonderzoek heeft de gemeente Utrecht besloten het tuinencomplex te behouden. Het onderzoek naar zorgboerderijen heeft de positie van zorgboeren versterkt. Studieclubs van zorgboeren gebruiken het onderzoek nog steeds. Het huidige concept van zorgboerderijen is in 1995, ruim voor het onderzoek van de Wetenschapswinkel, al ontwikkeld, maar dat onderzoek heeft er wel toe bijgedragen dat het breed gedragen werd (een innovatie, zie hoofdstuk 2).

De vraagstellers bij het Vechtdalonderzoek en het tuinenonderzoek gaven aan hoe ze de Wetenschapswinkelrapporten hebben gebruikt als ruggensteun. Doordat de projecten perspectieven schetsen, beelden oproepen, hebben de vraagstellers meer grip op de toekomst gekregen en weten ze beter waar ze naar toe willen werken.

“We zijn nu gevraagd voor het retail kanaal, op kwaliteitsproducten. Dat is het gevolg van ons gedrag. Dat heeft met ons voorwerk te maken en onze samenwerking die essentieel is. Sommige individuen willen het liever in hun eentje doen. Dat mogen ze, dat is hun keuze. Samenwerking is voor sommigen moeilijk. Wij gaan ervan uit dat iedereen moet doen waar hij goed in is.” [vraagsteller 218]

“Tijdens het onderzoek kwam naar voren dat de vereniging nauwelijks betrokken was bij het bestuur. Toen de aanpak meer participatief en actieonderzoek werd, werd ook de interne organisatie van Ons Buiten zelf onderwerp van onderzoek. Van binnenuit Ons Buiten ontstond dus een organisatie van kracht. Leden wilden meer verantwoordelijkheid, hadden behoefte aan een andere werkwijze van het bestuur. Het ging om democratisering van de vereniging.” [vraagsteller 222]

Bij het tuinenonderzoek was ook de landelijke vereniging van hobbytuinders (AVVN) betrokken. Dit heeft de positie van de Ons Buiten versterkt.

“Ook door het versterkte netwerk met de wijk en de andere tuinparken is Ons Buiten sterker geworden in politiek opzicht. Bij bedreiging zullen de omwonenden ook voor Ons Buiten op de bres springen. Op landelijk niveau gebruikt AVVN deze inzichten voor de belangenbehartiging.” [vraagsteller 222]

De vraagsteller bij De Glind heeft het Wetenschapswinkel rapport gebruikt bij de werving van subsidies. De inhoud van het rapport is van belang.

“Het rapport ging altijd als bijlage mee bij de subsidieaanvraag. Dat heeft uiteindelijk wel geholpen bij de aanvraag naar de minister toe, indirect. Het heeft mij zicht gegeven op de relevante factoren, hoe de minister zo'n aanvraag voor ontheffing beoordeelt.” [vraagsteller 193]

Nieuwe praktijken

De Vechtdal vraagsteller gaf aan dat de stichting door het onderzoek van de Wetenschapswinkel nu beter weet wat hun marktpositie is en hoe ze met consumenten om moet gaan en dat ze een interessantere projectpartner geworden zijn voor de retail. Dit levert ze interessante afzetmogelijkheden.

Door de aanpak met de begeleidingscommissie werden vraagstellers gesteund bij de implementatie van hun onderzoeksresultaten in de praktijk. Er moeten dan wel mensen uit de praktijk in die begeleidingscommissie zitten. De vraagsteller in het Vechtdalonderzoek gaf in het interview aan dat zijn stichting onlangs een opdracht voor het leveren van 1 miljoen liter 'Vechtdalmelk' aan La Place restaurants had binnengekregen. Het onderzoek heeft daar mede aan bijgedragen.

De dromedarismelker heeft een eigen bedrijf kunnen realiseren. Hoewel de Wetenschapswinkel zijn vraag heeft aangepast heeft deze persoon inmiddels een vergunning voor twee jaar gekregen en thans zo'n 40 dromedarissen op het bedrijf.

Wat betreft het tuinenonderzoek gaf de vraagsteller het volgende overzicht van resultaten:

“Tijdens de bijeenkomsten ontstonden enthousiasme en ideeën bij leden en omwonenden om mee aan de slag te gaan. Er werden groepjes gemaakt over wie welk soort belangstelling had: thema's om mee aan de gang te gaan werden benoemd. Hieruit ontstond na afloop van het project een stuurgroep die werkgroepen aanzwengelde per thema: groenbeheer; communicatie; activiteiten; publieke functies; toegankelijkheid en bebouwing.

Praktische resultaten van het onderzoek zijn: vernieuwing dierenweide, verlagen van de hagen op het complex zodat bezoekers in de tuinen kunnen kijken, verbeteren toegankelijkheid voor rollators en kinderwagens (met geworven subsidies); website; clubs uit de buurt worden verwelkomd om op Ons Buiten te komen vergaderen; educatiemateriaal bij de Dierenweide en meer veiligheid voor kinderen die er op bezoek komen; annonces in de buurt van activiteiten; bijenstal en samenwerking met een imker; meer integratie van activiteiten in de al bestaande schooltuinen op het complex; winkel op zaterdag middag voor tuinder en open voor andere belangstellenden; medeoprichters van gezamenlijke groene activiteiten in de wijk (groen moet je doen!), zoals open tuinen dag.” [vraagsteller 222]

Bij De Glind, het Vechtdal en de tuinparken kwam duidelijk naar voren hoe belangrijk de vraagstellers de inhoud van de rapporten vonden voor hun eigen oriëntatie op de toekomst. Door te weten waar je als organisatie heen wilt kun je ook gaan handelen in die gekozen richting. Er werd door enkele vraagstellers gesproken van het leggen van een “fundament” door het onderzoek. Dit onderstreept de relevantie van het onderzoek voor hun praktijk.

“Van het project leerden we om vooraf plannen te maken, planmatig te werken en communiceren. En om niet zoals gangbaar was, alleen achteraf het afgelopen jaar te verantwoorden.” [vraagsteller 222]

“Op dat moment was de situatie van “je doet maar wat”. Hij en het bestuur wilden meer zicht krijgen op waar we met zijn allen naar toe willen. We worden regelmatig uitgenodigd voor bijeenkomsten. Zo zijn we uitgenodigd voor de Dag van de Toekomst. Dat komt ook doordat we een goed fundament hebben liggen onder het concept wat we nu uitvoeren. Daarom zijn wij interessant. Het rapport is een soort bijbel die nog steeds regelmatig erop wordt nageslagen. We zitten ook op koers. Het proces dat nu loopt is wat er in het Businessplan was opgeschreven.” [vraagsteller 218]

“Het rapport hielp tussen de partijen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van De Glind om hun opvattingen helder te krijgen. Het rapport is nog steeds richtinggevend in wat we doen... De waarde van het rapport is dat je gevoel hebt dat je helder hebt waar je heen wilt, uitgangspunten voor de komende 10 jaar hebt. Het is veel meer dan een ruggensteun.” [vraagsteller 193]

Nieuwe coalities

Het werken met de begeleidingscommissie had ook een positief effect op de doorwerking: de vraagstellers ontwikkelen met deze verruimde opzet van een begeleidingscommissie en hun contact met die leden die vaak heel relevant zijn voor hun werkveld, hun eigen netwerk voor bijvoorbeeld beleidsbeïnvloeding. Deze netwerkontwikkeling maakte het voor de maatschappelijke organisaties gemakkelijker om coalities aan te gaan voor beleidsbeïnvloeding.

Het rapport en het proces heeft politici omgeturnd. Nu is er een project van buurtbewoners en tuinders gezamenlijk om te komen tot een mooie natuurlijke strook [vraagsteller 222].

De wetenschapswinkel heeft altijd mooie mogelijkheden geboden voor onderzoek naar landbouw en zorg [onderzoeker 194].

“Er kwam ook een adviesclub [begeleidingscommissie, CA/FP] voor de projectgroep. Die adviesclub bestond uit spelers uit de markt: producenten, afzet, overheid en natuurorganisaties: een groep mensen rond de groep wetenschappers die de praktijk goed kennen. Zodat het in praktische zin wat oplevert. En dan bedoel ik niet alleen geld, maar ook kennis en een netwerk. Zonder goed netwerk red je het niet, je netwerk zijn je ambassadeurs. La Place kwam bij ons terecht door ons netwerk. De adviesgroep, die mensen hebben dus een belangrijke rol gespeeld” [vraagsteller 218]

4.3.2 Wetenschappelijke doorwerking

Directe doorwerking

Onderzoek van de Wetenschapswinkel heeft veelal bijgedragen aan versterking van bestaande onderzoekslijnen. De verkeersonderzoeken bij de leerstoelgroep Landgebruiksplanning zijn daar een goed voorbeeld van. Het onderzoek naar de Maasveren werd gerelateerd aan lopend onderzoek naar barrièrevorming in het buitengebied. Het onderzoek in Brummen was onderdeel van een onderzoek naar de integratie van verkeersmodellen en ecologische modellen. Het onderzoek in Erp werd gerelateerd aan lopend onderzoek naar de verkeersbeheersing in het buitengebied, dat weer onderdeel was van landelijk Duurzaam Veilig onderzoek.

Soms heeft onderzoek van de Wetenschapswinkel tot nieuwe onderzoeksvorstellen geleid. Bij de Animal Science Group zijn daar voorbeelden van. Naar aanleiding van het welzijnsonderzoek ‘Kip ik heb je’ is een NWO-subsidie aangevraagd voor vergelijkend onderzoek naar dierenwelzijnsmaatregelen omdat gebleken was dat er weinig vergelijkend onderzoek voorhanden was. Ook is een studentonderzoek gestart naar welzijnsmaatregelen bij vleesvee. Bij het varkensonderzoek bleek er tot ieders verrassing geen totaaloverzicht van de kosten in de keten te bestaan, wat tot nieuw onderzoek heeft geleid, ditmaal met LNV-financiering en voor de aardappelkolom. In het welzijnsonderzoek bleek er heel weinig vergelijkend onderzoek op het gebied van dierenwelzijn te bestaan. Ook het dromedarisonderzoek heeft tot nieuw onderzoek geleid naar de gezondheidsbevorderende aspecten van dromedarismelk, waarbij ook Wageningen UR betrokken is. Daarnaast heeft de Raad voor Dieraangelegenheden opdracht gegeven aan Wageningen UR (Animal Sciences Group) voor vervolgonderzoek naar het toelatingsbeleid voor nieuwe diersoorten. In het tuinenonderzoek ten slotte was een meetlat ontwikkeld om de kwaliteit van volkstuinen te meten. Deze meetlat is later in ander onderzoek naar het belang van volkstuincomplexen van de Wetenschapswinkel gebruikt (De Koekelt in Ede).

Onderzoek van de Wetenschapswinkel kon soms een stimulans zijn om een nieuwe onderzoekslijn te ontwikkelen. Zo heeft het onderzoek naar zorgboeren een onderzoekslijn binnen PRI mee helpen ontwikkelen.

“Het onderzoek van de Wetenschapswinkel is het eerste echte onderzoek naar landbouw en zorg geweest. De sector kwam erachter dat het belangrijk is om verder te onderzoeken. Je kunt wel zeggen dat landbouw en zorg werkt, maar dat pikt de zorgsector of de overheid niet. Je moet gewoon bewijs op tafel leggen. Nu ben ik bezig met een grootschalige effectstudie naar landbouw en zorg waarin we het afgelopen anderhalf jaar kwantitatieve data verzameld hebben, in opdracht van LNV en VWS.” [onderzoeker 194]

Gebleken is dat de onderzoeken nauwelijks hebben geleid tot wetenschappelijke publicaties. Binnen het project zelf was daarvoor onvoldoende tijd of het onderzoek leende zich er niet zo goed voor. Wel hebben sommige onderzoeken gediend als case in meer algemene publicaties. Zo is over de resultaten van het onderzoek naar zorgboerderijen gepubliceerd in het boek *Farming for Health* (2006). Ook hebben de onderzoekers een Europees wetenschappelijk congres over zorgboerderijen georganiseerd en trekt Wageningen UR momenteel een Europees project *Green Care in Agriculture* (Cooperation Science and Technology (COST), 866) en een Europees *Community of Practice*. Het verkeersonderzoek in Brummen en de Maasveren heeft ook geresulteerd in wetenschappelijke publicaties. Artikelen in vakbladen zijn verschenen naar aanleiding van diverse onderzoeken.

Indirecte doorwerking

De onderzoekers vonden de samenwerking met maatschappelijke partijen binnen de begeleidingscommissie zinvol en nuttig. Bij praktijkgericht onderzoek (bijvoorbeeld door Alterra en het LEI) is die samenwerking overigens niet uniek. Veel onderzoek bij DLO gebeurt samen met de praktijk en maatschappelijke partijen. Bij Wageningen Universiteit ligt dat anders en de onderzoekers van de Universiteit denken dat dat niet snel zal veranderen. Binnen de eigen onderzoeksunit is er vaak geen cultuur van nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties.

“Het is een oude bevinding van de Wetenschapswinkel dat er vrij veel tijd gaat zitten in smeerolie in het onderzoeksproces te zijn. Dat je feitenverzameling, het inhoudelijke onderzoek, en het proces moet scheiden. Soms heb je er de tijd niet voor om allebei goed te doen. We doen wel meer onderzoek waarbij stakeholders in een begeleidingscommissie aan tafel zitten, maar die hebben allemaal verschillende belangen. Het lijkt dan alsof de traditie van de Wetenschapswinkel niet is doorgedrongen.” [onderzoeker 207]

Maar er is ook gezegd:

“Er wordt ons docenten vaak een imago aangepreemd dat we te theoretisch zijn en nooit in de praktijk hebben gewerkt. Ik durf de stelling aan dat door de derde geldstroomprojecten die ik gedraaid heb, waaronder die van de Wetenschapswinkel, ik een heel goed idee heb gekregen van de problemen die in de praktijk spelen en hoe diverse organisaties daarmee omgaan. Die projecten zitten aan het front van het onderzoek.” [onderzoeker 214]

Voor de professionele ontwikkeling van de onderzoekers (DLO en Wageningen Universiteit) heeft het onderzoek veel gebracht. Zij hebben zinvolle ervaring opgedaan met het leiden van complexe projecten en samenwerking met diverse partijen.

“Wetenschapswinkelprojecten zijn erg boeiend. Er zitten wetenschappelijke aspecten aan en tegelijkertijd hele urgente maatschappelijke kwesties. Mensen zitten er echt om te springen. Mijn projecten zijn sociaal gezien vaak ook wat ingewikkelder: veel deelnemers, veel belangstellenden. Dat maakt het voor mij interessant, maar ook zwaar.” [onderzoeker 222]

Sommige onderzoekers die eerst bij of voor de Wetenschapswinkel werkten, zijn nu elders binnen Wageningen UR werkzaam of werken freelance voor Wageningen UR. Anderen hebben een eigen onderzoekslijn kunnen opzetten, zoals onderzoek naar de betekenis en effecten van zorgboerderijen.

“De Wetenschapswinkel heeft altijd mooie mogelijkheden geboden voor onderzoek naar landbouw en zorg. De interessante zaken eruit gepikt. LNV wil vaak alleen effecten weten. De Wetenschapswinkel is geïnteresseerd in existentiële zaken, dat wat ertoe doet.” [onderzoeker 194]

Dit alles is ook een vorm van doorwerking omdat de werkwijze van de Wetenschapswinkel en het onderzoek werd gedissimineerd binnen Wageningen UR. Een tastbaar voorbeeld hiervan is het Expertisecentrum Landbouw-groen-gezondheid dat binnen Wageningen UR is opgericht naar aanleiding van het onderzoek naar zorgboerderijen.

4.4 Conclusies

De conclusies van de analyse worden hieronder puntsgewijs samengevat, met een korte omschrijving.

Werkwijze van de Wetenschapswinkel

1. *Intake.* de Wetenschapswinkel beoordeelde de aanvragen op ontvankelijkheid, wetenschappelijke relevantie en gevoeligheid voor de Wetenschapswinkel. Goedgekeurde projecten werden binnen Wageningen UR uitgezet.
2. *Samenwerking in een begeleidingscommissie.* De Wetenschapswinkel stelde voor ieder onderzoek een begeleidingscommissie in met vertegenwoordigers van vraagstellers, onderzoekers en begeleiders, vaak aangevuld met landelijke vertegenwoordigers en externe deskundigen. Er was specifieke aandacht voor procesbegeleiding om het onderzoek soepel te laten verlopen.
3. *Gezamenlijke kennisontwikkeling.* De leden in de begeleidingscommissie werkten in de projecten intensief met elkaar samen, waardoor een proces van gezamenlijke kennisontwikkeling op gang kwam. Vaak al in het begin, bij het articuleren van de onderzoeksvraag, werd duidelijk wat de leden van elkaar konden verwachten en hoe zij elkaar aan konden vullen. Tijdens het onderzoek vond soms een omslag in het denken plaats waardoor problemen op een nieuwe manier werden *geframed* en andersoortige oplossingen werden bedacht ('paradigmaverandering'). In sommige onderzoeken werd hier met de inzet van 'instrumenten voor verandering' gericht op gestuurd. Voorbeelden zijn aansprekend beeldmateriaal, scenariostudies en een gezamenlijke schouw.
4. *Leiderschap.* In bijna alle onderzoeken moest de vraag van de vraagsteller worden gekoppeld aan een wetenschappelijke vraagstelling. Dit vergde een flexibele instelling van betrokkenen en effectief leiderschap van de Wetenschapswinkel en/of leden van de begeleidingscommissie.
5. *Inzet van studenten.* Studenten die betrokken waren bij het onderzoek bleken vaak openheid en onbevangenheid in het onderzoek te bevorderen, waardoor transdisciplinariteit tussen disciplines en tussen wetenschap en praktijk werd bevorderd.
6. *Direct ervaren in de praktijk.* De onderzoekers maakten er vrijwel altijd een gewoonte van de onderzoekslocatie te bezoeken, zelf waarnemingen te doen en op locatie te vergaderen.
7. *Keuze van het eindproduct.* Door een bewuste keuze te maken over de vorm en titel van het eindproduct werd beoogd belangstelling voor het onderzoek te wekken.
8. *Publieke presentatie.* Sommige onderzoeken werden gepresenteerd aan bestuurders met als doel doorwerkingskansen te creëren.
9. *Website en persberichten.* De Wetenschapswinkel en vraagsteller zochten in de meeste gevallen de publiciteit op door het onderzoek op de website van de Wetenschapswinkel te plaatsen en een persbericht uit te brengen.

Maatschappelijke doorwerking

10. *Invloed op beleid en praktijk.* De vraagsteller heeft het onderzoek soms gebruikt om politieke besluitvorming te beïnvloeden of om nieuwe concepten te implementeren.
11. *Nieuwe praktijken.* Soms leidde het onderzoek tot organisatorische veranderingen of tot nieuwe markten.
12. *Nieuwe coalities.* De samenwerking tijdens het onderzoek bleek ook na afloop van het onderzoek tot nieuwe netwerken te hebben geleid.

Wetenschappelijke doorwerking

13. *Directe doorwerking.* De onderzoeken hebben in wisselende mate geleid tot een subsidieaanvraag, nieuwe studentonderzoek, nieuwe instrumenten, wetenschappelijke publicaties, vakpublicaties en Europese projecten.
14. *Indirecte doorwerking.* De onderzoeken hebben geleid tot verdere professionele ontwikkeling van de onderzoekers, soms ook tot een cultuurverandering binnen de eigen organisatie (met meer aandacht voor samenwerking met maatschappelijke partijen) en in enkele gevallen tot een nieuwe onderzoekslijn.

De succesbepalende factoren baseren we op deze conclusies en worden in het volgende hoofdstuk besproken.

5 Succesbepalende factoren

Onderzoeksvraag 4: Wat zijn de succesbepalende factoren bij het werk van de Wetenschapswinkel met het oog op doorwerking?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we de conclusies over werkwijze en doorwerking in samenhang geïnterpreteerd.¹²

Zichtbaarheid en bereikbaarheid van de Wetenschapswinkel

Dit onderzoek suggereert dat vraagstellers vaak al connecties hebben met Wageningen UR. We vragen ons af of de Wetenschapswinkel voor organisaties zonder die connecties ook gemakkelijk te vinden is. Ook waren de vraagstellers veelal hoger opgeleiden. Wat dit betreft vragen we ons af of de Wetenschapswinkel voor een lager opgeleide gemakkelijk te vinden is. De Wetenschapswinkel doet vooral projecten voor organisaties. Het kan wellicht voor een lager opgeleide wat moeilijker zijn om een organisatie te vormen. Om de Wetenschapswinkel goed 'in de markt' te kunnen zetten, zou de zichtbaarheid en bereikbaarheid van de Wetenschapswinkel voor een brede groep maatschappelijke partijen nader kunnen worden onderzocht.

Uitwisseling van expertise

De samenstelling van de begeleidingscommissie is een succesbepalende factor bij onderzoek van de Wetenschapswinkel. De Wetenschapswinkel geeft daar expliciet aandacht aan. Projectleiders krijgen de opdracht om bij het maken van een plan van aanpak een begeleidingscommissie samen te stellen. De rol van de begeleidingscommissie komt ook aan de orde bij de intake en is een agendapunt bij de eerste bijeenkomst van de begeleidingscommissie. Een wellicht wat onderschat punt is *peer review* van de resultaten, waarbij *peers* worden uitgenodigd hun mening over het onderzoek te geven. Dit kunnen wetenschappers zijn, maar ook ervaringsdeskundigen uit de praktijk. We hebben de indruk dat hier impliciet wel aandacht voor is, maar wij raden aan om *peer review* systematisch in te bouwen in het onderzoeksproces.

Afspraken over rollen en gebruik van kennis

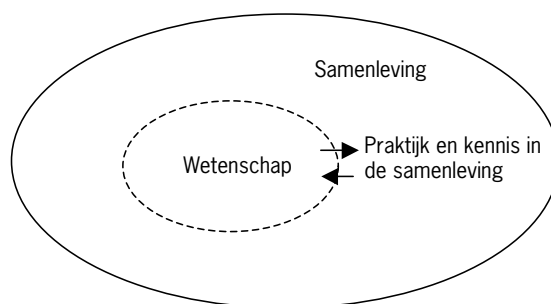
De nauwe samenwerking in onderzoek op politiek of beleidsmatig belangrijke thema's maakt het belangrijk om de rollen van onderzoekers en praktijkmensen duidelijk af te bakenen en gaandeweg het onderzoek herhaaldelijk te iken. Een van de vraagstellers noemde het belang van hun eigen 'kritisch bevragende' rol. Vraagstellers nodigen in die rol de onderzoekers uit om in 'gewone mensentaal' uit leggen hoe het onderzoek is opgezet en uitgevoerd en wat de relevantie van de onderzoeksresultaten is. Omgekeerd kunnen ook onderzoekers de vraagstellers kritisch bevragen. Waarom zitten zij met een bepaalde vraag? Waarom zijn zij het wel of niet eens met bepaalde keuzes? Kunnen zij zich vinden in de onderzoeksresultaten? Niet alleen voor onderzoekers, maar ook voor sommige vraagstellers is het samenwerken in onderzoek een vak apart waarin beiden erop gewezen mogen worden deze bevragende rol te vervullen.

Instrumenten voor transitie

Enthousiasme voor onderzoek kan ontstaan in een proces van gezamenlijke kennisontwikkeling, wat de kans op doorwerking vergroot. Aan de hand van Buijs (2009) is in paragraaf 2.1.2 gesteld dat overeenstemming over de onderzoeksdoelen en betrokkenheid bij het onderzoek dit enthousiasme kan bevorderen. Met 'instrumenten voor transitie' kan hierop gericht worden gestuurd. Instrumenten voor transitie veranderen de kennis en de relatie tussen partijen (Birgersson et al., 2001). Voorbeelden zijn aansprekend beeldmateriaal, scenariostudies en een gezamenlijke schouw (zie ook hierna). Als deze instrumenten barrières in 'taal', uiteenlopende percepties van de problematiek en paradigma's in wetenschap en samenleving weten te overbruggen, ontstaat er meer samenhang tussen wetenschappelijke en praktijkkennis en kan een transitie naar gezamenlijke kennis ontstaan. In figuur 5 is dit schematisch weergegeven; de cirkel rondom de wetenschap is onderbroken afgebeeld om aan te geven dat de scheiding tussen wetenschappelijke en praktijkkennis niet hard is. In dit verband wordt ook wel gesproken van *knowledge democracy*, waarmee

¹² Ten overvloede merken we nog eens op dat er geen 'statistische' relatie is gelegd tussen werkwijze en doorwerking. We weten dus niet welk onderdeel van de werkwijze nu precies voor welke doorwerking heeft gezorgd.

wordt verwezen naar het samenvloeien van kennis tussen samenleving en wetenschap waarbij de barrière volledig verdwenen is (Scholz,

Figuur 5. Vervaging van scheiding tussen wetenschap en samenleving waardoor gezamenlijke kennis kan ontstaan.

Gezamenlijke schouw

Onderzoekers in wetenschapswinkelprojecten zijn vaak 'in het veld' voor vergaderingen en presentaties, om met mensen te praten en om waarnemingen te doen. In de planningsliteratuur wordt gesproken over het combineren van de *spatial knowledge* van de onderzoeker en de *knowledge of place* van bewoners (Birgersson et al., 2001). Hierdoor ontstaat *common ground for shared action* (ibid.).¹³ Een praktisch voorbeeld is de gezamenlijke schouw van bestuurders en bewoners, wat in Nederland inmiddels een beproefde manier voor overleg over het groen is geworden (Aalbers et al., 2003; Aalbers & Bezemer, 2005). Zo'n schouw zou ook een standaardonderdeel in onderzoek van de Wetenschapswinkel kunnen worden, maar dit moet dan wel goed worden georganiseerd.

Werkdruk en eisen aan de onderzoeker interactief onderzoek

Door het in voortdurende interactie met de praktijk onderzoek doen, is de werkdruk voor de onderzoeker hoger dan als een onderzoeker alleen vragen stelt die passen binnen zijn of haar vooropgestelde theoretische kader, niet hoeft te reizen, het gebied in hoeft te gaan of verschillende visies van personen hoeft te verwerken. Door de interactie worden stellingnamen en percepties van de onderzoeker voortdurend ter discussie gesteld. Onze ervaring met inmiddels talrijke interactieve onderzoeken is dat het vaak zwaar onderschat wordt hoeveel tijd en energie interactie met de praktijk kost en tot welke werkdruk dit kan leiden. Ook stelt interactief onderzoek andere eisen aan de leiderschapsstijl. Leiderschap bleek belangrijk te zijn in onderzoek van de Wetenschapswinkel (zie hiervoor) en het is belangrijk om onderzoekers hierop te selecteren en/of te trainen. Een 'open', extraverte en flexibele leiderschapsstijl lijkt te passen bij interactief onderzoek (zie ook Scholz, 2009). Het is geen gesneden koek voor alle onderzoekers om interactief onderzoek te doen en vaak ontbreken de middelen daarvoor. Als de Wetenschapswinkel onderzoek uitzet binnen Wageningen UR zou de interactie in de werkplanning van de onderzoeker goed begroot moeten worden.

Beloning onderzoekers

Gebleden is dat de tijd die onderzoekers investeren in het participeren in onderzoek van de Wetenschapswinkel in wisselende mate doorwerkt als wetenschappelijke output in *peer reviewed* wetenschappelijke tijdschriften. In een tijd waarin onderzoekers steeds meer worden afgerekend op publiceren in dergelijke tijdschriften (bijvoorbeeld bij de toelating tot onderzoekscholen of deelname in het *tenure track* systeem) zou dit de komende jaren wel eens kunnen betekenen dat het steeds moeilijker wordt om onderzoekers bereid te vinden om zelf tijd te stoppen in dit type onderzoek. Het is van belang dat de Wageningen Universiteit en de betrokken onderzoekscholen onderzoekers belonen voor hun bijdrage aan maatschappelijke processen en de doorwerking van hun onderzoek in de maatschappij. De KNAW en de VSNU hechten steeds meer waarde aan *relevance* als criterium voor het beoordelen van de kwaliteit van onderzoeksgroepen.¹⁴ Dit zou het bijdragen aan onderzoek van de Wetenschapswinkel aantrekkelijker kunnen maken. Concreet betekent dit dat onderzoekers een *portfolio of evidence* moeten samenstellen waaruit hun impact in de samenleving blijkt. In dit

¹³ Hier ligt een parallel met fenomenologisch onderzoek waarbij directe waarneming en *Verstehen* belangrijk worden gevonden naast feitenverzameling.

¹⁴ KNAW: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; VSNU: Vereniging van Universiteiten.

kader is het verstandig om voor ieder project van de Wetenschapswinkel een digitaal archief aan te leggen waarin alle aan een project toe te schrijven producten (krantenartikelen, vakpublicaties, beleidsnotities, etc.) worden gearhiveerd. Het is voor de onderzoekers van belang deze output in te voeren in METIS.¹⁵

Betrekken van studenten

Studenten van Van Hall Larenstein en Wageningen Universiteit kunnen op verschillende manieren bij onderzoek van de Wetenschapswinkel worden betrokken: in het kader van het afstuderen, het ACT (*Academic Consultancy Training*), *Capita Selecta*, als student-assistent of als onderdeel van een groter project. Studenten zullen hierin geïnteresseerd zijn vanwege de praktische inslag (Jongstra et al., 2009), maar tegelijk zal het duidelijk moeten zijn dat dit onderzoek een direct maatschappelijk belang dient. Het inschakelen van studenten in onderzoek van de Wetenschapswinkel stelt daarmee hoge eisen aan de projectleiders en de studenten. De doelen van studenten en maatschappelijke organisaties liggen per definitie uiteen en alle partijen zullen hun best moeten doen om deze in elkaars verlengde te brengen. Goede begeleiding van de student door de studentbegeleider is daarbij van belang, waarbij er ruimte moet zijn voor een eigen inbreng. Want uit dit onderzoek is duidelijk geworden dat een open instelling en het vermogen om *out of the box* te denken een succesformule is voor het genereren van nieuwe ontwikkelingen en mogelijkheden in omgang met de vraagstellers.

Faciliteren van direct contact tussen vraagsteller en geïnteresseerde studenten

Bij het betrekken van studenten staat de docent aanvankelijk tussen de vraagsteller of Wetenschapswinkel en de te werven student in. Dit stelt eisen aan de tekst die de vraagsteller of de Wetenschapswinkel aanlevert om de studenten 'te verleiden' tot het onderzoek. Misschien kan er meer direct contact tussen potentiële studenten en vraagstellers worden geregeld in de voorbereidingsfase. Dit is een succesbepalende factor. Misschien door gezamenlijke vraagpresentaties en dergelijke, waarbij vraagsteller en studenten elkaar ontmoeten. De Wetenschapswinkel kan hierin faciliteren door projecten al vroegtijdig op de website te zetten onder een rubriek "gevraagd".

Creëren van doorwerkingskansen

Science for impact is een belangrijke missie van de Wetenschapswinkel. Een succesbepalende factor daarbij is hoe de Wetenschapswinkel dit kan bereiken door niet alleen goed onderzoek uit te voeren, maar daarbij ook actief doorwerkingskansen te creëren. Het agendavormingsmodel van Kingdon (paragraaf 2.1.3) laat zien dat wetenschappelijk onderzoek pas doorwerkt in de (beleids)praktijk als het politieke en maatschappelijke aandacht krijgt. De vraagsteller en/of Wetenschapswinkel kunnen overwegen om bij bepaalde onderzoeken een communicatieplan te maken op basis waarvan de politiek en maatschappelijke groeperingen gericht benaderd kunnen worden. De keuze van het eindproduct, de website en persberichten kunnen onderdeel zijn van zo'n plan.

15 METIS: een landelijk onderzoeksinformatie- en registratiesysteem.

Literatuur

Aalbers, C.B.E.M & V. Bezemer (2005). *Bewonersinbreng in groen I. Participatief onderzoek van buurtgroen in Osdorp en Deelgemeente Noord en de basis voor samenwerking met bewoners*. Alterra rapport 1187. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Aalbers, C.B.E.M., T. Ekamper, S. Tjallingii & M. van den Top (2003). *The Utrecht Houten case study. Greenscom Workpackage 4*. Wageningen: Alterra Wageningen UR.

Alterra (2009). *Projectplan De Rood Groene Draad, analyse van 25 jaar Wetenschapswinkel project van WUR*, 4 juni 2009.

Birgersson, L., B. Malbert & K. Strömberg (2001). *Governance and Communication, Greenscom Work Package 1*. Gothenburg: Chalmers University of Technology.

Buijs, A. E. (2009). Protest door verbondenheid: de draagvlakmatrix als denkmodel om maatschappelijk protest te begrijpen. In: B.H.M. Elands en E. Turnhout (red.), *Burgers, beleid en natuur: Tussen draagvlak en betrokkenheid*. WOT-studies nr. 9. Wageningen: WOT Natuur & Milieu Wageningen UR.

Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case study research. *Qualitative Inquiry* 12 (2), 219-245.

Funtowicz, S. & J.R. Ravetz (1993), Science for a post-normal age. *Futures* 25 (7), 739-755.

Kingdon, J.W. (1984). *Agendas, alternatives, and public policies*. New York: HarperCollins.

Horlings, I. & F.J.G. Padt (2009). *Leadership for Sustainable Regional Development in a Globalizing World*. Paper voor het 15th International Symposium on Society and Resource Management, 5-8 juli 2009 in Wenen, Oostenrijk.

Irwin, A. & M. Michael (2003). *Science, Social Theory and Public Knowledge*. Berkshire, UK: Open University Press.

Jongstra, H., A. Mansholt, K. Tran & M. Ai (2009). *Engaging students in Community Based Research. Shop for Societal Driven Research Experience*. Academic Consultancy Training, YMC60809, project 436. Wageningen: Wageningen UR.

RMNO (2003). *Omgaan met kennis in transitie. Een verkenning van het ongekende*. Den Haag: Raad voor Ruimtelijk, Milieu- en Natuuronderzoek.

Ruiter, E.M.V. de, & C.B.E.M. Aalbers (2005). *10 Rotterdammers, 118 foto's, onderzoek naar de waardering en beleving van groen onder bewonersgroepen in de deelgemeente Rotterdam Noord*. In opdracht van de Dienst Sport en Recreatie, Gemeente Rotterdam, Wageningen, Alterra-rapport 1221. Wageningen: Wageningen UR.

Scholz, R. (2009). *State of the art in transdisciplinary research*. Paper voor de International Conference Towards Knowledge Democracy, 25-27 augustus in Leiden.

Verschuren, P. & H. Doorewaard (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: Lemma.

Bijlage 1

Overzicht onderzoeken van de Wetenschapswinkel (1985-2009)

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd-onderwerp
257	2009	Duurzame mestvergisting Aalten	Haperen, P.F. van; Verdoes, N.; Jacobs, J.G.M.	Stichting Natuur en Milieu Aalten	landbouw
256	2009	"Kip, ik heb je!" Het vangen van vlees- kuikens - een economische verkenning van verschillende potentieel dieren- welzijnsverbeterende alternatieven	Eilers, C.H.A.M.; Bokkers, Eddie; Mourits, M.C.M.; Kooten, M.C.	Wakker Dier	dierzorg
255	2009	The effect of trimming of the frog on the impact accelerations of the equine hoof during walk and trot	Haazelager, M.B.; Muller, M.; Timmerman, M.; Leeuwen, J.L. van	Werkgroep Natural Balance Hoefsmeden Nederland	dierzorg
253	2009	Wie zorgt voor wie? Op weg naar een duurzame relatie tussen stad en platteland	Christel Engelen	Centrum Biologische Landbouw Flevoland (CBL)	stad-land
252	2009	Moerdijk Milieuwinst Mogelijk? Onderzoek naar de effecten op milieu en leefbaarheid van de aanleg van een nieuw logistiek bedrijventerrein in de gemeente Moerdijk	Henk van Blitterswijk, Leonie Heutinck en Barry de Vries	Stichting Behoud Buitengebied Moerdijk	leefomgeving
Adviesbrief	2009	Afvoeren van biomassa uit natuurgebieden	J. Westerink	Vereniging voor Natuur en Milieu "De Vechtstreek"	natuur
Adviesbrief	2009	Evaluatie van de effectschatting water- kwaliteit Terra Nova Zuid na aanbrengen damwand	Ir. Sarian Kosten, Ir. Els Faassen en Dr. Miquel Lüring	Bewoners Terra Nova Zuid, Amsterdam	milieu
Rapport Hogeschool Arnhem- Nijmegen	2008	Streefgewicht kleine mensen	Pleun Appelhof en Johanna Rienks en Sanne de Win	Belangenvereniging van Kleine Mensen	welzijn
249	2008	De N340- noodzakelijk goed door de tuin van Nederland; De relatie tussen infrastructuur en gebiedsontwikkeling in het Vechtdal.	Middag, A.D.; Timmermans, M.; Hoofwijk, H.; Jaarsma, C.F.	Stichting Duurzaam door het Vechtdal, Dalfsen	leefomgeving
247	2008	Ontwikkelingsmogelijkheden voor het Centrum Biologische Landbouw	Engelen, C.J.M.; Gosselink, I.M.G.		landbouw bl
246	2009	Vitaliteitmonitor gezond ouder worden 65+: Op weg naar bevordering van wel- zijnsbeleving en gezonder ouder worden in het kader van het levensloopbestendig wonen	Bakker, I.M.; Elings, M.	Stichting Coördinatie Wonen Welzijn Zorg Ouderen Noordwijk (CON)	welzijn
245	2008	EM: effectieve microben of effectieve ma- gie?: Een onderzoek naar de effectiviteit van Effectieve Micro-organismen (EM)	Bruggen, A.H.C. van; Blok, W.J.; Vos, O.J. de; Volker, D.; Diepen, G.	Vereniging voor ecologische leef- en teeltwijzen (VELT)	landbouw bl
244	2009	Boer-en-zorg: onderzoek naar de kern- kwaliteit van de zorgboerderij	Nieuwenhuizen, N. van den; Blom-Zandstra, M.		zorgboerderij
242	2008	De dromedaris ingelijst?: een onderzoek naar de regelgeving bij de introductie van nieuwe productiedieren in Nederland met een casestudie over de dromedaris (Camelus dromedarius)	Bokkers, E.A.M.; Schipper, W.A.H.; Eilers, C.H.A.M.	F.P. Smits, dromedaris- melkproducent, www.kamelenmelk.nl	markt
241	2007	Overlast van een mengvoederbedrijf: onderzoek naar mogelijke geuroverlast en gezondheidsrisico's door stofemissies voor omwonenden van de firma de Heus in Ravenstein	Essers, S.; Hofschreuder, P.	Stichting Belangen- groep Stad Ravenstein	milieu
240	2007	Bouwen in het groen: is het te doen?: onderzoek naar bouwprojecten in het bos met bosbehoud als nevendoelstelling	Westerink, J.; Blitterswijk, H. van; Windt, N.P. van der	Vereniging Zonnespreng	leefomgeving
239	2007	Samen wonen met het bos: beheerplan voor het bos van de vereniging Zonne- spreng te Driebergen	Blitterswijk, H. van; Westerink, J.; Windt, N.P. van der	Vereniging Zonnespreng	leefomgeving

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd-onderwerp
238	2007	A50: oorzakend & adembenemend: een ontwerpstudie voor het tracé Grijsoord - Rijnbrug	Kooij, H.J.; Hofschreuder, P.; Jaarsma, C.F.; Massop, H.T.L.; Sande, B. van de; Theuvs, P.	De Stichting A50dB	leefomgeving
237	2007	Buitengewoon binnenterrein: met buurtbewoners ontwerpen aan een plein in de Arnhemse wijk Sint Marten	Windt, N.P. van der; Bakker, K.; Fähnrich, F.; Cate, B. ten	Wijkplatform St. Marten, Arnhem	leefomgeving
236	2007	De productie van en handel in konijnenbont in de Europese Unie	Rommers, J.M.; Galen, M.A. van; Bokkers, E.A.M.	Stichting Bont voor Dieren	dierzorg
235	2007	Verkeer is als water...: overlast, veiligheid, bereikbaarheid en landschapskwaliteit in de casus Erp, Brabant	Hoofwijk, H.; Stobbelaar, D.J.; Simons, M.J.A.; Jaarsma, C.F.	Vereniging Erp Alert	leefomgeving
234	2007	Mensen over bomen	Wolthuis, M.; Stobbelaar, D.J.; Koppen, C.S.A. van	De Bomenstichting	natuur
233	2007	Met yacòn de boer op: vaststellen van de grenzen aan bruikbaarheid, verwerkbaarheid en geschiktheid van yacòn	Braaksma, A.; Heijden, C.H.T.M. van der	Stichting Climaxplant	markt
232	2007	Opties voor beheersing van valse meeldauw in ui zonder synthetische bestrijdingsmiddelen	Aad Termorshuizen	Vereniging voor bedrijfsvoorlichting Walcheren (VVB)	landbouw
231	2007	Fair trade in Ede: markt en positie van de Wereldwinkel	Dam, Y.K. van; Gorkum, K. van	Wereldwinkel Ede	markt
230	2006	"Overasselt is moi en dè mot zo blieve!": naar een goede beeldkwaliteit van een nieuw woon-werkterrein in Overasselt	Galiën, E.	Vereniging Dorpsplatform Overasselt, Overasselt	leefomgeving
229	2006	De hoogstamboomgaard natuurlijk: een oriënterend onderzoek naar natuurvriendelijk beheer en inrichting van hoogstamboomgaarden	Blitterswijk, H. van; Baeten, J.	Stichting IJsselboomgaarden	natuur
228	2006	Visie op de aardappelkolom	Janssens, S.R.M.; Netjes, A.; Verdouw, C.N.	Werkgroep Landbouw & Inkomen (WLI)	landbouw so
227	2006	Wat je vers haalt is lekker: thuisverkoop op het platteland	Immink, V.M.; Kroon, S.M.A. van der	Vrienden van het Platteland	stad-land
AMC-rapport	2006	Be aware of the tick: problemen in de diagnose en behandeling van Lyme-borreliose in Nederland	Rappaard, B.; Luske, B.; Boer, M. de; Gijsen, M.; Hintzen, N.; Tilburg, V. van; Schraa, G.	Nederlandse Vereniging van Lyme patiënten	welzijn
226	2006	Van impasse naar inpassen: inpassen van de recreatielandjes langs het Veluwemeer	Noorduyn, L.; Windt, N.P. van der; Kos, G.; Vos, J.	NatuurVereniging Eigenaren Oude Land (NVOL)	natuur
225	2005	Uitbreiding glastuinbouw Bergerden noodzakelijk?: een kwalitatieve en kwantitatieve analyse	Ruijs, M.N.A.; Knijff, A. van der	Gelderse Milieufederatie	landbouw
224	2005	Crossing wild: negative influences of minor rural and main roads on the wildlife in the municipality of Brummen	Arisz, J.	Werkgroep Buitengewoon Brummen	natuur
223	2006	The sustainability of cotton: consequences for man and environment	Kooistra, K.J.; Termorshuizen, A.J.; Pyburn, R.	Goede Waar & Co	markt
222	2006	De meerwaarde van tuinparken: de betekenis van tuinparken in een stedelijke omgeving	Hoeven, E.M.M.M. van der; Stobbelaar, D.J.	Vereniging van Amateurs tuinders "Ons Buiten", Utrecht	leefomgeving
220	2005	In de buurt van de stad: sociaal-ruimtelijke analyse van de buurt Hoogstede-Klingelbeek voor stedelijk ontwerp	Koedoot, M.; Haan, H.J. de	Buurtvereniging Hoogstede-Klingelbeek	leefomgeving
219	2005	Cassave friet: een verkenning om gefrituurde cassaveproducten in Nederland op de markt te brengen	Essers, A.J.A.	Women@work, Amsterdam	markt
218	2006	Met elke hap een beter landschap: een businessplan voor een regionale marketing-organisatie in het Overijsselse Vechtdal	Donkers, H.; Immink, V.M.; Bijman, W.J.J.	Stichting Dianthus, Ommen	markt
217	2005	Belangenbehartiging op maat/ de Vereniging van Kleine Kernen - van Achterhoek/ Liemers naar Gelderland	Vergunst, P.J.B.; Bock, B.B.	Vereniging Kleine Kernen Gelderland, Wittebrink	leefomgeving
216	2005	Veel tijd, nooit weg, een onderzoek naar aangepaste vakanties	Welt, G.; Renes, R.J.	Stichting Mens en Samenleving, Lunteren	welzijn

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
215	2005	Noordwaard: over stromingen in denken over hoogwater en natuur; ruimte voor meer stromen om de Noordwaard	Pleijte, M.; During, R.; Gerritsen, A.L.; Stuyt, L.C.P.M.	Platform Behoud Noordwaard, Werkendam	natuur
214	2005	Verkeer in het buitengebied van de gemeente Brummen: samen op weg naar oplossingen!	Berg, L.L. van den; Jaarsma, C.F.; Webster, M.J.	Werkgroep Buitengewoon Brummen	leefomgeving
213	2005	Handreiking natuurwaardenonderzoek: samenwerking van gemeenten en burgers bij het zorgvuldig omgaan met natuur	Broekmeyer, M.E.A.; Ottburg, F.G.W.A.; Kwak, R.G.M.	Gemeente Wageningen (namens wagenings Milieuoverleg)	natuur
212	2005	Slow food: boeren-Goudse oplegkaas, glocalisatie van echte oude kaas	Immink, V.M.; Heijden, C.H.T.M. van der; Litjens, M.E.G.	Slow Food werkgroep Boeren Goudse Oplegkaas	markt
211	2005	De VKK Gelderland op koers: een onderzoek door de Vereniging Kleine Kernen Gelderland naar tevredenheid over belangenbehartiging en dienstverlening onder dorpsbelangenorganisaties	Noorduyn, L.; Woude, M. van der	Vereniging Kleine Kernen Gelderland	leefomgeving
210	2005	Jongeren en biologisch voedsel: een onderzoek naar de biologische consument en de jongere consument in het bijzonder	Borghuis, J.; Marks, I.; Meijer, L.; Zebeda, S.	KLV-Studiekring Biologische Landbouw/ KLV-Studiekring Consumentenstudies, Wageningen	voeding
209	2004	'Medewerking én tegenwerking, dat hoort erbij': succesfactoren van lokale initiatief-groepen en het belang daarvan voor de Vereniging Rondon Kraaybeek	Blom MSc, M.W.G.	Vereniging Rondon Kraaybeek, Driebergen-Rijsenburg	leefomgeving
208	2006	Biologische markt Leidsche Rijn: een haalbaarheidsstudie	Oosterkamp, E.B.; Wolf, C.W.G.; Immink, V.M.	t Groene Sticht	markt
207	2004	Visie op de varkenskolom	Hoste, R.; Bondt, N.; Ingenbleek, P.T.M.	Werkgroep Landbouw & Inkomen (WLI)	landbouw so
206	2004	'Als je te snel rijdt, weet je ook dat het niet mag'; illegale arbeid in de Westlandse tuinbouw	Bakker, E. de; Frouws, J.; Jongeneel, R.A.; Slangen, E.	OndersteuningsKomit-tee Illegale Arbeiders (OKIA)/Stek, voor stad en kerk	landbouw so
205	2004	Interactie en ontwikkeling: de rol van formele en informele communicatie in het interactieproces tussen dorpsbelangen-organisaties en gemeenten in de Achterhoek en Liemers	Methorst-Zijlstra, B.	Vereniging Kleine Kernen Achterhoek/ Liemers, Zelhem	leefomgeving
204	2004	Rondon Kraaybeek: het groene hart	Hees, E. van	Vereniging Rondon Kraaybeek, Driebergen-Rijsenburg	leefomgeving
203	2004	Populatiebeheer van verwilderde kippen: onderzoek naar effectieve en diervriendelijke methoden om vrije kippenpopulaties te beheren	Willard, C.; Koene, P.	Werkgroep Park en Fauna, Heiloo	dierzorg
202	2004	Dialogo uit verlangen: de werking van het dorpsplan in de communicatie tussen gemeentes en dorpsbelangenorganisaties	Elings, C.F.	Vereniging Kleine Kernen Achterhoek/ Liemers, Zelhem	leefomgeving
201	2004	Verder op zoek naar een wildredder: verdiepend onderzoek naar mogelijkheden voor de ontwikkeling van een nieuwe wildredder	Bruin, B.M.H. de; Damminga, D.J.; Walle, T. van der; Wiersma, E.R.	Landschap Overijssel Huis 'De Horte', Dalfsen	natuur
200	2004	De huiskamer van de toekomst? Gemeenschapsaccommodaties in kleine platte-landskernen	Maathuis, S.; Peters, R.	Landelijk Centrum Opbouwwerk Zwolle, Zwolle	leefomgeving
199	2003	Hansweert opent zijn deuren: een onderzoek naar een nieuwe toekomst voor het oude sluizenplateau	Kaïm, N.	Dorpsraad Hansweert, Hansweert	leefomgeving
198	2003	Journalist tussen Boeren en Tuinders	Lof, M.; Woerkum, C.M.J. van	Nederlandse Vereniging voor Land- en tuinbouwjournalistiek (NVLJ)	overig
197	2003	Communicatiemodel voor duurzame kleding en voeding		Goede Waar & Co	markt
196	2004	Het mogelijke effect van toxische stoffen, afkomstig van de luchthaven Schiphol, op de schapen die in de omgeving grazen	Slootweg, T.; Waanders, L.; Hamers, T.H.M.; Murk, A.J.	Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming/ Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, Den Haag	milieu

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd-onderwerp
195	2004	Duikers in de mist: wetenschappelijk onderzoek naar de mate van doorzicht rondom onderwaterhuis 'Aquavilla' in een diepe duikplas	Hal, M. van; Lürling, M.F.L.L.W.	Duikteam De Kaaiman, Nijmegen	milieu
194A	2004	Boer, zorg dat je boer blijft: een onderzoek naar de specifieke waarden van een bedrijfsmatige zorgboerderij	Elings, M.	Omslag, Dronten/ Landelijk Steunpunt voor Landbouw & Zorg, Barneveld	zorgboerderij
194B	2003	Hoezo, een bedrijfsmatige zorgboerderij?: een conceptuele verkenning	Ketelaars, D.	Omslag, Dronten/ Landelijk Steunpunt voor Landbouw & Zorg, Barneveld	zorgboerderij
193	2003	De Glind, waar jeugd én toekomst telt: een verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingskansen van het jeugddorp De Glind	Windt, N.P. van der; Kolkman, G.; Blom, G.E.	Regiegroep De Glind	leefomgeving
192	2003	Een tuin van de hele buurt [Creating a Neighborhood Garden]	Noorduyn, L.; Wals, A.E.J.	Bewonersvereniging EVA-Lanxmeer BEL	leefomgeving
191	2003	Aan de slag met Graauw: dorpsplan met aanbevelingen en actiepunten voor een leefbare toekomst van Graauw en omstreken	Mooij, S.; Wilde, J. de	Dorpsraad Graauw en omstreken, Graauw	leefomgeving
190	2003	Kwaliteit van landbouwproducten; vernieuwende meetmethoden	Juliëtte Stout	PMOV	landbouw
189	2003	Dialoog stad en platteland: ervaringen van het project ruraal debat van Overleg- orgaan Duinboeren	Pijnenburg, B.F.M.; Reus, J.	Overlegplatform Duinboeren	stad-land
188	2003	Op zoek naar een nieuwe Wildredder	Bezuijen, M.; Brouwers, N.C.; Luijting, H.; Schaafsma, S.C.T.; Stokkom, M.J.A.G. van	Landschap Overijsel Huis 'De Horte'	natuur
187	2003	Verkassen?: studie naar de betekenis van Tuinderij Groenland voor de 'Duivenvoorde Corridor' in de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Voorschoten	Bruin, J. de	Tuinderij Groenland, Voorschoten	leefomgeving
186	2003	De Oeros: het spoor terug	Vuure, C. van	Stichting Kritisch Bosbeheer	natuur
185	2002	Sturen op onderscheidende kwaliteit: aanknopingspunten voor het versterken van typiciteit van streekproducten	Klawer, H.; Dekker, S.; Wiskerke, H.	Stichting Streekkeigen Producten, Wageningen	markt
184	2003	Licht onder water: pilot-onderzoek naar het doorzicht voor duikers in recreatieplas De Berendonck	Zaal, L.Z.	Duikteam De Kaaiman, Nijmegen/ De Nederlandse Onderwatersport Bond (NOB), Utrecht	milieu
183	2002	De Glind in de toekomst!	Nijland, K.	De Rudolphstichting, De Glind/Stichting Bredervoort LSG, Barneveld	leefomgeving
182	2002	Over visies en nieuwe wegen: Casestudies van organisatievormen in de biologische veredeling en zaadproductie	Jongerden, J.; Almekinders, C.; Ruivenkamp, G.	Stichting Zaadgoed, Driebergen/Platform Biologica, Utrecht	landbouw bl
181	2002	Vreemde genen in het veevoer: Voorkeur van en effecten op het dier	Noorduyn, L.	Wetenschapswinkel	dierzorg
180	2001	De Bergsche Maasveren anno 2001. Maatschappelijke betekenis en effecten van door Rijkswaterstaat voorgestelde maatregelen	Willems, K.P.J.; Jaarsma, C.F.; Heijman, W.J.M.; Doorn, T. van der	Vereniging Bergsche Maasveren, Drongelen	leefomgeving
179	2001	De LVKK op weg naar een leefbaar landelijk gebied: Een onderzoek naar de positie, organisatie en communicatie van een belangenbehartigingsorganisatie	Gudden, D.; Uitdehaag, M.	Landelijke Vereniging Kleine Kernen	leefomgeving
178	2001	Do animals have a different food preference for GMO's (Genetically Modified Organisms) or non GMO's?: A literature search on experiments with farm animals on food preference with regards to GMO's and non-GMO's	Janssen, I.		dierzorg

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
177	2001	Woonlasten omlaag: Centraal Wonen Wageningen voor iedereen: Een studie naar de mogelijkheden om de woonlasten te verlagen zodat Centraal Wonen Wageningen bereikbaar is voor alle inkomensgroepen	Lammers, A.	Bewonersvereniging Centraal Wonen Wageningen	overig
176	2001	Directe vermarkting door biologische bedrijven: Een sociaal-economische analyse op bedrijfsniveau	Leeuwen, F. van	Biologische Boerderij Abonnementen Bedrijven (BBAB)/ Steunpunt Pergola van Stichting Aktie Strohalp, Utrecht	markt
175	2000	Paled-methode geeft kleine kernen meer kleur! Een interactieve planvormingsmethode toegepast op dorpsniveau. Brochure	Richard van den Boogaard	Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen	leefomgeving
174	2000	Paled-methode geeft kleine kernen meer kleur! Een interactieve planvormingsmethode toegepast op dorpsniveau	Richard van den Boogaard	Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen	leefomgeving
173	2000	Eiland in evenwicht: Een verkenning van leefbaarheidsaspecten in verband met toeristische ontwikkeling op Texel	Lengkeek, J.; Velden, K. van der	Vereniging Tien voor Texel	leefomgeving
171	2000	Mest voor de toekomst	Kuiler, E.; Lantinga, E.A.	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt/ Nederlandse Akkerbouw Vakbond	landbouw bl
170	2000	Biologische landbouw en mestwetgeving: Inventarisatie van knelpunten. samenvatting	Boer, M.	De Federatie van Biologische Boeren/ Platform Biologica, Utrecht	landbouw bl
169	2000	Biologische landbouw en mestwetgeving: Inventarisatie van knelpunten	Boer, M.	De Federatie van Biologische Boeren/ Platform Biologica, Utrecht	landbouw bl
168	2000	Effecten genetische modificatie	C.G.A. Kleter	Nederlands Platform Gentechnologie	landbouw
167	2000	Methodiekontwikkeling voor een Duurzame Interactie en Samenwerking tussen Stad en Platteland - Onderzoeksvoorstel	Annemarie Groot	Overlegplatform Duinboeren	stad-land
166	2000	Armoede in land- en tuinbouw	Cooten, A. van; Venema, G.; Everdingen, W. van; Bommel, K. van; Vinkers, J.; Hoog, K. de	Kritisch Landbouw Beraad, Steunpunt Landelijke Boerinnen Belangen en Werkgroep Kerken en Landbouw	landbouw so
165	2000	De beleving van armoede in agrarische gezinsbedrijven	Vinkers, J.; Hoog, K. de	Kritisch Landbouw Beraad, Steunpunt Landelijke Boerinnen Belangen en Werkgroep Kerken en Landbouw	landbouw so
164	2000	Verspreiding van organisch stof rond de mengvoederbedrijven in Doetinchem: Oriëntatiemeting organisch stof	G. Doekes, J.J.G. Spithoven, J. van Loon	Stichting Wijkraad Doetinchem Zuid	milieu
163	2000	Leefbaarheid op de agenda!	Jeroen Stegeman	Landelijke Vereniging Kleine Kernen	leefomgeving
162	2000	Natuurlijke Bondgenoten: Biologische bedrijven in de natuurgebieden van Oost-Nederland	Stobbelaar, D.J.	Platform Biologica en Producentenplatform Oost Nederland	landbouw bl
161	2000	Effecten van de uitstoot van ijzergieterij Vulcanus op fruitbomen en gewassen	Jantsje van Loon	Stichting Meldpuntennetwerk Gezondheid en Milieu	milieu
160	2000	Landbouw en zorg loont: bedrijfseconomische analyse van verschillende bedrijfsopzetten voor zorgboerderijen	Hassink, J.; Trip, G.		zorgboerderij
159	2000	Mest, stro en voer (brochure)	Karina Hendriks, Gerard Oomen	Biologische Boeren West- en Midden-Nederland	landbouw bl
158	2000	Mest, stro en voer. Het gemengde bedrijf op afstand als optie voor een zelfstandige biologische landbouw in de regio West- en Midden Nederland	Karina Hendriks, Gerard Oomen	Biologische Boeren West- en Midden-Nederland	landbouw bl

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
157	2000	Depressões e suicídios causados pelo uso de pesticidas no cultivo de fumo no estado do paran� (brochure)	Natacha M. Smits	Nederlandse Samen op Weg Kerken (SoWK)	landbouw so
156	2000	Suicide en depression resulting from exposure to pesticides among tobacco farmers in Paraná, Brazil	Natacha M. Smits	Nederlandse Samen op Weg Kerken (SoWK)	landbouw so
155	1999	Bacterie boosdoener bij wormziekte. Identificatie van Serratia odorifera als ziekteverwekker bij de regenworm Dendrobaena veneta	Dr. Remko Griep	COFROWO Coöperatieve Vereniging van Friese Wormenkekerijen BA	
154	1999	De gevolgen van Minas voor de Biologische pluimveehouderij	Bernadette Kuijpers, Hans Schiere	Stichting Biologische Pluimveehouderij	
153	1999	Duurzaamheid Poelen in Zuid-Limburg. Een onderzoek over de duurzaamheid van gebruikte afdichtingsmaterialen voor poelen en mogelijke alternatieve oplossingen	Esther Baumann	Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL)	
152	1999	Biologisch-dynamische landbouw in Oost Nederland; knelpunten en perspectieven	Henk Oostindie	BD-boerenvereniging Oost, Platform Biologica	landbouw bl
151	1999	Terreinwinst: Onderzoek naar kansen voor een duurzame Nederlandse Toeristen Kampeer Club	ir. Mathilde van der Kooij, dr. Jaap Lengkeek	Nederlandse Toeristen Kampeer Club	overig
150	1999	Oosteind, dat unieke stukje Brabant: "Interactieve planvorming met de bewoners van Oosteind"	Dijk, A. van	Platform Vereniging Belangen Oosteind	leefomgeving
149	1998	Vrouwen en vernieuwing van landbouw en platteland. De kloof tussen praktijk en beleid in Nederland en andere Europese landen	Bettina Bock	Fonds Wetenschapswinkel	landbouw av
148	1998	Drie generaties in schort en overall. Terugblik op een eeuw vrouwenarbeid in de landbouw	Margreet van den Burg, Krista Lievaart	Werkgroep vrouwen in de landbouw	landbouw av
147	1998	Provincies en biologische landbouw: werken aan betrokkenheid	Arend, S. van der	Stichting Biologica, Provinciale Staten Fracties van Groen Links	landbouw bl
146	1998	De achterban aan het woord. Verslag van een onderzoek naar de opvattingen van leden en niet-leden van GLTO en AJK over de belangenorganisaties	Manon Nijland, Maaik Poppinga	Gewestelijke Land- en Tuinbouw Organisatie, Interprovinciaal Secretariaat Plattelandjongeren	landbouw
145	1999	Boerinnen, huisvrouwen en ondernemers	Krista Lievaart	Werkgroep Vrouwen in de Landbouw	landbouw av
144	1997	Ecotax-plus op het akkerbouw- en melkveebedrijf: effecten door belastingdrukverschuiwing van arbeid naar grondstoffen op bedrijfsniveau.	Havinga, K.N.; Jacobs, A.F.M.; Berentsen, P.B.M.; Wossink, G.A.A.	Aktie Strohalm	landbouw
143	1997	Pluriactiviteit, Vrouwen en vernieuwing. Verslag van het eerste deel van het onderzoek 'Vrouwen en vernieuwing van landbouw en platteland'	Bettina Bock	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	landbouw av
142	1997	Kennis voor een beter afvalstelsel in Kimberley, Zuid-Afrika: bestaande kennis aan de Landbouwuniversiteit en benodigde kennis voor onderzoek	Reeze, B.; Wiel, R. van de; Litjens, M.	Werkgroep Afvalscheiding Wageningen-Kimberley	afval
141	1997	Voedingskwaliteit van biologische voedingsmiddelen; effecten van de bereidingswijze in de magnetron, op gas en inductiekookplaat.	Brouwer, N.M.; Duysens, M.M.A.; Beekman, W.; Huber, M.A.S.; Wijk, R. van	Vereniging van Koks werkend met biologische producten (VKB)	voeding
140	1997	Ecologisch verantwoorde stedelijke ontwikkeling in de regio Doetinchem: een onderzoek naar de mogelijkheden voor ecologisch verantwoorde stedelijke ontwikkeling in de regio Doetinchem voor de periode na 2005	Hermans, A.A.M.; Jolink, G.J.P.; Pot, C.E.M.	Stichting Milieuwerkgroep 'de Oude IJsselstreek'	leefomgeving
138	1997	Ecotax-plus in de land- en tuinbouw; Effecten door verschuiving van belastingdruk van arbeid naar grondstoffen.	Peerlings, J.H.M.; Komen, M.H.C.; Oskam, A.J.	Aktie Strohalm	landbouw
137	1997	Zeeuws Vlegelbier: onderzoek naar mogelijkheden voor afzetvergroting van het Zeeuws Vlegelbier	Appels, C.; Roelofs, C.	Stichting Zeeuwse Vlegel	markt

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
135	1997	Leefbaarheidseffectrapportage. Leefbaarheid niet langer een blinde vlek in de besluitvorming.	Boomars, L.; Hidding, M.C.	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	leefomgeving
134	1996	De complexe verhoudingen tussen familie en bedrijf in de landbouw. Nieuwe lijnen voor toekomstig onderzoek. (The complexity between family and farm).	Klaver, L.; Zwart, S.	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	landbouw
133	1996	Kwaliteitsaspecten van maaltijdsystemen: een vergelijkend onderzoek naar warme-, koelverse- en diepvriesmaaltijden voor ouderen	Woerkum, M. van; Hobbelen, A.	Stichting Ouderenwerk Oosterhout	voeding
132	1996	GFT voor koe of compost: onderzoek naar milieu-effecten en kosten van GFT-verwerkingssystemen in Leusden	Vaartjes, J.; Vroon, R.	Kringloopstichting Leusden	afval
131	1996	GFT voor koe of compost	Jeanette Vaartjes, Ronald Vroon	Kringloopstichting Leusden	afval
130	1996	Is biologische voeding gezonder dan gangbare. Een literatuur studie	C.M.E. van Vliet	Platform Biologica	voeding
129	1996	Enzymen in diervoeders: toepassing, werking en mogelijke effecten op gezondheid en welzijn van dieren	Bikker, P.	Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren	dierzorg
128	1996	De Peel in gesprek. Een analyse van het communicatienetwerk van Milieucoöperatie De Peel	M.N.C. Aarts en C.M.J. van Woerkum	Milieucoöperatie De Peel	landbouw
127	1996	Perspectieven voor milieuvriendelijke voedselconsumptie. Een onderzoek naar beweegredenen voor de aankoop van voedingsmiddelen voor de warme maaltijd en de perspectieven voor het milieuvriendelijk aankoopgedrag, onder leden van de NVVH	ir. Petra Filius, drs. Puk van Meegeren	Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen	voeding
126	1996	Communicatie- en Marktverkenning NAKJ	Ir. Luc Adolfse, Ir. Elroy Bos, Prof. dr. Cees van Woerkum	Nederlands Agrarisch Jongeren Contact	landbouw aj
125	1997	Bereiding en kwaliteit van biologische voedingsmiddelen; Samenvatting van Voedingskwaliteit van Biologische voedingsmiddelen. Effecten van de bereidingswijze in de magnetron, op gas en inductiekookplaat	Duysens, M.	Vereniging van Koks werkend met biologische producten (VKB)	voeding
124	1996	Leefbaarheidseffectrapport Lathum	Westerhuis, E.	Stichting Werkgroep Lathum	leefomgeving
123	1995	Een leefbaar perspectief voor NW-Overijssel?: een leefbaarheidseffectrapportage	Bezemer, V.; Stegeman, A.	Overijsselse Vereniging van Kleine Kernen	leefomgeving
122	1995	Landschapszorg, zorg voor wie?: perspectieven voor het landschap in het Blerickse buitengebied	Litjens, M.	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	leefomgeving
121	1996	Spiegelbeeld, vertel eens even... Een oriëntatie voor non-profit-organisaties op identiteits- en imago-vraagstukken.	Keulen, J. van; Woerkum, C.M.J. van	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	overig
120	1996	Agrarische vrouwen vernieuwen het platteland. Rapport bij: Kaas in de Badkuip	Astrid Hendriksen, Liesbeth Klaver	Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen	markt
119	1996	BD Binnenste buiten; onderzoek naar identiteit en imago van de Vereniging voor Biologisch Dynamische Landbouw.	Keulen, J. van; Woerkum, C.M.J. van	Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw	landbouw bl
118	1995	Trekkers op de trap... Kritische geluiden in de agrarische belangenbehartiging tussen 1970 en 1995.	Hees, E.M.	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	landbouw
117	1995	Kaas in de badkuip. Agrarische vrouwen vernieuwen het platteland	ir. A. Hendriksen, ir. L. Klaver	Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen (NVvP)	markt
116	1995	Agrarische vrouwen en bedrijfsontwikkeling	S. de Rooy, E. Brouwer, R. van Broekhuizen	Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie	landbouw av
115	1995	Agrarische bedrijven en ammoniak in de Peel: brochure	Bosch, G. van den; Rommelse, A.	Milieucoöperatie De Peel	landbouw
114	1995	Dijken in de Hoeksche Waard: Ecologische schakels in wording? Mogelijkheden voor inrichting en beheer van de dijken in de Hoeksche Waard	Peter van der Laan, Maloe Dekker, Cyril Liebrand	Vereniging Hoeksche Waards Landschap	natuur

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd-onderwerp
113	1995	Patronen van verscheidenheid. Een verkennend onderzoek naar de afname van agro-biodiversiteit in Nederland en naar diverse initiatieven om agro-biodiversiteit binnen en buiten agro-industriële productieketens te bevorderen	J. Jongerden, G. Ruivenkamp	Alternatieve Konsumentenbond	landbouw
112	1995	Streek-eigen-aardigheden: het streek-eigen produkt als ontwikkelingsmogelijkheid voor de landbouw in het Drentse Aa-gebied nader bekeken	Harssema, D.; Steverink, S.	Projectgroep Rundveehouderij Aa	markt
111	1995	Regionale initiatieven voor natuur, milieu-coöperaties en streekprodukten: aanpak en perspectief: verslag van een studiedag op 13 april 1995 en een schets van 25 regionale initiatieven	Litjens, M.E.G.; Rattink, M.; Wingerden, W.S. van	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	stad-land
110	1995	Kannibalisme bij biologische legkippen. Samenvatting	Sjoerd van de Wouw	Stichting Biologica	dierzorg
109	1995	Kannibalisme bij biologische legkippen.	Sjoerd van de Wouw	Stichting Biologica	dierzorg
108	1995	Voet bij stuk: de betekenis van wet- en regelgeving voor vrije wandelaars	Moerdijk, L.	Nemo Vereniging van Vrije Wandelaars, Werkgroep Recreatie en Toerisme	overig
107	1995	Waterbesparing: over spoeling en verspilling. Een vooronderzoek naar de ontwikkeling en verspreiding van diverse technologieën met als doel waterbesparing in huishoudens	ir. B. van Vliet	Fonds Wetenschapswinkel Wageningen UR	milieu
106	1995	Regionale initiatieven: de weg uit de landbouwcrisis: congresdag 10 jaar Wetenschapswinkel LUW, verslag	Bos, H.; Hobbelink, A.; Rommelse, A.	Wetenschapswinkel LUW	stad-land
105	1995	Naar een leefbaarheidseffectrapportage voor het landelijk gebied.	A. Beeksmas en M. Hidding	Overijsselse vereniging van Kleine Kernen	leefomgeving
104	1995	Naar een leefbaarheidseffectrapportage	A. Beeksmas	Overijsselse vereniging van Kleine Kernen	leefomgeving
103	1994	De bol in de knel. Verkenning van ontwikkelingsrichtingen voor duurzame bloembollenteelt	Jansma, J.E.; Rossing, W.A.H.; Ruijter, F.J. de; Schans, J.	Milieufederaties van Noord- en Zuid Holland, Werkgroep jonge Bollentelers, Milieuoverleg Duin- en Bollenstreek	milieu
102	1994	De bol in getal: modelmatige beschrijving van productie- en milieuvariabelen van bloembolgewassen met behulp van het rekenmodel TCG_CROP	Ruijter, F.J. de; Jansma, J.E.	Milieufederaties van Noord- en Zuid Holland, Werkgroep jonge Bollentelers, Milieuoverleg Duin- en Bollenstreek	milieu
101	1994	De bol in de knel.	Jansma, J.E.	Milieufederaties van Noord- en Zuid Holland, Werkgroep jonge Bollentelers, Milieuoverleg Duin- en Bollenstreek	milieu
100	1994	Ongemerkt getekend: beoordeling van de mogelijkheid in het kader van de identificatie en registratie van runderen als alternatief voor het oormerk gebruik te maken van een schets (of foto)	Oosting, B.H.J.D.; Jongerden, J.P.; Dohmen, G.A.L.M.	Aktiegroep Gewetensbezwaarden Oormerken	dierzorg
99	1994	Inpraak bij de afvalverwerking: een afvalrace?: een overzicht van de procedures rond en risico's van grootschalige afvalverwerking: adviesbrief	Broek, M. van den	Limburgs Agrarisch Jongeren Kontakt, Actiecomité 'Asten tegen afvalberg'	afval
98	1994	Toekomstperspectieven voor kleine gemengde veehouderijbedrijven in Overijssel.	Wahle, P.T.; Giesen, G.W.J.	Overijssels Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw
97	1994	Agrarische gezinnen in zorgen. Een inventariserend onderzoek naar sociaal-psychische en sociaal-economische problemen van agrarische gezinnen.	Zwieten, D.M. van	Werkgroep Kerken en Landbouw (Raad van Kerken)	landbouw so
96	1994	De Zeeuwse Vlegel en zijn consument: motieven en achtergronden	Beek, J.B. ter; Poelman, A.A.M.	Stichting Zeeuwse Vlegel	markt

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
95	1994	Een dag studeren aan de Landbouwwijkuniversiteit: voor agrarische vrouwen met een bestuursfunctie: een verslag van de jubileumdag op 18 maart 1993	Berkelaar, C.; Poppel, J. van	Jubileumcommissie 75 jaar LUW	landbouw av
94	1994	Boer & boerin een proces van bewustworden en kiezen. Naar een levensloopbaanperspectief voor agrarische mannen en vrouwen	ir. L. Klaver en ir. J. van Poppel	Gezamenlijke platte-landsvrouwenorganisaties Gelderland	landbouw av
93	1994	De verplaatsing van aan grond gehechte bestrijdingsmiddelen als gevolg van winderosie	ir. G. Goselink, H. Ferdinandus, dr. ir. S. van der Zee	Milieuraad Drenthe	landbouw
92	1994	Boekweit en vlierbessen: alternatieve landbouwproducten ten behoeve van het kleinschalig landschap in Twente	Nuytens, G.	Natuur en Milieu Overijssel	leefomgeving
91	1993	Toepassingsmogelijkheden van compostering in de ecologische varkenshouderij: een milieutechnische benadering	Hilkens, W.	Stichting Milieugroep Gemert	landbouw bl
90	1993	Bedrijfskundige analyse van de 'Zeeuwse Vlegel'	Boogaard, F. van den; Kater, J.W. de	Stichting Zeeuwse Vlegel	markt
89	1994	Zorg voor water, is zorgen voor later: op weg naar een ecologisch verantwoorde inrichting van de Gelderse Vallei - Zuid	Otten, A.	Stichting Milieuwerkgroepen Ede	leefomgeving
88	1993	Op weg naar smallere marges in de landbouw (brochure)	Brinks, G.	Kritisch Landbouwberaad, Konsumenten Kontakt	landbouw
87	1993	Marges in het afzetkanaal van landbouwproducten: de ontwikkeling van de producenten- en consumentenprijzen van gangbare consumptieaardappelen, consumptiemelk en kropsla en de prijsopbouw van gangbare en biologische consumptiemelk	Brouwer, R.	Kritisch Landbouwberaad, Konsumenten Kontakt	landbouw so
86	1993	Positioneringsstrategieën voor biologische voedingsmiddelen.	Dekker, P.; Oude Ophuis, P.A.M.	Platform Biologische landbouw en Voeding	markt
85	1993	Knelgevallen superheffing	Kooistra, K.	Stichting Knelgevallen superheffing	landbouw
84	1993	Gelegenheidsarbeid in de agrarische sector	Duiker, A.; te Grotenhuis, M.; Hoefnagel, M.	Drie Flevolandse Landbouworganisaties	landbouw so
83	1993	Composttoiletten in Nederland: toepassingsmogelijkheden en gebruikaspecten.	Huizing, A.	Stichting de Twaalf Ambachten	afval
82	1993	Agrarische vrouwen benoemen hun belangen.	Hilhorst, T.J.	Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen, Katholieke Plattelandsvrouwen Nederland en Christelijke Plattelandsvrouwen Bond	landbouw av
81	1993	Adviesboek contactgroepen agrarische vrouwen (brochure)	Hilhorst, T.J.	Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen, Katholieke Plattelandsvrouwen Nederland en Christelijke Plattelandsvrouwen Bond	landbouw av
80	1993	Die landwirtschaftliche Sozialversicherung in fuenf Europaeischen Laendern: ueber die Alters- und Verletztenversorgung fuer Bauern und Baeuerinnen im Vergleich zu der fuer Arbeitnehmer: mit besonderer Aufmerksamkeit fuer die Stellung der Baeuerin	Melita, F.	Europese Boeren Vereniging	landbouw so
79	1993	La sécurité sociale dans l'agriculture dans cinq pays Européens: des dispositions de pension et d'incapacité de travail pour les agriculteurs (trices) en comparaison a celles des travailleurs: une attention particuliere est accordée a la position de la paysanne	Melita, F.	Europese Boeren Vereniging	landbouw so
78	1993	Sociale zekerheid in de landbouw in vijf Europese landen.	Melita, F.	Europese Boeren Vereniging	landbouw so

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd-onderwerp
77	1993	Studiedag "Ecologische Landbouw en de LU: een duurzaam huwelijk?": verslag van de studiedag op 25 mei 1993 in de Aula en de Wereld van de landbouwuniversiteit, Gen. Foulkesweg 1 te Wageningen	Corten, I.; Janssen, E.; Offermans, M.		landbouw bl
76	1992	Mogelijke bedrijfsopzetten voor het beheer van het landgoed Valkenheide	W. Koopman	Stichting Valkenheide/de Schutsluis	leefomgeving
75	1992	Jongeren moeten hier zelf de toekomst maken: een onderzoek naar de leefbaarheid op het Gelderse platteland, gehouden onder plattelandjongeren	Boer, M. de; Feyter, J. de; Suurmond, J.	Drie Gelderse Plattelandsjongerenorganisaties	landbouw aj
74	1993	Het schrijven van onderzoeksvorstellen: [verslag van een cursus]	Zwart, L.H.	Wetenschapswinkel LUW	overig
73	1992	Bedrijfsopvolging in Brabant	Zwieten, D. van	Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw
72	1992	Bedrijfsopvolging in Brabant. Informatievoorziening en belangenbehartiging rondom bedrijfsopvolging door het BAJK	ir. D. van Zwieten, ing. M. van Oirschot	Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw
71	1992	Toekomst van het agrarisch vrouwenwerk	ir. G. Haenen	Noorbrabantse Christelijke Boerenbond	landbouw av
70	1992	Toekomst van het agrarisch vrouwenwerk	ir. G. Haenen	Noorbrabantse Christelijke Boerenbond	landbouw av
69	1993	Streek eigenwijs produceren: een onderzoek naar perspectieven voor de produktie en afzet van Veenweidekaas in het Westelijk Veenweidegebied	Pohlmann, E.	Stichting Streek eigen Produktie Westelijke Veenweidegebieden	markt
68	1992	De weg naar de Wetenschapswinkel. De plaats van de Wetenschapswinkel in het besluitvormingsproces betreffende een afstudeervak	Petra Staal	Wetenschapswinkel LUW	overig
67	1992	Kiezen voor samenwerken?: plattelandsvrouwenorganisaties maken analyse en willen perspectief	Kuppens, J.	Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen, Katholieke Plattelandsvrouwen Organisatie en Christelijke Bond van Plattelandsvrouwen	landbouw av
66	1992	Milieuzorg en werknemers in horeca en contractcatering	Vijn, M.; Grimbergen, A.; Hoeksel, K.	Horecabond-FNV	voeding
65	1992	Veenweidekaas, een belegde boterham? Samenvatting	Nijmeijer, E.; Vergeer, N.	Stichting Streek eigen Produktie Westelijke Veenweidegebieden	markt
64	1992	Veenweidekaas: een belegde boterham?: een onderzoek naar de marketingervaringen met streek eigen produkten en de afzetmogelijkheden van boerenkaas	Nijmeijer, E.; Vergeer, N.	Stichting Streek eigen Produktie Westelijke Veenweidegebieden	markt
63	1992	Gevolgen van het mestbeleid voor de werkgelegenheid	ir. G. van den Dungen, ir. J. Helming en dr. ir. L. Slangen	Voedingsbond FNV	landbouw
62	1992	Een keuze maken in kinderopvang. Beleidsnota	Meer, C.J.D.M. van; Mulkens, L.E.	Industrie- en Voedingsbond CNV	welzijn
61	1992	Een keuze maken in kinderopvang: een onderzoek naar de mogelijkheden voor kinderopvang in de Westlandse glastuinbouw	Meer, C.J.D.M. van; Mulkens, L.E.	Industrie- en Voedingsbond CNV	welzijn
60	1992	Ammoniak-uitstoot op scharrelvarkenshouderijbedrijven. Brochure.	Puck Bonnier, Marianne Steegstra	Nederlandse Vereniging van Scharrelvarkenshouders	landbouw
59	1991	Aspecten van Ammoniak-emissie. Monitorname en -verwerking van stromest en drijfmest op bedrijven met scharrelvarkens	Puck Bonnier, Marianne Steegstra	Nederlandse Vereniging van Scharrelvarkenshouders	landbouw
58	1991	Kies voor je eigen toekomst	René de Bruin	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
57	1991	Kiezen voor perspectieven. Agrarische jongeren verkennen hun toekomst	René de Bruin	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
56	1991	Samenwerken		Werkgroep Glastuinbouw Zuid-Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd-onderwerp
55	1991	(G)een toekomst voor wegwerp. Een onderzoek naar het gebruik van plastic wegwerpbekers en verpakkingsmaterialen aan de Landbouwniversiteit Wageningen	Marijke Reinink, Irene Oosterkamp, Xandra Savelkoul	Anti-Bekertje-Comité	afval
54	1991	Onmisbaar in het moderne huishouden. Een productgericht milieubeleid voor witgoed	Koen Delen, Femke Vergeest	Vereniging Milieudefensie	milieu
53	1991	Productgericht Milieubeleid	Bert Herberigs	Vereniging Milieudefensie	milieu
52	1991	Samenwerken. Een onderzoek naar problemen in de samenwerking bij bedrijfsopvolging in de glastuinbouw	Henkjan Korpel	Werkgroep Glastuinbouw Zuid-Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
51	1991	Overstorting in Heerhugowaard. Onderzoek naar waterkwaliteit en beheer van stadswateren	P.B. van Breugel	De Hengelsportvereniging Vissen Is Ons Doel	milieu
50	1991	De toekomst van de KPN. Een onderzoek naar perspectieven van een organisatie voor plattelandsvrouwen	Angelique Pijnenburg	Katholieke Plattelandsvrouwen Nederland	landbouw av
49	1991	De toekomst van de KPN. Een onderzoek naar perspectieven van een organisatie voor plattelandsvrouwen. (Brochure ten behoeve van informatie en inspraak)	Angelique Pijnenburg	Katholieke Plattelandsvrouwen Nederland	landbouw av
48	1991	Hoe kan het ook anders. Een onderzoek naar belangen van agrarische vrouwen	Maria Litjens, m.m.v. Liesbeth Klaver	Nederlandse Bond voor Plattelandsvrouwen	landbouw av
47	1990	Het imago van het NAJK bij haar leden. Onderzoek naar imago en betrokkenheid	Ellen Winkel	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
46	1990	Het imago van het NAJK	Rob Janmaat	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
45	1990	Boerinnen maken beleid! Een onderzoeksverslag	Jacqueline Veenendaal	Boerinnenoverleg Gelderland	landbouw av
44	1990	Boerinnen maken beleid! Een handleiding voor het boerinnenwerk Gelderland	Dorien Bosch	Boerinnenoverleg Gelderland	landbouw av
43	1990	Boerinnen maken beleid! Beleids- en organisatieplan van het Boerinnenwerk Gelderland	Jacqueline Veenendaal, Dorien Bosch	Boerinnenoverleg Gelderland	landbouw av
42	1990	Agrarische jongeren en Cursusonderwijs. Een onderzoek naar de toegankelijkheid van agrarische (jongeren)cursussen	Elly van Es	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
41	1990	Bijscholing agrarische vrouwen. Een onderzoek naar leerbehoeften en -belemmeringen	Dieuwke van der Wal	Gezamenlijke Plattelandsvrouwen Organisaties provincie Utrecht	landbouw av
40	1991	Ongezien is ongezond. De agrarische vrouw en haar gezondheid in de EG. Rapportage van de literatuurstudie	Clothilde Bun	Werkgroep Vrouwen van de COPA Nederland, Centrale van Plattelandsvrouwen	landbouw av
39	1990	De agrarische vrouw en haar gezondheid in de EG. Voornaamste onderzoeksresultaten voor seminar COPA cf 1990	Clothilde Bun et al.	Werkgroep Vrouwen van de COPA Nederland, Centrale van Plattelandsvrouwen	landbouw av
38	1990	Vooruit boeren in de Gelderse Vallei. Een ondersteunend onderzoek met agrarische jongeren die kansen willen houden in de landbouw	Joop Ormel	Valleiwerggroep	landbouw aj
37	1989	Prettig geregeld? Bedrijfsovername-regelingen in de land- en tuinbouw in Nederland, België, Frankrijk en Denemarken	Theo Vogelzang	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
36	1989	Wat kunnen agrarische vrouwen hebben aan de vijfde EG richtlijn. Gelijke behandeling vrouwen en mannen in het midden- en kleinbedrijf met inbegrip van de landbouw	Liesbeth Klaver	Werkgroep Vrouwen van de COPA Nederland	landbouw av
35	1989	Alternatieven voor de chemische gewasbescherming in de bollenteelt. Een samenvatting van het rapport		Projectgroep Alternatieve Landbouw	landbouw
34	1989	Kring Nijmegen en de kleine bedrijven	Henk-Jan Korpel	Noordbrabantse Christelijke Boerenbond, Kring Nijmegen	landbouw

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
33	1989	Met vallen en opstaan. Een ongevraagd onderzoek gericht op positieverbetering van agrarische jongeren op kleinere bedrijven op de West Veluwe	Wim Goedhart	Wetenschapswinkel LUW	landbouw aj
32	1989	Overheidsbeleid en biotechnologie. Een onderzoek naar de betekenis van beleidsontwikkelingen met betrekking tot biotechnologie voor de zuivel- en tuinzaadsector	ir. Nico Verhagen	Werkgroep Landbouwpolitiek	landbouw
31	1989	Transgene landbouwhuisdieren: Het overwegen waard?	M. Linskens	Nederlands Christelijke PlattelandsJongeren (NCPJ)	dierzorg
30	1989	De komputer gestuurd. Onderzoek naar toepassingen van automatisering in de land- en tuinbouw.	Greet Overbeek, m.m.v. Peter Munters	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw
29	1989	Arbeid naast het bedrijf in de agrarische sector. Een onderzoek ten behoeve van agrarische jongeren in Noord- en Zuid-Holland	Evelien Scheurs, Peter Vrieler	Agrarische Jongeren Noord- en Zuid-Holland	landbouw aj
28	1989	Tussen vernieuwing en traditie. Het emancipatieproject herwaardering van arbeid in de Nederlandse Bond van Plattelandvrouwen	Toos Lodder, Nelleke Tims	Nederlandse Bond van Plattelandvrouwen	landbouw av
27	1988	Niet schieten is altijd mis. Mogelijkheden ter voorkoming van kraaienschade in de fruitteelt	Louska Schipper	Agrarische Hogeschool Utrecht, van het K.N.L.C.	landbouw
26	1988	Situatie in de Vijfheerenlanden. Schade in de fruitteelt door kraaien en reeën	Frank Breugem, Hetty Pfaff, Louska Schipper, Albert Vrolijk	Agrarische Hogeschool Utrecht, Oudleerlingen Vereniging van de fruitteeltschool in Geldermalsen	landbouw
25	1987	Vergelijkend onderzoek naar de arbeidsomstandigheden in de substraatteelt en de teelt in de grond. Een oriënterend onderzoek naar gezondheidsbedreigende factoren in het kasmilieu en een gerichte studie naar de blootstelling aan Launate	Mark Fleuren, Wim Tieleman, Govert Verstappen	Wetenschapswinkel LUW	landbouw so
24	1987	Agrarische vrouwen en landinrichting, Hoe? Zo!	C. van de Hoek, L. Klaver en A. de Moor	Werkgroep Agrarische Vrouwen in de Ruilverkaveling Melderslo	landbouw av
23	1987	Boer worden maar hoe? Toekomst voor agrarische jongeren in Limburg	Wiebe Aans, Evelien Schreurs, Monique van Gerwen	Agrarisch Jongerenwerk Limburg	landbouw aj
22	1987	Automatisering in de bloembollensektor en de gevolgen voor werknemers	Anton Nigten	Wetenschapswinkel LUW	landbouw
21	1987	De gevolgen van automatisering voor werknemers in de champignonenteelt	Peter van Tilburg	Wetenschapswinkel LUW	landbouw
20	1987	Automatisering in de loonwerksektor en de gevolgen voor werknemers	Anton Nigten	Wetenschapswinkel LUW	landbouw
19	1987	Het Nederlands Rundveesyndikaat en de melkplas. Effecten van automatisering, fusie en schaalvergroting in NRS-verband, en van de superheffing op de omvang van de werkgelegenheid bij de NRS	Anton Nigten	Wetenschapswinkel LUW	landbouw
18	1987	Werken ja, belonen ho maar. Het werk en de beloning van de jonge agrarische vrouw (+ werk & beloningspel; spel voor jong agrarische vrouwen)	N. Aarnink, A. van Wijk	Werkgroep Jonge Agrarische Vrouwen Gelderland	landbouw av
17	1987	Effecten van automatisering voor de kwaliteit van de arbeid, de arbeidsomstandigheden en de arbeidsvoorwaarden van werknemers in de glastuinbouw	Peter van Tilburg, Anton Nigten	Wetenschapswinkel LUW	landbouw
16	1987	Flevo-koop. Een onderzoek naar de economische haalbaarheid van een grootlandbouwbedrijf in Zuidelijk Flevoland	Jan Breembroek, Kees Beijer, Marja Kwekkeboom	Werkgroep Toekomst Uitvoeren Personeel Landinrichting	landbouw
15	1986	Op weg naar een eenvoudige landinrichting. Een aanzet tot discussie	Erik Berkhof, Miriam van Dulleman, Monique van Gerwen, Carla Haenen, Risto Louws	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt, Stichting Natuur en Milieu	landbouw
14	1986	AAW voor boerinnen en tuindersvrouwen. Een slechte regeling vol met hindernissen	José Klein Douwel, Monique Toonen	Landelijke Boerinnenbelangen	landbouw av

25 jaar onderzoek van de Wageningse Wetenschapswinkel

Nr.	Jaar	Titel	Auteurs	Vraagsteller	Hoofd- onderwerp
13	1986	Boerinnengroepen werken zo! Over jonge agrarische vrouwen en boerinnengroepen in Gelderland	Antoinette van Wijk	Boerinnengroepen Gelderland	landbouw av
12	1986	Automatisering in de glastuinbouw, gevolgen voor tuinders	P. van Tilburg	Zuid-Hollands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw
11	1986	De laatste strohalm. Over kontingentering in de graanteelt	Barend Deetman	Werkgroep Akkerbouw Plattelandsjongeren Groningen en Drenthe	landbouw
10	1986	Bindt minder. Een lezersonderzoek onder de leden van het Agrarisch Jongerenwerk	Albert Olde Daalhuis, Henk Weinans, Cees van Woerkum	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
9	1985	Peilwisselingen en landbouwschade in de Oostpolder in Schieland tussen 1947 en 1984	Jan Burgmeijer, Geb Kos, Paul Scholte Albers	Instituut voor Maatschappelijk Gericht Onderzoek in de Landbouw	landbouw
8	1985	Van mestovervloed tot boerenarmoede. Economische gevolgen van de mest-productie voor de veehouderijsector	Melle de Haas, Luc Hopmans	Agrarisch Jongeren Werk	landbouw so
7	1985	Superheffing in de EG: Jonge agrariërs op zoek naar perspectief	Marja Kwekkeboom, Ilona Lesscher	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw aj
6	1984	Leven met de superheffing. Landelijke enquête over de toekomst van de superheffing	Bert Kingma	Werkgroep Beter Zuivelbeleid	landbouw
5	1984	Wie melkt er voort. De gevolgen van de superheffing voor inkomen, bedrijfsstructuur en bedrijfsovernamen	Jeen Akkerman, Bert Kingma, Nico Verhagen	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt	landbouw
4	1984	Prijsdifferentiatie bij zuivelkoöperaties. Met meer melk meer mans	Jeen Akkerman, Staf Depla	Instituut voor Maatschappelijk Gericht Onderzoek in de Landbouw	landbouw
3	1983	Mammoetbedrijven in de intensieve veehouderij. Op weg naar nieuwe ijs tijden?	Staf Depla, Eric Schulte	Instituut voor Maatschappelijk Gericht Onderzoek in de Landbouw	landbouw
2	1983	Zuivelbeleid ter discussie. Resultaten van een enquête onder agrarische jongeren in Overijssel	V. Lucassen, A. Olde Daalhuis, A. van Wijk	Instituut voor Maatschappelijk Gericht Onderzoek in de Landbouw	landbouw aj
1	1982	De chaos in beeld. 'groot' en 'middelgroot' in de vleesverwerkende industrie	M. Depla, H. Rutten	Voedingsbond FNV	voeding

Bijlage 2

Projectgegevens geselecteerde onderzoeken

NUMMER	180	PUBLICATIEDATUM	November 2001	
TITEL	De Bergsche Maasveren anno 2001. Maatschappelijke betekenis en effecten van door Rijkswaterstaat voorgestelde maatregelen.			
AUTEURS	Koen P.J. Willems, Catharinus F. Jaarsma, Wim J.M. Heijman, Tamara van der Doorn (eindredactie)			
AANVRAGER (NAAM)				
Vereniging Bergsche Maasveren - belangenvereniging				
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIE/ONDERDEEL		
Koen Willems			student	
Dr. ir. Rinus Jaarsma		ESG	Landgebruiksplanning	
Prof. dr. ir. Wim Heijman		SSG	Regionale Economie	
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)				
• Daphne van Hekken, Stan Gloudemans, Jan Spuijbroek, Mike Pinckaers van de Vereniging Bergsche Maasveren • Rinus Jaarsma (Leerstoelgroep Landgebruiksplanning) • Wim Heijman (Leerstoelgroep Regionale Economie) • Koen Willems (onderzoeker) • Marijke Dohmen (Wetenschapswinkel)				
FINANCIERING				
• Wetenschapswinkel Wageningen UR • Vereniging Bergsche Maasveren				
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)				
Rapport				
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN				
• Jaarsma, C.F.; Heijman, W.J.M. (2007). Local Collectors Versus Major Infrastructural Works In: Regional Externalities/Heijman, Prof dr W.J.M., . - Berlin Heidelberg: Springer-Verlag. • Jaarsma, C.F.; Dijk, T. van; Heijman, W.J.M. (2005). Duurzame mobiliteit en vrijetijdsverkeer in het metropolitane buitengebied: paradox of realiseerbaar? Op weg naar een onderzoeksagenda In: Duurzame mobiliteit: hot or not?, 32e Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk, Antwerpen, 24-25 november 2005. - Rotterdam: Stichting CVS (Colloquium Vervoersplanologisch speurwerk, 32e Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk, Antwerpen, 2005-11-24/ 2005-11-25 • Jaarsma, C.F.; Heijman, W.J.M.; Voet, J.L.M. van der (2005). Lokale verbindingen: het handhaven waard! In: Proceedings Verkeerskundige Werkdagen 2005, Hilversum, The Netherlands, 01-02 June 2005. - Ede: CROW, Verkeerskundige Werkdagen 2005, 2005-06-01/ 2005-06-02. • Jaarsma, C.F.; Heijman, W.J.M. (2004). De waarde van lokale (veer)verbindingen: het voorbeeld van de Bergsche Maasveren. Wegen 78 (6): p. 8-13. • Jaarsma, C.F.; Heijman, W.J.M.; Voet, J.L.M. van der (2004). De noodzaak van lokale verbindingen. Verkeerskunde 55 (10): p. 32-39. • Jaarsma, C.F. (2003). Betoog van Dr.Ir. C.F. Jaarsma. In: Pleitnota inzake De Vereniging Bergsche Maasveren contra de Minister van Verkeer en Waterstaat. (pp. 9-12). AKD Prinsen Van Wijmen, Advocaten - Notarissen.				

NUMMER	193	PUBLICATIEDATUM	September 2003
TITEL			
De Glind, waar jeugd én toekomst telt. Een verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingskansen van het jeugddorp De Glind			
AUTEURS			
Nicoline van der Windt, Gerard Kolkman, Gielijn Blom i.s.m. Gerard Straver			
AANVRAGER (NAAM)			
Regiegroep De Glind (De Rudolphstichting, Stichting Bredervoort, Dorpsbelangenvereniging, Kerkelijke Gemeente, Donnerschool, Gemeente Barneveld)			
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIEONDERDEEL	
Ir. Nicoline van der Windt		ESG	Alterra
Ing. Gerard Kolkman		ESG	Alterra
Ir. Gielij Blom		ESG	Alterra
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)			
• Stichting Bredervoort • Donnerschool • De Rudolphstichting • Kerkelijke gemeente • Gemeente Barneveld • Dorpsbelangenvereniging • Reconstructiecommissie Gelderse Vallei, Utrecht			
FINANCIERING			
Wetenschapswinkel Wageningen UR			
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)			
• Rapport • Persbericht			
PUBLICATIONS IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN			
—			

NUMMER	194B	PUBLICATIEDATUM	Juni 2004
TITEL	Boer, zorg dat je boer blijft! Een onderzoek naar de specifieke waarden van een bedrijfsmatige zorgboerderij		
AUTEURS	Marjolein Elings. Met medewerking van: Jan Hassink, Henk Spies & Marie-José Enders-Slegers		
AANVRAGER (NAAM)			
- Omslag, stichting ter bevordering van de ontmoeting tussen landbouw, ambacht en gezondheidszorg - Landelijk Steunpunt voor Landbouw & Zorg			
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIEONDERDEEL	
Ir. Marjolein Elings		PSG	PRI
Dr. ir. Jan Hassink		PSG	PRI
Dr. Henk Spies			STAB Ontwikkeling en organisatie, Utrecht
Dr. Marie-José Enders-Siegers			Faculteit Sociale Wetenschappen, Klinische en Gezondheids-psychologie van de Universiteit Utrecht
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)			
D. Klein Bramel, coördinator van de Vijfsprong en bestuurslid van Omslag - M.J. Enders-Slegers, universitair docent aan de faculteit Sociale Wetenschappen, klinische en gezondheidspsychologie van de Universiteit Utrecht - Jan Hassink, senior onderzoeker landbouw, zorg, gezondheid, Plant Research International - Gerrit Penninx, bestuurslid Landelijk Steunpunt voor Landbouw & Zorg - Hannelore Speelman, coördinator van de Noorderhoeve en bestuurslid Omslag - Henk Spies, onderzoeker bij STAB Ontwikkeling en organisatie - Gerard Straver, projectcoördinator Wetenschapswinkel Wageningen Universiteit en Researchcentrum			
FINANCIERING			
- Wetenschapswinkel Wageningen UR - Ministerie LNV, Programma Multifunctionele Bedrijfssystemen - Plant Research International - Landelijk Steunpunt voor Landbouw & Zorg			
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)			
- Rapport - Persbericht			
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN			
- Anonymus (september 2009). Boer blijf boer. Markant: maandblad voor de gehandicaptensector. - Elings, M. (2004). Zorgboer moet vooral ook boer blijven. Agrarisch Dagblad (2004-09-29): p. 8. - Elings, M. (2006) De betekenis van zorgboerderijen. Tijdschrift voor Werk en Dagbesteding 1: p. 6-10.			

NUMMER	207	PUBLICATIEDATUM	November 2004
TITEL	Visie op de varkenskolom		
AUTEURS	R. Hoste, N. Bondt, P.T.M. Ingenbleek		
AANVRAGER (NAAM)	Werkgroep Landbouw & Armoede		
NAAM ONDERZOEKER	ORGANISATIEONDERDEEL		
Ing. R. Hoste	SSG	LEI	
Ing. N. Bondt	SSG	LEI	
Dr. P.T.M. Ingenbleek	SSG	LEI	
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)			
• Mevr. D. Bisseling, Mevr. F. Bosgoed, G. Habets (voorzitter), Mevr. R. Schut, Werkgroep Landbouw & Armoede • J. Kok, Platform Aarde Boer en Consument • Mevr. R. Kuperus LAC van NBvP Vrouwen van NU • Mevr. A. van Niersen, Werkgroep 'Samen Anders' van Platform DOE (Duurzame Ontwikkeling Epe) • Mevr. H. Spanninga, Agrarische Cie. NBvP/Vrouwen van Nu • Mevr. A. van Wichen, KVO • Mevr. E. Oosterkamp, Wetenschapswinkel Wageningen UR, secretaris en procesbegeleider • Mevr. S. van der Kroon, procesbegeleider LEI, secretaris • R. Hoste, projectleider LEI			
FINANCIERING			
• Wetenschapswinkel Wageningen UR • Werkgroep Landbouw & Armoede			
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)			
• Rapport • Persbericht			
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTUDSCHRIFTEN			
—			

NUMMER	214	PUBLICATIEDATUM	November 2005	
TITEL	Verkeer in het buitengebied van de gemeente Brummen. Samen op weg naar oplossingen!			
AUTEURS	L.L. van den Berg, C.F. Jaarsma, M.J. Webster			
AANVRAGER (NAAM)				
Werkgroep BuitenGewoon Brummen				
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIE/ONDERDEEL		
Leon van den Berg			Student Landgebruiksplanning	
Dr. ir. Rinus Jaarsma		ESG	Landgebruiksplanning	
M.J. Webster		ESG	Landgebruiksplanning	
Jorna Arisz		ESG	Student Resource Ecology	
Dr. ir. Frank van Langevelde		ESG	Resource Ecology	
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)				
- Erik Prins (BuitenGewoon Brummen) - Wilco Zwaneveld (Natuurmonumenten) - Roene van Dijk (Dorpsraad Oeken-Voorstonden-Broek) - John van Unen (Dorpsraad Hall) - Rinus Jaarsma (Leerstoelgroep Landgebruiksplanning) - Leon van den Berg (onderzoeker verkeer) - Frank van Langevelde (Leerstoelgroep Resource Ecology Group) - Jorna Arisz (onderzoeker ecologie) - Tamara Ekamper (coördinerend projectleider Wetenschapswinkel).				
FINANCIERING				
- Wetenschapswinkel Wageningen UR - Werkgroep BuitenGewoon Brummen				
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)				
- Rapport - Persbericht				
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN				
Jaarsma, C.F.; Langevelde, F. van; Baveco, J.M.; Eupen, M. van; Arisz, J. (2007). Model for rural transportation planning considering simulating mobility and traffic kills in the badger Meles meles. Ecological Informatics 2 (2): p. 73-82.				

NUMMER	218	PUBLICATIEDATUM	Januari 2006	
TITEL	Met elke hap een beter landschap. Een businessplan voor een regionale marketingorganisatie in het Overijsselse Vechtdal			
AUTEURS	Harry Donkers, Victor Immink, Jos Bijman			
AANVRAGER (NAAM)				
Stichting Dianthus, Ommen				
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIEONDERDEEL		
Ir. Victor Immink		AFS	Agrotechnology and Food Innovations	
Dr. ir. Jos Bijman		SSG	Leerstoelgroep Bedrijfskunde	
Dr. Harry Donkers		SSG	Leerstoelgroep Bedrijfskunde	
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)				
• Dhr. Henk de Lange, Stichting Dianthus • Woody Mayers, Stichting Agro Keten Kennis (AKK) • Dhr. Jan-Roelof Meesters, Rabobank Vecht en Vaart • Dhr. Erik Koldewey, Fonds Ontwikkeling Duurzame Land- en Tuinbouw, LTO Noord • Mevr. Ir. Netty Aarnink, Provincie Overijssel • Gerard Straver, coördinatie Wetenschapswinkel, Wetenschapswinkel Wageningen UR • Victor Immink, onderzoeker, Agrotechnology & Food Innovations B.V., Wageningen UR • Jos Bijman, onderzoeker, Leerstoelen Bedrijfskunde, Wageningen UR • Harry Donkers, projectmanager en onderzoeker, Innonet Consulting Point in opdracht van Leerstoelen Bedrijfskunde, Wageningen UR				
FINANCIERING				
• Wetenschapswinkel Wageningen UR • Stichting Dianthus				
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)				
• Rapport • Persbericht				
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN				
• Harry Donkers en Victor Immink (2008) Regio's om van te smullen: handboek regionale landbouw met het Overijsselse Vechtdal als voorbeeld. Uitgever [Wageningen]: Landwerk.				

NUMMER	222	PUBLICATIEDATUM	Mei 2006
TITEL	De meerwaarde van tuinparken De betekenis van tuinparken in een stedelijke omgeving.		
AUTEURS	Noor van der Hoeven, Derk Jan Stobbelaar		
AANVRAGER (NAAM)			
Vereniging van Amateursuinders ‘Ons Buiten’ in Utrecht			
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIE/ONDERDEEL	
Ir. Noor van der Hoeven		SSG	Educatie en Competentiestudies
Dr. ir. Derk Jan Stobbelaar		SSG	Rurale Sociologie
Christiaan Pfeiffer			Student Van Hall Larenstein
Ilja Slager			Student Van Hall Larenstein
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)			
- Evert Blom, Jil Vermeulen en Ans Hobbelenk - Ons Buiten - Christiaan Pfeiffer en Ad Woudstra - Van Hall Larenstein Velp - Ilja Slager en Jan Hoekstra - Van Hall Larenstein Deventer - Francis Flohr - AVVN			
FINANCIERING			
- Wetenschapswinkel Wageningen UR - Vereniging van Amateursuinders “Ons Buiten”, Utrecht - AVVN			
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)			
- Rapport - Persbericht			
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN			
- Van der Hoeven, N., D.J. Stobbelaar, Chr. Pfeiffer, I. Slager, 2006. Houd Ons Buiten in de Stad! In: De tuinliefhebber 2006/2, 19. - Van der Hoeven, N., D.J. Stobbelaar, 2006. De meerwaarde van tuinparken. In: De tuinliefhebber 2006/3, 23.			

NUMMER	229	PUBLICATIEDATUM	Oktober 2006
TITEL	De hoogstamboomgaard natuurlijk! Een oriënterend onderzoek naar natuurvriendelijk beheer en inrichting van hoogstamboomgaarden.		
AUTEURS	Henk van Blitterswijk, Jessie Baeten		
AANVRAGER (NAAM)			
Stichting IJsselboomgaarden			
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIEONDERDEEL	
Jessie Baeten			Student Saxion Hogeschool
Ir. Henk van Blitterswijk		ESG	Alterra
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)			
• Dhr. A. Roeleveld • Dhr. D. A. Jonkers • Dhr. J. de Molenaar • Dhr. A. Hottinga • Dhr. R. le Rutte (opdrachtgever)			
FINANCIERING			
Wetenschapswinkel Wageningen UR			
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)			
Rapport Persbericht			
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN			
• Rutte, Rob le (2007). Natuur in de hoogstamboomgaard. Vakblad Natuur, Bos & Landschap. November 2007: p. 20-23.			

NUMMER	235	PUBLICATIEDATUM	Augustus 2007	
TITEL	Verkeer is als water... Overlast, veiligheid, bereikbaarheid en landschapskwaliteit in de casus Erp, Brabant			
AUTEURS	Hugo Hoofwijk, Derk Jan Stobbelaar, Roderick Simons, Rinus Jaarsma			
AANVRAGER (NAAM)				
Stichting Erp Alert!				
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIE/ONDERDEEL		
Ir. Hugo Hoofwijk		SSG	Rurale Sociologie	
Dr. ir. Derk Jan Stobbelaar		SSG	Rurale Sociologie	
Ir. Roderick Simons		ESG	Landgebruiksplanning	
Dr. ir. Rinus Jaarsma		SSG	Landgebruiksplanning	
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)				
• John Rikken (voormalig directeur samenwerkingsverband Brabantse Kamers van Koophandel) • Piet van Hout (voormalig burgemeester Lieshout, bestuurslid Vereniging Kleine Kernen N-Brabant) • Elly Welte (voorzitter Stichting Erp Alert!)				
FINANCIERING				
Wetenschapswinkel Wageningen UR				
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)				
• Rapport • Persbericht				
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN				
• Stobbelaar, D.J.; Jaarsma, C.F.; Hoofwijk, H.; Simons, M.J.A. (2008), Verkeer is als water: verkeers-overlast te lijf met opschaling. ROM: maandblad voor ruimtelijke ontwikkeling 25 (1/2): p. 34-37. • Jaarsma, C.F. (2007). 'Echte oplossing voor Erp bereikbaar'. Brabants Dagblad (2007-10-23): p. 29.				

NUMMER	242	PUBLICATIEDATUM	Maart 2008
TITEL	De dromedaris ingelijst? Een onderzoek naar de regelgeving bij de introductie van nieuwe productiedieren in Nederland met een casestudie over de dromedaris (Camelus dromedarius).		
AUTEURS	Eddie Bokkers, Willemijn Schipper, Karen Eilers		
F.P. Smits, ondernemer, dromedarismelkproducent			
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIE/ONDERDEEL	
Dr. ir. E.A.M. Bokkers		ASG	Dierlijke Productie Systemen
W.A.H. Schipper		ASG	Student Dierlijke Productie Systemen
Dr. ir. C.H.A.M. Eilers		ASG	Dierlijke Productie Systemen
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)			
• A.J.A. Essers, Stafafdeling Onderzoek en Onderwijs/freelance • F. M. de Bruickere (struisvogelhouder, Sluis) • H.W. Rutgers (barramundikweker, Groningen) • P.A. Vogels (waterbuffelhouder, Deurne)			
FINANCIERING			
Wetenschapswinkel Wageningen UR			
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)			
Rapport			
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN			
—			

NUMMER	256	PUBLICATIEDATUM	Maart 2009	
TITEL	“Kip, ik heb je!” Het vangen van vleeskuikens – een economische verkenning van verschillende potentieel dierenwelzijnsverbeterende alternatieven.			
AUTEURS	Karen Eilers, Eddie Bokkers, Monique Mourits, Myranda van Kooten			
AANVRAGER (NAAM) Stichting Wakker Dier				
NAAM ONDERZOEKER		ORGANISATIE/ONDERDEEL		
Dr. Ir. Karen Eilers		ASG	Dierlijke Productiesystemen	
Dr. Ir. Eddie Bokkers		ASG	Dierlijke Productiesystemen	
Dr. Ir. Monique Mourits		ASG	Bedrijfseconomie	
Myranda van Kooten		ASG	Student Dierlijke Productiesystemen	
LEDEN BEGELEIDINGSGROEP (NAAM EN ORGANISATIE)				
• S. van de Wouw (senior beleidsmedewerker Wakker Dier) • C.H.A.M. Eilers (projectcoördinator) • E.A.M. Bokkers (onderzoeker op het gebied van dierenwelzijn) • M.C.M. Mourits (onderzoeker op het gebied van economie) • M.C. van Kooten (student dierlijke productiesystemen)				
FINANCIERING				
• Stichting Bouwstenen voor Dierenbescherming • Wilhelmina Davyt-Keuchenius Stichting • Stichting Hans van Eck • Moyra Stava-Morena Stichting • Wetenschapswinkel Wageningen UR				
EINDPRODUCTEN (RAPPORT, PERSBERICHT, BROCHURE, ANDERS)				
• Rapport • Persbericht				
PUBLICATIES IN WETENSCHAPPELIJKE EN VAKTIJDSCHRIFTEN				
—				

Bijlage 3

Interviewguide

Vragen aan de vraagsteller

1. Herinnert u zich het Wetenschapswinkelproject nog? Hoe was u daarbij betrokken?
2. Wat was precies de vraag waarmee u bij de Wetenschapswinkel aanklopte? Is die vraag ook zo opgepakt door de onderzoekers of tijdens het onderzoek veranderd? Is uw vraag beantwoord?
3. Wat waren de resultaten van het onderzoek? Wat vond u van de resultaten? Kon u er wat mee? Wat hebt u ermee gedaan? Waar heeft het onderzoek toe geleid?
4. Wat heeft u geleerd van het project? Heeft u ook iets geleerd van het onderzoek dat u niet gevraagd of verwacht had?
5. Weet u nog of uw inzicht in de problemen waarvoor u het project aanvroeg door het project is veranderd?
6. Hoe verliep het onderzoeksproces volgens u? Want vond u ervan?
 - a. Op welke manier hebt u contact gehad met de Wetenschapswinkel, dus niet met de onderzoekers, in het begin; tijdens het onderzoek; na afloop?
 - b. Heeft uzelf contact gehad met de onderzoekers die het project uitvoerden? Hoe verliep dat contact met de onderzoekers? Hoe vaak had u contact met de onderzoekers? Wie stelde dan de vragen, de onderzoeker, uzelf, gingen jullie in gesprek of was het meer eenrichtingsverkeer?
 - c. Vulde u vragenlijsten in? Gingen jullie samen het laboratorium in? Met de andere partijen praten? Het gebied bezoeken? Maakten jullie afspraken op papier?
7. Heeft u het idee dat uzelf wat in te brengen had in het onderzoek? Wat?
8. Wie heeft/hebben in het onderzoek volgens u (nog meer) een belangrijke rol gespeeld? Op wat voor manier(en)?
9. Bent u anders gaan werken naar aanleiding van het onderzoek, door het onderzoek? Tijdens of na het onderzoek?

Vragen aan de onderzoeker

1. Hoe bent u destijds bij dit onderzoek betrokken geraakt? In hoeverre sloot de vraag aan bij uw expertise en ander onderzoek binnen uw groep? Is de vraagstelling nog onderwerp van discussie geweest? Is er een specifieke onderzoeksvraagstelling geformuleerd?
2. Heeft u suggesties gedaan voor de samenstelling van de begeleidingsgroep?
3. Kunt u in globale zin vertellen over hoe het onderzoeksproces is verlopen?
 - a. Waren er problemen en zijn er achteraf momenten aan te wijzen waarop er een doorbraak was? Wat gebeurde er toen?
 - b. Hoe waardevol waren de discussies in de begeleidingsgroep voor u? Hoe vaak kwam die groep bij elkaar? Wat was uw rol precies? Heeft u ook buiten de vergaderingen met leden van de begeleidingscommissie gesproken? Waar ging dat dan over?
 - c. Onderscheidde dit onderzoek zich van ander onderzoek dat niet voor de Wetenschapswinkel wordt uitgevoerd? Wat waren die verschillen? Is het WUR onderzoek hierdoor op een ander spoor gezet?
 - d. Hoe belangrijk was dit onderzoek voor u? Was het een tussendoortje of paste het binnen een groter geheel? Was er iemand die zich hard maakte voor het onderzoek? Wat voor rol heeft die persoon in het hele proces gehad? (Dit kan natuurlijk ook uzelf betreffen.)
4. Kunt u de resultaten van het onderzoek in een paar zinnen samenvatten? Heeft u het gevoel dat u de vraagsteller daarmee heeft kunnen helpen? Heeft het uzelf nieuwe inzichten opgeleverd (iets dat u niet verwacht had)? Heeft u verder nog wat met het onderzoek gedaan? Hoe paste dit onderzoek bij uw ontwikkeling als onderzoeker?

Wetenschapswinkel Wageningen UR

Wetenschapswinkel Wageningen UR

De Wetenschapswinkel is een onderdeel van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. Allerlei maatschappelijke organisaties, actiegroepen of verenigingen kunnen hier terecht met een vraag of probleem op het werkterrein van Wageningen UR.

Wetenschapswinkel Wageningen UR

Postbus 9101
6700 HB Wageningen
tel. (0317) 48 39 08
e-mail: wetenschapswinkel@wur.nl
www.wetenschapswinkel.wur.nl

25 jaar
science for society